

§ 1 Särskild debatt om situationen i Mellanöstern

*Särskild debatt
om situationen
i Mellanöstern*

Anf. 1 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Det är krig i Mellanöstern. Det är ett krig som har dödat fler barn än någonsin, som har dödat fler hjälparbetare än i någon annan konflikt, där fler journalister än någonsin har dödats för att stoppa en oberoende rapportering.

Svältkatastrofen och förödelsen är ett faktum både i Gaza och i Libanon. Vi måste få ett slut på dödandet av alla civila. Israelisk gisslan och palestinska fångar måste bli fria. Högerextreme Netanyahus folkmord måste stoppas.

Det är krig, men vi står i ett läge där det kan bli fred om omvärlden agerar. Hamas och Hizbollahs ledare är döda. Vi kan inte låta vare sig Israel eller terrorgrupper fortsätta att kriga. Den svenska regeringens trötta talepunkter funkar inte. Sverige och omvärlden behöver ett budskap om fred. Sverige behöver sätta blytung press på Israels regering.

Anf. 2 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Den 7 oktober var årsdagen för det värsta massmordet som har begåtts mot judar sedan Förintelsen. 1 200 människor mördades brutalt och över 200 kidnappades. 101 personer hålls fortfarande som gisslan i Gaza, och det är osäkert hur många av dem som är vid liv.

Vi hade inte stått i kammaren och haft denna debatt i dag om det inte hade varit för terroristorganisationen Hamas vedervärdiga attacker. De kommer aldrig och får aldrig glömmas, och Sverige kräver att kvarvarande gisslan omedelbart och ovillkorligen släpps.

Samtidigt är krigets konsekvenser för civila i Gaza ofattbara. Det mänskliga lidandet är ofantligt, och de humanitära behoven är akuta, inte minst för många kvinnor och barn.

För att stödet ska nå fram till behövande krävs kraftiga och omedelbara förbättringar av det humanitära tillträdet. Regeringen har därför aktivt drivit frågan om humanitärt tillträde ända sedan kriget började. Vi gör det direkt i våra kontakter med Israel, och vi gör det tillsammans med andra EU-länder och likasinnade. Ibland sker det offentligt och ibland på annat sätt. Den här veckan har vi till exempel tillsammans med våra nordiska grannländer publicerat ett gemensamt uttalande där vi uttrycker stor oro över den föreslagna lagstiftningen i det israeliska parlamentet, som i praktiken skulle omöjliggöra UNRWA:s livräddande arbete.

Utöver detta har Sverige sedan oktober 2023 ökat det humanitära stödet med över 540 miljoner kronor för att möta de växande behoven i Gaza. Sverige är en av de absolut största kärnstödgivarna till många av de humanitära aktörer som är på plats i Gaza och räddar liv och lindrar nöd.

Herr talman! Det behövs en omedelbar vapenvila i Gaza i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 2735. Regeringen ger fullt stöd till USA:s färdplan, som kräver eldupphör, ökat humanitärt tillträde och omedelbar frigivning av alla som har tagits som gisslan. Detta verkar vi för inom EU, och det är något som jag har lyft i direkt samtal med min israeliska kollega. Men ytterst behövs en politisk lösning på konflikten. En förhandlad tvåstatslösning är den enda hållbara lösningen som innebär att både israeler och palestinier kan leva sida vid sida i fred, frihet och säkerhet.

Därför ser regeringen också med stor oro på det ökade bosätтарvåldet på Västbanken och expansionen av de illegala bosätningararna. Såväl ett Hamasstyrt Gaza som den israeliska bosätтарpolitiken undergräver möjligheten till en förhandlad tvåstatslösning. Därför var regeringen med och tog fram förslagen för EU-sanktioner mot extremistiska bosätтары, och vi kommer att driva på för fler. Hinder för en framtida tvåstatslösning måste rivas.

Vi ser nu en regional upptrappning som är djupt oroande. Regeringen uppmanar därför till besinning. Eskaleringen har resulterat i ett stort antal civila dödade och skadade. Jag upprepade dessa budskap i möten vid öppnandet av FN:s generalförsamling i september och i bilaterala samtal med mina motparter från bland annat Israel och Iran.

Regeringen ser också mycket allvarligt på de snabbt ökande humanitära behoven i Libanon. FN bedömer att 1 miljon människor behöver akut humanitärt stöd och att uppskattningsvis lika många har tvingats på flykt. Därför har Sverige mer än fördubblat sitt humanitära stöd till Libanon.

Herr talman! Jag skulle vilja avsluta inledningsanförandet med att vända blicken från Mellanöstern till Sverige. Det är fullt förståeligt att konflikten i Mellanöstern väcker starka känslor även här. Det ska vara högt i tak också i den här kammaren, men vi kan aldrig tolerera intolerans, hot och hat. Vi kan aldrig acceptera antisemitism och terrorromantik. Vi kan aldrig finna oss i att judiska institutioner blir föremål för attacker och att Iran bedriver terroristverksamhet i Sverige via ombud. Där går gränsen! Den gränsen förväntar jag mig att alla partier i Sveriges riksdag också håller.

(Applåder)

Anf. 3 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Först vill jag rikta ett tack till Vänsterpartiet för initiativet till denna mycket angelägna debatt.

Kriget och våldet i Gaza, på Västbanken och i Libanon är den värsta humanitära krisen i vår tid med över 40 000 döda i Gaza, de allra flesta civila – tiotusentals kvinnor och barn. Hur många får vi kanske aldrig veta eftersom deras kroppar är sönderslitna och begravda i rasmassorna. 80 procent av husen i Gaza är i ruiner, och miljontals människor kommer att vara traumatiserade i decennier framåt. En hel generation barn har förlorat själva lusten att leva.

Frågan är om det som händer i Gaza just nu ens ska kallas ett krig; det är snarare ett blodbad där bara den ena parten, palestinierna, dör.

Hamas terrorattentat den 7 oktober förra året var en ohygglig handling, som med rätta fördöms av alla demokratiska krafter och av det internationella samfundet. Det ska fördömas oreserverat, och gisslan måste släppas. Men det terrordådet rättfärdigar inte det extrema övervåld som vi har sett från Israels sida under det här året, och det rättfärdigar sannerligen inte bosättningsvåldet på Västbanken där militanta bosättare verkar ha fått fria händer att döda, trakassera och fördriva vanliga palestinier som inte har någonting med Hamas att göra. Man bekämpar inte terrorism genom att döda civila kvinnor och barn. Tvärtom! Man sår bara fröet till mer våld.

Nu riskerar detta dessutom att eskalera till ett storskaligt krig mellan Israel och Iran. Det måste förhindras till varje pris. Alla vet att Iran spelar en extremt destruktiv roll i konflikten genom sitt stöd till Hamas och Hizbollah. Det internationella samfundet måste öka trycket på båda parter för att tvinga fram en nedtrappning. Det räcker inte med ord, utan man måste gå från ord till handling.

Tyvärr har den svenska regeringen varit uppseendeväckande passiv och tyst. Det är dags att bryta den tystnaden och agera. Vi har från en enig oppositions sida krävt att Sverige dels driver frågan om att terrorstämpla Irans islamiska revolutionsgarde för att lägga press på Iran, dels driver frågan om att EU ska frysa handelsavtalet med Israel tills Israel lever upp till internationell rätt.

Herr talman! Är utrikesministern beredd att gå från ord till handling? Är hon beredd att driva på för de två konkreta åtgärderna för att få till stånd ökad press på båda parter och för att få till stånd en avtrappning och förhandlingar?
(Applåder)

Anf. 4 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Mellanöstern är en region som under århundraden, närmast sedan tidernas begynnelse, i många fall präglats av konflikt, instabilitet och humanitära kriser. Den komplexa väv av historia, kultur och politik som råder i regionen och inte minst antisemitismen gör att situationen i regionen inte stabiliseras på kort sikt.

Abrahamavtalen var en framgång för normaliserandet av en del relationer mellan flera arabstater och Israel. Men det sjuder och kokar åter under ytan, intensivt, mot bakgrund av det pågående kriget som sliter sönder regionen.

Iran är sedan maktövertagandet 1979 ett onskans näste i Mellanöstern. Det ser vi gång på gång i hur landet ligger bakom terror, illdåd och anfallskrig inte bara i Mellanöstern utan också på svensk mark, där skjutningar, attentatsförsök och organiserad kriminalitet sker på uppdrag av Iran och dess lakejer.

Iran bistår också Ryssland i dess krig mot Ukraina och har exporterat omfattande mängder drönare. Iran är således inte bara ett säkerhetsproblem i Mellanöstern utan även för oss i Europa, liksom Ryssland omvänt är för Israel i Mellanöstern.

Herr talman! Det nu omfattande krig som pågår i regionen drivs av Iran. Det är Iran som har understött Hamas och Hizbollah. Det är Iran som understöder huthirebellerna i Jemen, och det är Iran som har attackerat Israel med långdistansvapen på ett sätt som världen inte har sett i regionen på decennier.

Israel, Mellanösterns enda i grunden fungerande demokrati, är det land som tydligast tagit striden mot den islamistiska teokratin i Iran och dess proxykrigare. Israel har moralisk och juridisk rätt att som hem för det judiska folket efter Förintelsen och efter århundraden av förföljelse försvara sig såsom frontstat utsatt för världens värsta terrororganisationer, som dessutom är koncentrerade i dess omedelbara närhet.

Israel är för oss västländer en strategisk allierad som en bastion för demokrati men även underrättelseutbyte, handel och teknologisk utveckling.

Herr talman! Kriget som pågår i Mellanöstern efter Hamas attack mot civila den 7 oktober förra året är brutalt. Civila blir offer i stridigheterna. Det humanitära lidandet är enormt och förstörelsen omfattande, i synnerhet i ett krig som bedrivs i tätbefolkade områden där islamistiska terrorister använder civila som mänskliga sköldar och FN:s faciliteter i sin krigföring.

Även om Israel har vidtagit åtgärder för att minimera antalet civila offer är dödstaten stora och bristen på katastrofbistånd till nödlidande stor, varför ett omedelbart frisläppande av gisslan, tillfällig vapenvila och humanitärt tillträde är kritiskt för att lindra nöd och förhindra fortsatt död. Det vi nu ser utvecklas i Mellanöstern får inte utvecklas till en ny global konflikt där antisemitismen stärks när den visar sitt fula tryne.

(Applåder)

I detta anförande instämde Eric Westroth (SD).

Anf. 5 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! För ett år sedan kallade Vänsterpartiet till särskild debatt i riksdagen. Vi kallade utrikesminister Billström och alla partier för att försöka förmå Sveriges regering att agera för att det inte skulle bli en fullständig katastrof i Mellanöstern.

Ett år senare kan vi tyvärr konstatera att det blev katastrof. Israeliska ministrars uttalanden för ett år sedan om att de skulle stoppa all mat, allt vatten och alla mediciner till Gaza har blivit verklighet. Det lilla området Gaza har bombats mer än några andra platser på jorden, och förödelsen är total. Israels omänskliga svar på Hamas fruktansvärda terrorattack har triggat en våldsspiral i hela Mellanöstern som tagit kriget också till Libanon, Israel, Jemen, Syrien och Iran.

Israeliska apartheidlagar som gör skillnad på olika etniciteter råder i Israel och på den ockuperade Västbanken. Samtidigt har våldet och dödan- det på den ockuperade Västbanken nått nya höjder. Det är civilbefolkning- en som har drabbats när deras liv slagits i spillror av bomber, skjutvapen och bosättarvåld.

FN har skrikit sig hest för att få Sverige, USA, ja, hela omvärlden att agera. Svaret från Israels regering har blivit att stämpla och förbjuda FN:s generalsekreterare António Guterres att komma till landet samtidigt som FN-medarbetare och FN-soldater attackerats och dödas.

Nu förbereder det israeliska parlamentet en lag för att hindra FN från att ge humanitärt stöd till palestinier. Det är en oacceptabel och cynisk politik i syfte att svälta ett ockuperat folk.

Den svenska regeringen har tillsammans med en lång rad andra västliga regeringar, framför allt den amerikanska, begått en lång rad fel under det senaste året. Den svenska regeringen har fortfarande inte krävt permanent vapenvila. Det visar på den totala bristen på tro på ett fredligt Mellanöstern. Med en dåres envishet har frasen "Israels rätt att försvara sig" upprepats om och om igen samtidigt som civila dött i tusental och Israels regering nu är under utredning i domstolarna ICJ och ICC.

Ni fryste och skar i det svenska biståndet till de främsta biståndsorganisationerna för palestinier, på mycket lösa grunder, samtidigt som FN-organet UNRWA försökte fortsätta hjälpa när nöden är som störst.

Ni har misslyckats med att föra en solidarisk och rättvis utrikespolitik. Ni har sänkt Sveriges anseende i omvärlden, särskilt i muslimska länder. Ni har brutit med den svenska traditionen att stå upp för folkrätten och i stället infört dubbla måttstockar.

Herr talman! Vi hade inte stått i denna debatt i dag om Israels ockupation av Palestina hade avslutats för länge sedan. Sverige måste nu sluta upp bakom den enda fredliga parten i detta läge, staten Palestina. Sverige har erkänt Palestina som stat. Vi borde helhjärtat stödja Palestinas statsbygge så att vi får jämbördiga parter, en tvåstatslösning och i förlängningen ett slut på ockupationen för en hållbar fred för både Palestina och Israel. (Applåder)

I detta anförande instämde Lorena Delgado Varas (V).

Anf. 6 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Vi får aldrig glömma människorna – de som dödas, oavsett sida, den gisslan som hålls fången av Hamas och gisslans familjer, de 2 miljoner som är instängda i Gaza under vidriga förhållanden och barnen som inte fått gå i skolan på över ett år. Det är dem det här handlar om, och det är på deras sida vi ska stå.

För Centerpartiet är det glasklart: Folkrätten och den internationella rätten ska följas. Det innebär att Israel har rätt att försvara sig inom folkrättens gränser. Det innebär att hjälpen till nödställda ska släppas fram, att gisslan ska släppas och att hjälppersonal och FN:s fredsbevarande styrkor under inga omständigheter får beskjutas.

Att nå en långsiktig fred kräver en tvåstatslösning där Israel och Palestina måste lära sig att leva med varandra. Debatten fokuseras ofta på vems felet är, vem som är den värsta boven. Titta i stället på vars och ens ansvar! Här är ett axplock.

Det är Hamas ansvar att omedelbart släppa gisslan, att sluta använda civila som mänskliga sköldar och att stå till svars.

Det är Israels regerings ansvar att släppa in hjälp i Gaza, att avsluta bosättningspolitiken på Västbanken och att absolut inte under några som helst omständigheter döda personal i hjälporganisationer eller fredsbevarande FN-trupper.

Det är Israels ansvar att acceptera att organisationen UNRWA krävs för att bygga upp Palestina till en självständig stat.

Det är Palestinas ansvar att börja bygga upp en hållbar struktur för att kunna styra ett land, självklart med stöd från omvärlden.

Det är Israels och Palestinas gemensamma ansvar att acceptera varandra som grannar och med detta respektera varandras gränser.

Det är omvärldens ansvar att inte välja mellan Israel och Palestina utan gemensamt agera för att folkrätten ska följas, stödja arbetet med en tvåstatslösning och se till att det stöd som behövs för att bygga upp Palestina till en demokratisk stat finns.

Och det är Sveriges ansvar att ta på sig ledartröjan, stå upp för folkrätten och agera utifrån detta.

Då krävs det till exempel att vi tar ställning när FN röstar. Det krävs att vi gör allt för att ena EU så att EU kan agera och gå från ord till handling. Det krävs att regeringen tydligt vågar säga ifrån, oavsett vem det är som gör fel.

Hamas gärning den 7 oktober är så nära ren och beräknad ondska mänskligheten kan komma. Man visste vad Israels svar skulle bli. Man visste att man offrade Gazas befolkning. Hamas mål är inte fred utan endast förintelse av staten Israel.

Sverige och resten av världen måste ta ett betydligt större ansvar och agera betydligt starkare än man hittills har gjort.
(Applåder)

Anf. 7 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! I slutet av oktober för nästan exakt ett år sedan besökte jag kibbutzen Kfar Aza nära gränsen till Gaza. Där såg jag förödelsen efter Hamas terrorangrepp den 7 oktober. Inne i ett skyddsrum som brutits upp av terroristerna hade alla familjemedlemmar mördats. Kvar fanns skothål och blodfläckar. Lukten av ruttnande blod kommer jag aldrig att glömma. Jag glömmmer heller aldrig den unge man som hade skadats i striden och vars fru och tre barn kidnappats. Han sa: Jag är inte ens arg. Jag kanske blir arg igen, men jag vill bara få hem dem.

Detta var början på det krig som nu pågår i Gaza och som även har spridit sig till Libanon samtidigt som hotet om ett regionalt storkrig kvarstår. Israel befinner sig i en svår situation, under attack från tre fronter: Hamas i Gaza, Hizbollah i Libanon och Iran, som även finansierar de förstnämnda och många fler terrorgrupper. Samma iranska drönare som används för att döda ukrainare i Ukraina används för att döda israeler i Israel. Samma iranska revolutionsgarde som förra året försökte mörda svenska judar fortsätter sitt mönster att sprida död och terror för att exportera sin revolution.

Som svar på Hizbollahs raketattacker har Israel inlett en motoffensiv i Libanon. Alla som värnar om frihet och demokrati bör stödja Israels rätt till självförsvar, och det är hög tid att terrorlista både revolutionsgardet i Iran och hela Hizbollahrörelsen.

Samtidigt ska det understrykas att Israels självförsvar alltid måste ske i enlighet med folkrätten och internationell humanitär rätt. Processen för en förhandlad tvåstatslösning måste snarast återupptas. Det är den enda realistiska vägen till en hållbar fred.

(Applåder)

Anf. 8 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Det är tyvärr inte första gången jag står i talarstolen och pratar om den humanitära situationen i Gaza, som är en katastrof. Svälten ökar. Israel låter nästan ingen mat komma in i norra Gaza trots att lastbilar står redo bara några kilometer bort.

Detta lämnar 400 000 palestinier med det omöjliga valet att stanna där det råder matbrist eller försöka fly söderut. Men det finns inga säkra platser att fly till. Varje dag förlorar tio barn i Gaza ett eller två ben på grund av bomberna – varje dag. Mer än 17 000 barn har förlorat en förälder eller båda sina föräldrar. Minst 13 000 barn har dödats i Gaza av den israeliska militären – det verkliga antalet är förmodligen betydligt högre.

Herr talman! I skuggan av kriget i Gaza har våldet på Västbanken från både bosättare och militär ökat markant. Palestinska jordbrukares olivlundar sätts i brand, olivfält förstörs av fyrhjulingar, bostadshus demolerar, vägar rivs upp och bilar bränns. Det är ett våld som inte sällan resulterar i dödsfall och skadade. Bosätternas våld mot palestinier är inte enskilda incidenter av kaos eller spontan aggression. Det rör sig om en medveten, organiserad strategi för att skapa fruktan och fördriva palestinier från deras hem och mark. Ockupationen omöjliggör en rättvis tvåstatslösning och är olaglig.

Herr talman! Trots att vi dagligen får rapporter om katastrofen i Palestina och gång på gång har lyft frågan i denna talarstol fortsätter regeringen att stå passiv inför den fruktansvärda verkligheten i Gaza och utvecklingen på Västbanken. När EU vill införa sanktioner håller man emot. När FN röstar om att avsluta ockupationen lägger man ned sin röst. När FN röstar om eldupphör och om att tillåta humanitär hjälp i Gaza lägger man också ned rösten.

Under det senaste året har fler kvinnor och barn dödats i Gaza än under ett år av någon annan konflikt de senaste 20 åren. Det är inte värdigt en svensk regering att stå så handlingsförlamad i denna situation. Var är Sveriges fördömande av Israels oproportionerliga våld mot den palestinska befolkningen? Hur kommer regeringen att verka för att Israels illegala ockupation, den humanitära katastrofen och de dödliga attackerna mot det palestinska folket, såväl i Gaza som på Västbanken, upphör? Tio barn i Gaza mister ett eller två ben varje dag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Lorena Delgado Varas (V).

Anf. 9 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Vi minns alla, hoppas jag, vad som hände den 7 oktober. Beväpnade Hamaskrigare, stenade på döds Kult, gick in på Novafestivalen och mejade ned 364 ungdomar som hade technofest. Man tog 251 personer som gisslan, tog dem till Gazaremsan och tryckte ned dem i tunnlar där. Man dödade sammanlagt 1 200 personer och sårade 5 000. Det var detta som startade det här kriget.

Detta visar vad Hamas är för sorts organisation, vilka mål de har och deras obefintliga respekt för civila liv. Det enda Hamas erbjuder är elände, blod och en perverterad döds Kult.

Men i och med 7 oktober har Hamas också utsatt den palestinska befolkningen för enorma umbäranden, vilket vi också ser, som en följd av

Israels mycket kraftfulla beskjutning. De civila dödstalen stiger, och stora grupper palestinier befinner sig nu på en mycket liten yta på Gazaremsan. Det är hjärtskärande att se vilka konsekvenser detta krig har fått. Israel har självklart rätt att försvara sig, men det måste ske i enlighet med internationella lagar och regler och med humanitärt tillträde och annat.

Avslutningsvis, herr talman, måste vi också se att alla de grupper som nu attackerar Israel – Hamas, Hizbollah, Islamiska jihad, huthimilisen, Hashd al-Shaabi och så vidare – kontrolleras av Iran. Utan en demokratisering och förändring i Iran så att den iranska befolkningen får leva i frihet och demokrati kommer det aldrig att gå att lösa de andra konflikterna och tragedierna i Mellanöstern.

(Applåder)

Anf. 10 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Regeringen har en mycket tydlig linje när det gäller konflikten i Mellanöstern. Den går att sammanfatta i fyra punkter.

För det första: Israel har rätt att försvara sig, men det måste ske i enlighet med folkrätten och den internationella humanitära rätten. Här är det tydligt att Israel måste göra mer för att skydda civilbefolkningen och för att öka såväl inflödet av som tillgången till humanitärt stöd.

För det andra: Vi måste mildra det humanitära lidandet i Gaza.

För det tredje: Bosättningsvåldet måste få ett slut och vägen mot en tvåstatslösning ta sin början.

För det fjärde: Mellanösterns konflikter ska inte bli Sveriges konflikter. Vi måste minska polariseringen som motsättningarna i Mellanöstern för med sig, inte underblåsa och spä på den.

Mitt inledningsanförande ägnade jag till stor del åt att tala om Israels ansvar för att öka det humanitära tillträdet, möjliggöra UNRWA:s fortsatta viktiga arbete för att få ett slut på bosättningsvåldet och ta tydliga steg mot en tvåstatslösning. På dessa punkter är regeringen tydlig. Detta omsätter vi i både ord och handling, till exempel genom sanktioner mot extremistiska bosättare. Sverige agerar också lokalt för att palestinerna på Västbanken ska få genomföra den ekonomiskt viktiga olivskörden.

Herr talman! Det räcker dock inte att ställa krav på Israel. För att de-escalera konflikten i Mellanöstern och på sikt uppnå en tvåstatslösning måste fler ta sitt ansvar. Iran har ett stort ansvar för den negativa utvecklingen i regionen och därmed också för att förhindra en ytterligare upptrappning.

EU har agerat för att hålla Iran ansvarigt för det destabiliserande agerandet, både i Mellanöstern och bortom regionen. I förra veckan skärpte EU än en gång sina sanktioner, denna gång under den sanktionsregim som riktar in sig på Irans dröner- och missilprogram, inklusive Irans militära stöd till Ryssland och till väpnade grupper i Mellanöstern och Rödahavsregionen.

Regeringen verkar också för EU-enighet för terroristlistning av det islamiska revolutionsgardet, något som statsministern gjorde senast vid Europeiska rådet i förra veckan.

Terrororganisationerna Hamas och Hizbollah bär också ett stort ansvar för 7 oktober-attackerna och den eskalering som följde. Hamas bör inte ha en plats i ett framtida styre av Gaza. Fortsatt israelisk ockupation är inte heller ett alternativ. Vi vill i stället se ett enat Gaza och Västbanken under

ett legitimt demokratiskt styre av en reformerad palestinsk myndighet. Att stärka den palestinska myndigheten är också det bästa sättet att politiskt försvaga Hamas.

Samtidigt har EU fattat flera beslut om sanktioner mot ledande företrädare för Hamas. Sverige stödde inrättandet av en särskild sanktionsregim för att på ett mer effektivt sätt kunna kringskära Hamas finansiering, även detta för att försvaga organisationen.

I förra veckan dödades Hamasledaren Yahya Sinwar. Som statsminister sa är det inte en person som kommer att vara saknad. Men framför allt kan det, som Tysklands ambassadör i Tel Aviv noterade, kanske öppna dörren för något hoppfullt: den oskyldiga gisslans återvändande och ett slut på kriget. Låt oss hoppas att han har rätt.

(Applåder)

Anf. 11 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, låt oss hoppas att han har rätt. Men vi är i ett läge där det inte räcker med förhoppningar och ord, utan det måste till handling från det internationella samfundet för att lägga press på alla parter för att försöka deeskalera situationen. Vår huvudkritik mot regeringen är att den handlingen saknas. Orden finns där, men handlingen saknas.

Jag ska ta ytterligare ett exempel på något som utrikesministern skulle kunna göra. Utrikesministern tog upp bosätтарvåldet och sanktioner mot bosättarna. Det är bra. Det är rätt. Det måste vi göra.

De illegala bosättningarna har byggts ut kraftigt de senaste 20–25 åren. Vi talar om 600 000–700 000 illegala bosättare. Internationella domstolen slog i somras fast att detta är kriminellt: Detta är brottsligt. Ändå fortsätter EU nu att handla med bosätтарnas varor. De har ju tillträde till EU:s marknad, och därmed understöds bosättarna.

När utrikesministern nu pratar om sanktioner mot bosättarna är min fråga: Är hon beredd att ta initiativ i EU för att stoppa bosätтарnas varor från att komma in på EU:s inre marknad? Det skulle nämligen vara ytterligare ett exempel på hur man kan sätta press på just Israel i den här situationen.

Anf. 12 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Herr talman! Regeringen har flera gånger gått från ord till handling mot alla destruktiva parter i den här konflikten – mot extremistiska bosättare på Västbanken, mot terroristorganisationen Hamas och inte minst mot regimen i Iran – med just sanktioner. Men möjligheterna till dialog finns ändå.

Vill Morgan Johansson verkligen sätta stopp för ett av de viktigaste forumen, som han var inne på i sitt förra inlägg, när det gäller dialog mellan EU och Israel, där vi också har en möjlighet att förmedla skarpa budskap, nämligen det associeringsavtal som finns med Israel? Vi menar att det behövs mer dialog och mer möjligheter att utöva påtryckningar också när det gäller skarpa budskap mot bosätтарvåldet.

(Applåder)

Prot. 2024/25:23
25 oktober

*Särskild debatt
om situationen
i Mellanöstern*

Anf. 13 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Problemet är att det inte förs någon sådan dialog. Den här diskussionen tas upp av EU, men sedan svarar inte Israel. För att kunna bemöta detta måste man också vara beredd att gå från ord till handling.

Det är inte bara jag som säger att vi ska pausa handelsavtalet, utan det säger en enig opposition. Handelsavtalet tillkom en gång just för att befrämja en fredsprocess och stimulera Osloprocessen. Det var ju grunden för Israels handelsprivilegier i förhållande till EU. Men nu finns inte den grunden längre. Nu har Israel dessutom sagt att man inte är intresserad av en palestinsk stat. Därmed är hela den processen borta.

Därför är det helt naturligt att lyfta frågan om handelsavtalet. Fram till dess att Israel lever upp till internationell rätt får handelsavtalet pausas.

Men min fråga var: Är utrikesministern beredd att också driva frågan om att hindra bosättarnas varor från att komma in på EU:s inre marknad? Det är ju en följd av den internationella domstolens beslut att inte underlätta den brottsliga verksamhet som det faktiskt handlar om när man koloniserar ett ockuperat land på det här sättet. Är hon beredd att ta det initiativet?

(Applåder)

Anf. 14 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Herr talman! Bosättarvåldet måste få ett stopp. Där är vi helt överens. Regeringen har därför varit en drivande kraft för införandet av sanktioner mot extremistiska bosättare. Som Morgan Johansson är väl medveten om finns det också påtryckningar i form av olika märkning av varor. Regeringen har också tydligt framfört sin syn till Israel. Detta är något som görs kontinuerligt och är helt nödvändigt.

Vi menar att det finns större möjligheter för regeringen att påverka om vi har en dialog och en relation med Israel, vilket handeln också innebär. Parallellt med detta inför vi sanktioner mot extremistiska bosättare.

Regeringen välkomnar att EU, precis som USA och Storbritannien, har infört sanktioner mot 14 individer och entiteter. Vi verkar för fortsatta diskussioner på EU-nivå om ytterligare restriktiva åtgärder mot våldsamma bosättare.

(Applåder)

Anf. 15 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! I somras kom den internationella domstolen med sitt andra beslut när det gäller Sydafrikas stämning av Israel rörande folkmord. Israels ockupation måste upphöra, meddelade domstolen klart och tydligt. Domstolens ställningstagande ledde bland annat fram till en resolution i FN:s generalförsamling som bland annat krävde att ockupationen skulle avslutas inom ett år. Det var en omröstning där Sverige avstod från att delta.

Domstolen var tydlig i sitt ställningstagande om internationell rätt och vad den innebär för ett tredjeland som Sverige. Sverige och alla andra länder får inte på något sätt underlätta Israels ockupation av Palestina. Ett konkret svenskt exempel som sannolikt bryter mot internationella domstolens ställningstagande är regeringens planer på att köpa israeliska militära drönare, som nu provas ut av det svenska försvaret.

Jag undrar om utrikesministern har vidtagit några åtgärder med anledning av den internationella domstolens ställningstagande om att inte bidra till Israels fortsatta ockupation av Palestina.

Prot. 2024/25:23
25 oktober

*Särskild debatt
om situationen
i Mellanöstern*

Anf. 16 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M)
replik:

Herr talman! Tack, Håkan Svenneling, för frågan! Precis som jag har redogjort för tidigare agerar regeringen ständigt, framför allt genom EU, för att på olika sätt utöva påtryckningar. Som jag nämnde tidigare handlar det om sanktioner. Det handlar också om olika märkning av varor. Det finns också differenser i tullförmåner i de här fallen. Vi gör detta i alla möjliga forum.

För oss är den internationella rätten som den uttolkas av den internationella domstolen helt avgörande. Den ska följas, och vi står till 100 procent bakom de uttalanden som domstolen har gjort. Vi försöker också i alla möjliga sammanhang att utöva påtryckningar. Där är EU som sagt den starkaste röst som Sverige har att jobba genom.

Anf. 17 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag hör tyvärr inget konkret exempel på att utrikesministern har gjort något utifrån den internationella domstolens ställningstagande.

Den norska regeringen har varit tydlig, först i rekommendationer och sedan i skärpta rekommendationer till norska företag: Man ska undvika handel som bidrar till att upprätthålla Israels ockupation av Palestina utifrån domstolens ställningstagande. Något liknande tror jag inte att vi kommer att få höra från den svenska regeringen. Jag kanske kan få svar på tal om det?

Samtidigt pågår en intensiv debatt i Europa och EU om att man borde suspendera det väldigt förmånliga associeringsavtalet, som ger Israel lägre tullar och förmåner i förhållande till EU. Israel har förhalat uppföljningsmötena, som utrikesministern tycker är skarpa forum, där man vill diskutera kapitlen om mänskliga rättigheter. Vi har sett en del EU-tjänstemän som har skrivit partsinlagor mot domstolen som de har kallat för juridiska omdömen.

Nu går en del EU-länder före, men den svenska regeringen har än så länge stått handfallen i fråga om att agera och gjort allt för att inte kritisera detta agerande.

Jag undrar vad regeringen kommer att göra för att öka pressen på Israel. Kommer man att driva på för att suspendera associeringsavtalet och ge några råd till svenska företag om att inte handla med en ockupationsmakt? (Applåder)

Anf. 18 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M)
replik:

Herr talman! Nej, jag kan vara ganska tydlig i mitt svar där. Regeringen är övertygad om att handel och relationer med Israel underlättar våra möjligheter att faktiskt utöva påtryckningar mot dem. Det är en möjlighet som vi också utnyttjar.

Jag är medveten om att jag och Håkan Svenneling har helt olika syn på handelns möjligheter och förutsättningar. Men vi är av den bestämda uppfattningen att det skapar helt andra möjligheter för oss att ha diskussionsytor där vi också kan utöva alla möjligheter till påtryckningar mot Israel, och det kommer vi att göra.

Precis som jag sa i tidigare inlägg är det egentligen viktigare än någonsin att stå upp för den internationella rätten. Därför står vi också upp för den internationella domstolens avgöranden, bland annat om de provisoriska åtgärder som man har pekat på måste genomföras.

Jag kan försäkra Håkan Svenneling om att regeringen gör allt som den kan.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 19 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Jag har två frågor. Jag börjar med den längsta. Den handlar om de rådsslutsatser som EU presenterade i förra veckan. Där fördömdes attackerna mot FN:s interimsstyrka i Libanon, men det nämns ingensans att det är Israel som är ansvarigt för dessa attacker. Jag antar att det beror på att det är tillräckligt svårt ändå att enas kring dessa formuleringar.

Jag undrar därför om ministern här och nu tydligt kan stå upp för att Sverige fördömer Israels agerande i samband med de attacker som Israel utförde mot FN:s interimsstyrka i Libanon.

Min andra fråga handlar om att vi från FN har fått frågan om att ta emot palestinier från Gaza som är i behov av akut vård. Det skulle för Sveriges del handla om ungefär 200 personer. Senast jag frågade skulle man titta på möjligheten. Nu undrar jag: Hur går det?

Anf. 20 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Herr talman! Då börjar jag med att svara på den kortare frågan. Detta är något som regeringen hela tiden följer. Regeringen har också bidragit med ganska stora resurser till egyptisk sjukvård för att kunna hjälpa på plats. Vi bedömer egentligen att det är så vi kan hjälpa flest och att det är så vi bäst använder våra medel för att kunna hjälpa i så stor utsträckning som möjligt.

Vi följer som sagt denna fråga. Den är dock inte helt juridiskt enkel. Jag återkommer gärna till det.

När det gäller rådsslutsaten om Unifil står det klart och tydligt, i alla fall i HRVP-uttalandet, att det är Israel som ligger bakom attackerna. Därför delar jag inte riktigt frågeställarens uppfattning. Och vi har, tillsammans med ett enat EU, vilket jag tycker är en styrka, varit med och fördömt attackerna på Unifil.

(Applåder)

Anf. 21 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Då tackar jag för svaret. Jag hinner faktiskt med en tredje fråga, och den är ännu kortare.

Jag har frågat utrikesministern tidigare om detta med associeringsrådet och undrar om det kommer något datum om det. Sedan har jag ställt frågan till statsministern, och statsministern svarade: Jo, det finns nog ett datum. Nu undrar jag: Finns det ett datum för det här associeringsrådet, och är det i så fall öppet när det skulle vara?

Anf. 22 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)
replik:

Herr talman! Nej, jag vågar inte på rak arm säga att det finns ett datum. Men vi kommer naturligtvis att fortsätta att arbeta för att få till ett sådant möte, och vi har förhoppningar om att vi kommer att få det.

Anf. 23 JACOB RISBERG (MP) replik:

Herr talman! Apropå utrikesministerns svar på Centerpartiets fråga noterar jag att det då inte heller finns något datum för någon dialog, som tydligen är det starkaste vapen som Sveriges regering har gentemot Israel, att förhålla sig till.

Men jag vill uppehålla mig vid en annan fråga. Den 10 oktober kom en FN-kommission med en rapport om vad som har skett i Gaza, framför allt under det senaste året. Där slår man fast att Israel har begått krigsbrott och brott mot mänskligheten, framför allt i sina attacker mot olika sjukvårdsinrättningar och i hanteringen av palestinier som man utomrättsligt har arresterat.

Det finns en princip om responsibility to protect, alltså skyldighet att skydda. När ett land självt inte klarar av att skydda sin civilbefolkning i händelse av krigsbrott krävs det att omvärlden går in och skyddar civilbefolkningen. Jag undrar: Hur tänker Sveriges regering nu agera när det är fastslaget att Israel begår krigsbrott – utifrån principen om responsibility to protect?

Anf. 24 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)
replik:

Herr talman! Rapporten från FN:s undersökningskommission innehåller allvarliga uppgifter. Regeringen kommer att studera de uppgifterna mycket noga. Låt mig dock ta tillfället i akt att understryka regeringens principiella ståndpunkt om vikten och nödvändigheten av att folkrätten, inklusive den humanitära rätten, respekteras och att eventuella överträdelser utreds och att ansvar utkrävs.

Mer – det har domstolen också konstaterat – måste göras för att följa den internationella humanitära rättens regler om att skydda den civila befolkningen. Det är något som vi framför i alla sammanhang som vi kan. Det står också tydligt när det gäller de provisoriska åtgärder som domstolen har pekat på att Israel bland annat måste tillåta humanitärt tillträde. Detta är en av anledningarna till att vi tillsammans med de andra nordiska länderna i ett uttalande i veckan uttryckte mycket stor oro över det lagförslag som finns i Knesset om att UNRWA ska förbjudas.

(Applåder)

Anf. 25 JACOB RISBERG (MP) replik:

Herr talman! Svaret gör mig lite orolig. Jag är orolig över att vi kommer att få en ny situation där vi i backspeglarna ser att vi borde ha agerat tidigare, som i fallet med till exempel Srebrenica och Rwanda, som ju ledde fram till framtagandet av principen om responsibility to protect. Man måste våga gå in och skydda medan brotten begås.

Men jag vill bolla över till en helt annan fråga. Utrikesministern var själv inne på problemen med bosättarvåldet och de sanktioner som har införts mot en hel del bosättare.

Det finns nu ett förslag från Josep Borrell om att EU bör införa sanktioner mot ministrarna Ben-Gvir och Smotrich, som både två kommer från bosättarrörelsen. Jag behöver knappast påminna om att Ben-Gvir dessutom är en minister som tidigare har dömts för stöd till terrorism.

Jag undrar: Hur ställer sig utrikesministern och den svenska regeringen till det förslaget? Kommer man själv att driva på för att införa dessa sanktioner mot Ben-Gvir och Smotrich? Man säger att vi måste få stopp på bosättningarna. De är ett hinder för en varaktig fred.

(Applåder)

Anf. 26 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Herr talman! Som jag sa i tidigare svar här verkar vi för fortsatta diskussioner på EU-nivå om ytterligare restriktiva åtgärder mot våldsamma bosättare. Vi konstaterar att enskilda listningar hanteras i EU på expertnivå. Vi vidhåller vikten av dialog med Israel, som jag ständigt återkommer till. Men vi ser också att vissa av ministrarnas uttalanden och ageranden spår på spänningarna. Vi kommer att följa detta mycket nära.

(Applåder)

Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tycker att denna debatt utvecklas ungefär som jag hade trott, det vill säga vi får en hel del ord från utrikesministern, men vi får inga förslag på konkreta handlingar från den svenska regeringen.

Vi har föreslagit att man ska lägga press på båda parter. Islamiska revolutionsgardet ska terrorlistas. Det har den svenska riksdagen sagt i ett och ett halvt år. Häromdagen fick vi veta att regeringen nu tänker driva det. Det är i och för sig bra, men frågan kvarstår: På vilket sätt driver man det, och hur skapar man en majoritet, en enighet, i EU kring det? Det har vi inte fått något svar på.

En enig opposition har krävt en paus av handelsavtalet tills Israel lever upp till internationell rätt. Här säger utrikesministern att man inte vill ha det, för det är bättre att ha en dialog med Israel. Nu har vi dock precis fått veta att det inte förs någon sådan dialog. Man har inte ens lyckats hitta något datum när man kan träffas. Då framstår det här bara som en förhållning av alltihop, vilket återigen förstärker vårt argument att man faktiskt behöver vara beredda att gå från ord till handling här.

Vi har i dag krävt att bosättarnas varor ska stoppas från EU-marknaden. Det gör vi bland annat mot bakgrund av att Internationella domstolen säger att bosättningarna är illegala och att man inte ska underlätta för ökad bosättning. Ändå fortsätter alltså EU att handla med bosättningarna och därmed finansiera deras verksamhet.

Utrikesministern har en chans till i sitt avslutande anförande, och jag skulle vilja få klarhet i den frågan: Tänker den svenska regeringen driva frågan om att stoppa varorna från bosättarna eller inte?

Slutligen vill jag bara säga att man inte kommer att komma någonstans om man inte från regeringens och det internationella samfundets sida verkligen är beredd att sätta kraft bakom orden. Än så länge under det senaste året har det bara handlat om ord, ord, ord och ingen handling. Det börjar bli dags att bryta den trenden och gå från ord till handling. Det är tillräckligt många som har lidit och dött i Gaza, i Libanon och på Västbanken.
(Applåder)

Anf. 28 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! I den svenska säkerhetspolitiken talar vi mer och mer om att Ryssland, Kina och Iran samlat utgör det största säkerhetshotet även mot svensk säkerhet. Morgan Johansson brukar i de här debatterna om Mellanöstern återkomma till att man gör stor skillnad mellan Hamas och Fatah i Palestina.

Eftersom Fatah nu mer och mer oförblommerat uttrycker sin stolta relation till Putin och Ryssland och vi vet mer och mer om hur Ryssland göder Irans krigskassa och därmed också proxykrigares krigskassa i kriget i Mellanöstern inställer sig trots allt frågan: Hur ser Morgan Johansson och Socialdemokraterna på sin långvariga politiska och ideologiska samhörighet med Fatah när Fatah i den här konflikten inte klarar av att ta avstånd från terrorattacken eller bryta med andra krigsförbrytare som med terror också göder konflikten i Mellanöstern?

Jag tycker att det vore intressant att höra Morgan Johanssons svar på detta och hur man resonerar mot bakgrund av sitt långvariga bistånd till just Fatah.

Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att det är helt uppenbart att det inte tjänar palestiniernas sak att söka sig till Ryssland eller ryska kontakter över huvud taget. Där kan jag vara tydlig.

Samtidigt ska man komma ihåg att det egentligen bara finns en aktör här som fortfarande står för en tvåstatslösning. Israel står inte längre för en tvåstatslösning. Hamas står naturligtvis inte för en tvåstatslösning – tvärtom. Båda dessa aktörer vill ju utplåna varandra. Det finns bara en aktör som står för en tvåstatslösning, och det är den palestinska staten på Västbanken.

Min motfråga är därför: Om det nu är så att Aron Emilsson står för en tvåstatslösning, vilket han ändå ibland säger, på vilket sätt tänker Aron Emilsson agera för att stötta den enda parten som står för en tvåstatslösning, det vill säga den palestinska staten? Har Aron Emilsson ens varit intresserad av att lyssna på de argument som finns för detta från till exempel den palestinska representationen i Sverige?

Om man vill vara konstruktiv i den här konflikten måste man bygga på de goda krafter som finns i regionen i stället för att bara försöka skylla på varandra. Då är det stöd till den palestinska staten som behövs.

Anf. 30 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Det grundläggande problemet som jag tycker att oppositionen sammantaget missar, oavsett vilket parti det är som talar om den här konflikten, är att om terrorism som genom Iran är orkestrerad och utbredd i Palestina lyckas fortsätta att kuva Israel finns det inte längre ett judiskt folk. Om Israel drar sig tillbaka och terrorism skulle vinna skulle Israel inte vinna som stat.

När det gäller att vara konstruktiv i konflikten har Socialdemokraterna sina kontakter med Fatah som man har haft i mer än 50 år. Tycker man att detta har bidragit till demokratisk utveckling? Har man genom sitt bistånd under årtal märkt av en förbättring? I dag ser vi snarare allt fler tecken på att det inte finns en fungerande palestinsk stat, oavsett om vi talar om Västbanken eller Gaza, oavsett om vi talar om PLO/Fatah eller teknokratregeringen som i och för sig gör ett ansträngt försök.

Det här är det grundläggande problemet. Vem ska vi jobba med?

Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Problemet är ju att den palestinska staten inte tillåts fungera som en stat av flera olika skäl, dels att Israel håller inne de skattepengar som de egentligen är skyldiga att betala ut, så de får ingen finansiering, dels att man splittrar upp hela Västbanken genom de israeliska bosättningarna som, återigen, är illegala. Det är klart att det är svårt att ha en palestinsk stat när man samtidigt är utsatt för en sådan kraftig kolonisering som detta innebär.

Aron Emilsson har helt fel i sina påståenden om att de kontakter och de diskussioner som vi har haft med palestinska företrädare inte har haft effekt. Det var ju det som en gång ledde fram till Osloavtalet och till fredsprocessen och som var det viktigaste genombrottet. Därefter har det saboterats av extrema krafter både på den islamistiska och på den israeliska sidan.

Vi måste tillbaka till mitten, det vill säga jobba med de krafter som är beredda att göra kompromisser så att man kan skapa en varaktig fred. För det, herr talman, måste man bygga på den enda part som faktiskt fortfarande står upp för en tvåstatslösning, och det är den palestinska staten.

Anf. 32 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag tänkte använda den lite okonventionella metoden att ta replik på min kollega i oppositionen Morgan Johansson, men jag tycker att det finns viktiga frågor att diskutera och resonera kring.

Utrikesministern började med att säga att hon vill se besinning i Mellanöstern, och i sitt andra anförande landade hon i att hon ändå hoppades på fred. Jag tycker att det känns som relativt låga ambitioner sett till var vi befinner oss. Vi måste våga blicka framåt och tro på att vi kan ha en långvarig fred genom att vi kräver permanent vapenvila.

Utrikesministern har också uttryckt väldigt många ord i den här debatten, men som Morgan Johansson själv konstaterade i sitt anförande är det ganska lite konkret handling. Om vi därför vänder på hela scenariot och tänker oss att det var Morgan Johansson som var utrikesminister i Sverige i detta läge, vilka andra beslut ser Morgan Johansson, med sin erfarenhet från tidigare regeringar och samarbetet med och erkännandet av den

palestinska staten, att man hade behövt fatta? Vad behöver Sverige göra för att stödja en fred i Mellanöstern?

Prot. 2024/25:23
25 oktober

*Särskild debatt
om situationen
i Mellanöstern*

Anf. 33 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Till att börja med är förhoppningarnas tid förbi. Nu handlar det, som sagt, om att gå från ord och förhoppningar till handling.

Vi har föreslagit flera saker. Vi måste öka pressen på de parter som det handlar om. Vi måste öka pressen på Iran, som spelar en extremt destruktiv roll i regionen. Det är de flesta överens om. Där har vi föreslagit att man mycket aktivt ska driva frågan om terrorlistning av Islamiska revolutionsgardet.

Vi måste också öka pressen på Israel, och det gör man genom att kräva en paus, en frysning, av handelsavtalet tills Israel lever upp till internationell rätt.

Vi måste sätta stopp för bosättarvarorna. EU kan inte fortsätta att handla med bosättarna, som trots allt är där illegalt och fortsätter att utnyttja mark som de inte har rätt till. Den frågan skulle också ha drivits mycket aktivt.

Sedan tror jag sammantaget att Sverige måste ta ställning i de stora internationella frågorna. Vi kan inte gång på gång vara passiva, dra oss undan och lägga ned vår röst. Vi borde höras i stället.

Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Den kommande månaden är det tio år sedan Sverige erkände Palestina som stat. Vi var det första EU-land som erkände Palestina. Sedan har vi under de senaste åren sett en rad EU-länder och länder globalt erkänna Palestina. Det är uppenbart att det finns ett mycket större stöd för en palestinsk statsbildning nu än vad det har funnits historiskt.

Jag tycker att det är väldigt intressant att utrikesministern pratar om möten som inte finns och om brev som skickas till israeliska ministrar som uppenbarligen inte lyssnar. I en tid när Morgan Johansson här i stället visar på exempel på konkret handling blir det tydligt att det finns en väldigt tydlig skiljelinje i svensk politik mellan de rödgröna partierna och de högerpartier som styr Sverige i dag.

Det finns en tydlig enighet i att man vill gå framåt och att vi ska vara en global röst för fred mellan Israel och Palestina. Jag tycker att Aron Emilsson ger sig in i ett konstigt resonemang kring att vi inte skulle vilja se judiskt liv och en judisk stat i Mellanöstern. Man måste helt enkelt jobba för att stärka det palestinska statsbygget.

Anf. 35 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Det finns en lång rad andra länder som har visat en helt annan aktivitet än vad den svenska regeringen har gjort. Senaste gången FN röstade om en resolution i denna fråga handlade det som sagt om att backa upp Internationella domstolens beslut från i somras. Då lade Sverige ned sin röst, men 124 länder röstade för, inklusive vårt grannland Finland.

Det argument man hade då var att Finland är ett land som självt har utsatts för ockupation och aggression och att det därför var särskilt viktigt för dem att i alla lägen markera stöd för folkrätten. En sådan sak hade naturligtvis också Sverige kunnat göra och därmed bli en del av den grupp länder som nu blir alltmer aktiva, till exempel Spanien, Irland och Norge.

I stället för att dra sig undan och lägga ned sin röst borde Sverige vara aktivt och komma med nya förslag för att i alla fall försöka spela en så konstruktiv roll i konflikten som möjligt. Detta har vi gjort förr, och det tror jag att vi kan göra igen.

Anf. 36 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! I förra veckan deltog ledamoten Johansson och jag själv i en interpellationsdebatt här i kammaren, där Ola Möller från Socialdemokraterna likställde närvaron av Israels och Rysslands ambassadörer här i riksdagen. Den israeliske ambassadören hade varit på plats för att delta i en minnesstund för offren för terrorattacken den 7 oktober, och detta beskrevs av Möller som att ambassadören struttade runt i riksdagen.

I sin interpellation om situationen i Libanon nämnde Möller anmärkningsvärt nog vare sig Hizbollah eller Iran, trots att krigföringen där är en följd av Hizbollahs tusentals raketer, som tvingar tiotusentals israeler på flykt.

Rysslands invasion av Ukraina är däremot oprovocerad och ett svar på Ukrainas västorientering. Att jämföra dessa två är enligt min mening både felaktigt och osmakligt. Min fråga till Morgan Johansson är därför enkel: Tycker Socialdemokraterna verkligen att Israels försvarskrig är jämförbart med Rysslands illegala anfällskrig mot Ukraina?

Anf. 37 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Bakgrunden är helt annorlunda, men båda parter är bundna på samma sätt av folkrätten. Likaväl som Ryssland ska dra sig tillbaka från Ukraina ska alltså Israel dra sig tillbaka från de ockuperade områdena. Detta har inte minst Internationella domstolen sagt. Bakgrunden till konflikten är dock annorlunda.

Sedan vet också Magnus Berntsson att Ola Möller tog tillbaka uttalandet efteråt och sa att han hade gått för långt. Det tyckte jag var bra att han sa.

Jag kan passa på att ställa en fråga till Magnus Berntsson när han ändå är här. Jag vet att Kristdemokraterna har långvariga kontakter med bosättarrörelsen i Israel, och Magnus Berntsson har själv varit på besök där. Min fråga är: Har Kristdemokraterna brutit dessa förbindelser nu, eller fortsätter kontakterna? Hur ställer sig Magnus Berntsson till kraven på sanktioner mot bosättarna och att vi inte ska importera bosättarvaror till EU? Och hur ställer sig egentligen Kristdemokraterna till bosättarrörelsen som rörelse? Detta skulle jag gärna vilja veta.

Anf. 38 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Bosättningsarna är ett hinder för freden.

Jag vill ändå komma tillbaka till debatten i fredags. Ledamoten Möller fick möjlighet att förtydliga sig under debatten, men han sa att han inte såg någon folkrättslig skillnad mellan Israel och Ryssland och att sanktionerna mot Israel bör vara minst lika strikta som sanktionerna mot Ryssland.

Jag vet att Möller sedan dess har tagit tillbaka delar av sina uttalanden och erkänt att han gick för långt, men detta gjordes först efter ganska starka reaktioner. Det finns därför skäl att fråga vad Socialdemokraternas faktiska uppfattning är i det här fallet. Min följdfråga är därför: Om Social-

demokraterna inte anser att jämförelsen är riktig, varför uttrycker då partiets ledamot sådana åsikter i Sveriges riksdag?

Prot. 2024/25:23
25 oktober

*Särskild debatt
om situationen
i Mellanöstern*

Anf. 39 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan inte svara på något annat sätt än vad jag precis gjorde, det vill säga att Ola Möller har tagit tillbaka sitt uttalande och sagt att han gick för långt. Med detta tycker jag att han har klargjort sakfrågan.

Återigen: Folkrätten gäller båda. Den gäller både det ryska kriget mot Ukraina och kriget i Gaza och på Västbanken. Detta innebär att både Israel och Ryssland är bundna av samma internationella regler och därmed ska följa samma internationella regler. Som jag sa tidigare: Likaväl som Ryssland ska dra sig tillbaka från Ukraina måste Israel dra sig tillbaka från Västbanken och de ockuperade områdena.

Jag noterar återigen att Magnus Berntsson inte kommenterade sin relation till bosättarrörelsen, utan han sa bara att bosättningarna är ett hinder för freden. Han svarade inte på frågan vad han egentligen tycker om bosättningarna och sanktionerna och om vi ska stoppa bosättarnas varor från att komma in på den europeiska marknaden. Detta tycker jag är ett intressant besked som vi inte fick i replikskiftet.

Anf. 40 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! För tio år sedan erkände regeringen Löfven Palestina som självständig stat. Området uppfyllde inte då några av de grundläggande kriterier som ställs upp för att man ska kunna konstituera en stat, men Socialdemokraterna och Miljöpartiet gjorde detta erkännande i Sveriges namn, också med helt öppna ögon inför Hamas styre på Gazaremsan.

Tunnelsystemet var känt redan då. Det totalitära styret var känt. Terrorn som arbetsmetod var mycket väl känd efter de fyra åren av intifada strax innan. Målet att utplåna Israel var vida känt sedan årtionden tillbaka. Erkännandet innebar att Sverige gav stor legitimitet åt Hamas styre på Gazaremsan.

När vi nu har sett det senaste året efter den 7 oktober och hur Hamas har agerat, hur ser Socialdemokraterna på detta erkännande nu?

Anf. 41 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Till att börja med innebar det inte att vi gav legitimitet till Hamas styre på Gazaremsan, utan vi gav legitimitet till den palestinska myndigheten, som styr över Västbanken. Syftet var att göra parterna något mer jämställda än vad de tidigare har varit.

När Fredrik Malm beskriver den här saken låter det som att det inte är några andra länder som har erkänt Palestina, men så är det inte. Jag tror att det nu är uppe i över 100 länder som har erkänt Palestina, och alldeles nyligen tog Palestina också plats i FN:s generalförsamling som egen medlem. Och vi fick alldeles nyligen nya stater som erkänner Palestina. Spanien gjorde det, Norge gjorde det och Irland gjorde det. Det är alltså fler som har förstått att det måste till ytterligare saker som nu förstärker de goda krafterna i regionen.

Återigen: Det finns bara en stor aktör som håller fast vid tanken om en tvåstatslösning, och det är den palestinska staten. Det vore bra om Fredrik Malm och Liberalerna också då och då kunde ge uttryck för sitt stöd till

den palestinska staten. Annars måste man dra slutsatsen att Liberalerna egentligen inte står för en tvåstatslösning.

Anf. 42 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Den palestinska stat som Morgan Johansson talar om är väl den enda tvåstatslösning som finns i området. Det är i praktiken två stater: en på Västbanken och en på Gazaremsan.

Jag förfäktar den uppenbart gammaldags och lite mer udda hållningen att man konstituerar stater utifrån vissa folkrättsliga principer och annat, såsom att man har en regering och institutioner som har kontroll över sitt territorium. Socialdemokraterna tycks ha en annan doktrin i den delen.

Herr talman! Då blir ju frågan om syftet var, som Morgan Johansson säger, att ge legitimitet åt den palestinska myndigheten. När erkännandet kom var deras president Mahmud Abbas inne på det 9:e året av en fyraårig mandatperiod. Han är i dag inne på det 19:e året av en 4-årig mandatperiod. Frågan blir då: I dag, eller om tio år när han är inne på det 29:e året av en fyraårig mandatperiod, anser Morgan Johansson då att Abbas styre är goda krafter man ska ge ökad legitimitet till?

Anf. 43 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror inte att debatten tjänar på att man försöker raljera på det sätt som Fredrik Malm gör. Han vet mycket väl vad bakgrunden är till att det inte har funnits några val i den palestinska staten på mycket länge. Det är för att Israel inte tillåter val.

Det är naturligtvis så att om man ska ha val i det här området måste också palestinierna i östra Jerusalem få rösta. Jag skulle vilja säga att jag när som helst är beredd att verka för val i den palestinska staten, om alla palestinier i de ockuperade områdena ges möjlighet att rösta. Är Fredrik Malm beredd att göra det? Är han beredd att verka för att också palestinier i östra Jerusalem ska få lov att rösta? I så fall kanske vi kan få ett bra besked – men det får bli i nästa inlägg och inte i denna replikrunda. Men min fråga till Fredrik Malm är om han verkligen menar allvar med det här. Är han beredd att verka för att palestinierna i östra Jerusalem också ska kunna vara med och rösta?

Anf. 44 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Det är ingen tvekan om att det i Sverige råder en extremt polariserad åsiktskorridor och debatt som omgärdar synen på konflikten i Mellanöstern. Jag deklarerade från Sverigedemokraternas sida tidigare ett väldigt tydligt stöd för Israel i grunden. Det är vi väldigt noga med att göra eftersom vi vet vad konflikten handlar om i grunden och vad som kan stå på spel. Jag förnekar inte heller att även Israel har begått allvarliga övertramp och misstag under kriget, och av allierade ska man också tåla att höra ärlig kritik.

Däremot är jag bekymrad över dem som lite svepande påstår att Israel begår folkmord liksom att vi har ledamöter för riksdagens största parti som jämför Israel med Ryssland och relativiserar deras diplomatiska närvaro i landet. Det är skamligt.

Israel utkämpar ett försvarskrig för sin existens. Iran och dess lakejer gör det för att förrinta det judiska folket och livet. Det är samma andas barn som verkade tillsammans med nazismen under 30-talet och under andra världskriget, i förbund och samarbeten. Låt oss inte glömma detta – det är samma andas barn.

Jag konstaterar att utrikesutskottet ställt sig positivt till att långsiktigt stärka handel, utbyte, forskning och utvecklingssamarbete med Israel. Men vi har gjort det samtidigt som vi har visat tydlig och konstruktiv kritik mot Israel. Det finns en enighet i utrikesutskottet i riksdagen bakom ett starkt humanitärt tillträde till Gaza och nödlidande civila, och det finns en enighet bakom omedelbar vapenvila för att förbättra livsvillkoren för civila. Men det kräver också – vilket någonstans är det viktigaste villkoret – frisläppandet av den gisslan som fortfarande sitter i tunnlar och inte når sin familj.

Vi behöver se långsiktiga förbättringar i levnadsvillkoren för civila, men det gör vi inte utan att förstå grunden bakom konflikten.
(Applåder)

Anf. 45 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Det är tyvärr väldigt tydligt i den här debatten att den svenska högern saknar hopp om fred. I stället är man helt upptagen med att försvara sitt älskade Israel om och om igen.

Vi rör oss mellan en historiebeteckning som antingen börjar i mänsklighetens begynnelse eller den 7 oktober förra året. Det är tragiskt att se att man brister i sin förståelse för att ockupationen är grunden för den situation vi har i dag. Det är en ockupation av Palestina som har pågått i decennier från Israels sida.

Herr talman! Vänsterpartiet begärde denna debatt för att regeringen måste ändra sin politik. Vi krävde redan för ett år sedan att regeringen skulle vara mycket tydligare än de varit senaste året. Men utifrån denna debatt förstår jag att jag kommer att behöva fortsätta kräva en annan svensk politik för fred i Mellanöstern.

För er som lyssnar på denna debatt på läktaren och hemma i tv-sofforna: Det är väldigt tydligt att det finns skillnader i debatten om vad som behöver göras. Det är tydligt att Sverige behöver en rödgrön regering som i FN:s generalförsamling skulle rösta för eldupphör, för att internationell rätt ska gälla, för att Internationella domstolens beslut ska följas och för staten Palestinas rätt att göra sin röst hörd.

En rödgrön regering skulle öka och stärka biståndet till Palestina och Libanon och samtidigt ge politiskt stöd till FN i stort och till FN-organet UNRWA specifikt. Det har högern i Sverige annars ägnat sig åt att smutskasta om och om igen.

En rödgrön regering skulle öka pressen på staten Israel och utkräva ansvar genom suspendering av associeringsavtalet mellan Israel och EU. Det skulle vara en regering som tillsammans med andra länder formar en plan för att få fred i Mellanöstern och slut på Israels ockupation av Palestina.

(Applåder)

Anf. 46 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Det råder inget tvivel i dag om att det finns enorma interna splittringar i Vänsterpartiet landet runt. Den propalestinska och vänsterextrema svansen verkar splittra partiet i många avseenden. Det är fortfarande svårt att få en helhetsbild. Jag förstod av tidningarna i dag att det kallas till krismöten för distriktstoppar etcetera.

I det här sammanhanget blir det intressant att höra Håkan Svennelings syn på grunden till konflikten och hur den ska kunna lösas. Håkan Svenneling nämnde i sitt första anförande att Palestina är den enda fredliga parten i konflikten och att det blir fred om man lutar sig mot Palestina.

Problemet är just det jag pekade på: att den ena parten i Palestina har nära band till krigsförbrytaren Putin som göder Irans krig i Mellanöstern och att den andra parten är en deklarerad, erkänd terrororganisation. Vem är det Vänsterpartiet tycker att vi ska arbeta med för att säkra freden som man talar sig så varm för?

Anf. 47 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag menar med emfas att grunden till de utmaningar vi ser är Israels ockupation av Palestina som pågår år ut och år in och har förvärrat det humanitära lidandet och stoppat människors frihet i det ockuperade Palestina. Det gör att jag menar på att vi måste samarbeta med den palestinska staten.

Vad som är den palestinska staten är ganska tydligt. Det är den regering och politiska ledning som sitter i Ramallah i dag men som borde sitta i Jerusalem. Den valdes 2006.

Ockupationen har stoppat demokratiska försök till utveckling i Palestina på olika sätt. Det är därför erkännandefrågan är så viktig, alltså att man från Sveriges sida upprättade en relation till den palestinska staten. Vi ser nu andra länder göra det, globalt och i Europa. Det tar oss mycket närmare ett läge där man faktiskt kan bygga en tvåstatslösning och förhandla fram fred mellan Israel och Palestina. Men först måste ockupationen upphöra, för annars kommer vi aldrig att få ett fritt palestinskt folk och fritt israeliskt liv.

Anf. 48 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Håkan Svenneling nämnde också tidigare under debatten Norge som ett föredöme och sa att de agerar på ett sätt som är att föredra. Saken är bara den att följderna av Norges agerande har varit att den diplomatiska relationen mellan Israel och Norge bröts fullständigt och att Israel kallade hem sin ambassadör. Norges möjlighet att påverka israelisk politisk utveckling inrikes och utrikes minimerades drastiskt, vilket man också har nämnt i olika sammanhang. Det har alltså inte underlättat den diplomatiska relationen, och därför undrar jag hur Håkan Svenneling ser på att det faktiskt försvårar en del möjligheter att påverka politiska makthavare i Israel.

Är det så att Håkan Svenneling kan erkänna det som helt uppenbart är problemet i konflikten – det krig som nu rasar – mellan terrorn och Israel, nämligen att terrorn mot civila israeler kommer att fortsätta om Israel drar sig tillbaka men att freden kommer att vinnas om terrorn förlorar? Instämmer Håkan Svenneling i den verklighetsbeskrivningen?

Anf. 49 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att börja i det sista som Aron Emilsson sa, för det är en av de absolut största tankevrpor som den svenska högern gör om och om igen. Jag är helt övertygad om att terrorn bäst bekämpas med välfärd, skolor, utbildning, sjukvård och mänsklig frihet – inte genom att bomba sönder människors hus och hem, skolor och sjukhus. Det är det som föder terror.

Nu är ju terrorledarna döda. Sinwar är död, Haniyeh är död och Nasrallah är död. Vi står i ett nytt läge där vi kan tvinga Israel till förhandlingsbordet och till fred. Men ni är inte beredda att göra det, Aron Emilsson, för ni är oroliga att Israels ambassadör åker hem till Tel Aviv om ni säger någonting. Det kan vi inte ha som måttstock i svensk politik.

Vi måste i stället öka pressen på ambassadören och på den regering han företräder, som är en högerextrem regering som består av bosättarrörelsens ledare och som har varit väldigt tydlig med att den vill utplåna palestinskt liv. Det är därför vi måste våga prata om att det pågår ett folkmord. Det är därför vi måste sätta det på agendan och förstå att den svenska regeringen i stället måste agera mer kraftfullt.

(Applåder)

Anf. 50 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Herr talman! Det var nästan rörande att se det så kallade replikskiftet mellan V och S, där man hyllade den fina samhörigheten mellan dessa båda partier. De ska tydligen ingå i en rödgrön regering tillsammans, men i så fall blir ju Vänsterpartiets agerande än mer problematiskt.

Den som vill att Israel som stat ska utplånas kan inte vara medlem i Vänsterpartiet. Så sa Nooshi Dadgostar i *Agendas* partiledardebatt. I veckan utslöts också Kristofer Lundberg, som varit ordförande i lokalföreningen i Angered. Men det är ändå en hel del som skaver, eftersom Vänsterpartiet så uppenbart har haft antisemitiska tendenser i sitt parti länge. I våras lämnade Vänsterpartiet i Malmö och Järfälla in en motion till partiets kongress med rubriken "From the river to the sea – Palestine will be free". Där föreslår man just att öppna för andra lösningar än den tvåstatslösning som Nooshi Dadgostar säger att V står för.

Vad blir konsekvensen med anledning av detta? Kommer man att utsluta både Malmöföreningen och Järfällaföreningen?

(Applåder)

Anf. 51 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Om två veckor är det dags igen för minnesdagen för novemberpogromerna. Vänsterpartiet kommer, precis som vi har gjort ända sedan 90-talet, att uppmärksamma denna dag runt om i landet. Vi började uppmärksamma den i samband med nynazisternas ökade framfart i Sverige, och samtidigt vill vi minnas det fruktansvärda folkmord som nazisterna genomförde mot judar och andra minoriteter.

För mig och alla andra vänsterpartister ligger det i vårt dna att arbeta med antirasism, mot antisemitism och för att minnas novemberpogromerna. År efter år uppmärksammar vi den 9 november över hela landet – ofta som enda parti. Det är därför jag inte känner igen mig i den svepande beskrivning av oss som medierna har gett den senaste tiden.

Vi har varit tydliga gentemot alla judiska organisationer med att vi gärna söker dialog. Vi har varit tydliga med att vi inte behöver tycka lika om Israels ockupation av Palestina men att man i arbetet mot antisemitism kan lita på Vänsterpartiet, oavsett var antisemitism uppstår. Vi vill värna judiskt liv i Sverige och har i flera år lagt fram ett flertal förslag för att öka resurserna till, och stärka, arbetet för judiskt liv i Sverige.
(Applåder)

Anf. 52 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M)
replik:

Herr talman! Det låter ju mycket lovande, men det där dna:t syns inte alltid så tydligt.

Vänsterpartiet i Angered har haft en representant från den terrorklassade organisationen PFLP närvarande vid sitt årsmöte. Representanten i fråga framförde dessutom en hälsning med ett särskilt tack till Vänsterpartiet. Det är svårt att ta in att det här har hänt på riktigt. Det är just den typen av händelser som har fått Judiska centralrådet att besluta att man inte längre kommer att bjuda in Vänsterpartiet till minneshögtider, och det är just den typen av händelser som gör att Judiska centralrådets ordförande Aron Verständig menar att förtroendet för Vänsterpartiet är väldigt lågt i judiska kretsar. Jag förstår det.

Vänsterpartiets tonläge i de här frågorna är därför anmärkningsvärt. Om man inte kan rensa upp i de egna leden och hålla rågången mot de egna avarterna har Vänsterpartiet och det tilltänkta rödgröna regeringsunderlag som man pratar om ingen trovärdighet i de här frågorna.

Anf. 53 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet har varit väldigt tydliga, och jag har varit väldigt tydlig i den här debatten: Vi ser framför oss en tvåstatslösning där det finns både en stat som heter Palestina och en stat som heter Israel och där människor kan leva i fred och frihet. Det är också därför vi kräver den här debatten, det vill säga för att vi inte tycker att utrikesministern gör tillräckligt mycket för att komma dit. Samtidigt är vi extremt tydliga med att vi inte tolererar antisemitism, och vi har också uteslutit människor som en konsekvens av deras uttalanden.

Vi kommer dock aldrig att göra som den här regeringen gör, där statsministern graderar olika uttryck för rasism. All rasism ska bekämpas, oavsett hur rasismen uttrycks. Regeringen har en utrikesminister som uttrycker att vissa människor är lite mer lika oss här i Sverige och därför har rätt att komma hit. För mig är det rasism. Vi skulle heller aldrig uttrycka oss som Sverigedemokraternas partiledare, det vill säga att vissa svenskar inte är riktiga svenskar och därför inte borde få konsulärt stöd när de befinner sig i krig och konflikter.

För mig är det tre exempel på rasistisk politik förd av denna högerregering, och det är därför jag kämpar för att regeringen ska bytas ut.
(Applåder)

Anf. 54 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! En rad avslöjanden har nyligen visat en flagrant antisemitism inom Vänsterpartiet, ofta kopplad till konflikten i Mellanöstern.

En lokal topp i min hemstad Göteborg har ifrågasatt terrorklassificeringen av PFLP, och en medlem från samma terrororganisation deltog på ett möte med Vänsterpartiet Angered. Samtidigt har Vänsterpartiet Orust spridit en konspirationsteori på sociala medier där det hävdas att den israeliska staten medvetet lät massakern den 7 oktober ske för att legitimera kriget mot Gaza.

Dessa och andra incidenter har lett till att Judiska centralrådet nu har portat Vänsterpartiet och motiverat detta med partiets strukturella problem med antisemitism. Min fråga till ledamoten Svenneling är om han delar Judiska centralrådets bedömning att det finns strukturella problem med antisemitism inom Vänsterpartiet.

(Applåder)

Anf. 55 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Nu har ju vi och Judiska centralrådet sökt dialog med varandra. Man kommer att träffas i närtid och då diskutera hur antisemitismen ser ut här i Sverige.

Det är inte så att antisemitismen är en del av vårt ansvar i utrikesutskottet; det ligger i stället i konstitutionsutskottet. Jag kan konstatera att Vänsterpartiet i sin budget har ett större anslag till arbetet för att stärka möjligheterna till judiskt liv i Sverige än vad regeringen har. Det är ett exempel på hur vi jobbar för att stärka arbetet mot antisemitism och stärka möjligheterna att vara jude i Sverige.

För mig finns det en väldigt tydlig skillnad i hur man ser på PFLP efter den 7 oktober jämfört med före den 7 oktober. Vi ser ett antal grupper som vid sidan om Hamas deltog i den fruktansvärda attacken på civila judar i Israel. Det är en attack som upprörde och som jag många gånger har känt mig berörd av, inte minst utifrån det som Magnus Berntsson har återberättat från sina resor där. Det gör dock inte att vi inte kan hoppas på en fredlig lösning, och det gör att jag står för den politik som jag har företrätt i den här kammaren.

(Applåder)

Anf. 56 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är ju faktiskt inte mer än ett år sedan som det framkom att Vänsterpartiets egen biståndsorganisation under flera år har finansierat ett projekt med koppling till DFLP, som också har bekräftats som delaktiga i Hamas blodiga attack i Israel.

Projektet syftade till att stärka unga kvinnor och mänskliga rättigheter, hette det, men deltagare i projektet har sedan i stället medverkat i terrorangrepp där våldtäkter, förnedring, kidnappning och mord utförts – bland annat mot unga kvinnor. Som jag sa då: Faktum är att jag aldrig har hört talas om ett projekt med sämre målpuppfyllelse.

Med tanke på detta vill jag ändå ställa följdfrågan: Kan inte ledamoten Håkan Svenneling ändå hålla med om att det finns grund för Judiska centralrådets bedömning att det finns strukturella problem?

(Applåder)

Anf. 57 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Som vi tidigare i denna kammare har konstaterat när det gäller diskussionen om hur det ser ut på marken ser vi att Västbanken har

ett styre och att Gaza har haft ett annat. DFLP som Vänsterpartiet hade ett projekt med när det ingick i en organisation med flera organisationer i var då organiserade som DFLP på Västbanken och DFLP i Gaza. Vi samarbetade med DFLP på Västbanken, och det var DFLP i Gaza som stödde Hamas attack den 7 oktober. I dag hade vi givetvis inte inlett denna typ av samarbete. Det granskades dock, och allt visade sig vara i god ordning från Vänsterns Internationella Forum.

Jag tror precis som Judiska centralrådet på dialog, och det är därför jag ofta söker och för dialog med judiska föreningar. Vi ser nu hur fler judiska organisationer etableras i Sverige, och under det senaste året har det växt fram en judisk vänsterrörelse som är tydlig i sitt stöd till det palestinska folkets rätt till fred och frihet. Det är denna jag kommer att fortsätta att föra dialog och samarbeta med framåt.

(Applåder)

Anf. 58 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet har varit förhållandevis tydligt, i alla fall i ord, med att man står bakom Israels rätt att existera, att man vill se en tvåstatslösning och annat. Samtidigt har Vänsterpartiet varit väldigt aktivt på gator och torg som medarrangör till mängder av demonstrationer och med flaggor och talare. Den kanske allra vanligaste sloganen som skanderas är ”From the river to the sea, Palestine will be free”. Då syftar man inte på Klarälven och Östersjön utan Jordanfloden och Medelhavet.

Om man å ena sidan säger att Israel ska få existera men å andra sidan skanderar ”From the river to the sea, Palestine will be free”, var ligger Israel då? Var finns Israel i den ekvationen?

(Applåder)

Anf. 59 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag har än så länge inte upprättat några separatistiska planer för ett Värmland fritt från Sverige med mina kollegor på Värmlandsbänken, men det är kanske något vi får åka hem och fundera på under den plenifria veckan.

För mig är det tydligt att det handlar om vad man har för avsikt med det man säger. Avser man att det ska finnas rätt till ett judiskt liv och rätt till en judisk statsbildning är man inte antisemitisk. Om man däremot vill utplåna staten Israel och det judiska folket är man tydligt antisemitisk. Det är därför Vänsterpartiet har varit tydligt i både ord och handling. Vi har uteslutit två medlemmar under det senaste året och agerat kraftfullt mot dem som inte följt partiets politik.

Låt mig också påminna både alla som lyssnar på debatten och Vänsterpartiets medlemmar om att Vänsterpartiets utrikespolitik utgår från Sveriges riksdag. Det är jag som är utrikespolitisk talesperson och Nooshi Dadgostar som är partiledare, och det är våra uttalanden som är partiets politik. Man kan inte föra en egen utrikespolitik på Orust, i Vellinge eller på Tjörn, utan det är som sagt jag som företräder partiets politik.

Anf. 60 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag berörde inte uteslutningarna i mitt första anförande. Men första gången jag kritiserade Vänsterpartiet för samröre med PFLP var 2002 då jag var med i Liberala ungdomsförbundet, alltså för 22 år

sedan. Då uppmanade Ung Vänster människor att donera pengar till PFLP. År 2006 undertecknade bland andra er nuvarande partisekreterare, alltså han som nu har uteslutit medlemmar, Demokratiuppropet, som bland annat uppmanade människor att stödja PFLP och även Farcgerillan. Reaktionsförmågan i Vänsterpartiet är alltså inte blixtnabb eftersom det har gått 20 år innan man har reagerat.

Åter till min första fråga eftersom den är väsentlig. Det blir märkligt att å ena sidan argumentera för en tvåstatslösning och å andra sidan anordna mängder av möten där man skriker saker som implicerar det exakt motsatta. Hur ser Vänsterpartiet på detta? Det blir lite snurrtigt här, tycker jag.

(Applåder)

Anf. 61 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Vi är i grunden tydliga med att vi vill se en tvåstatslösning genom att stärka den palestinska staten så att parterna kan komma till förhandlingsbordet och inleda riktiga fredsförhandlingar. Jag tror att det är den bästa vägen till fred. På vår kongress var den motion som tidigare nämndes uppe. Men den fick inte stöd av kongressombuden, utan linjen om en tvåstatslösning ligger fast.

Det är allvarligt att de extrema aktörerna på både palestinsk och israelisk sida får starkare vind under vingarna i dessa tider. Netanyahu har ju på tv visat upp en karta där Västbanken inte fanns med eftersom han ser hela det ockuperade Västbanken som en del av Israel, och den bosättningsrörelse han stöder sin politik på pratar nu om att återetablera bosättningar i Gaza. Denna politik stöder varken jag eller Fredrik Malm, och därför har vi denna debatt. Vi vill ju att den svenska regeringen ska agera ännu mer kraftfullt mot den israeliska regeringen, som nu är på väg att införa en lag mot exempelvis UNRWA.

(Applåder)

Anf. 62 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Omvärldens oförmåga att agera gemensamt har lett dit vi många har fruktat. Konflikten har spridit sig från Gaza och Israel och omfattar nu även Västbanken, Libanon, Jemen och Iran. Låt oss inte heller glömma vattnen runt omkring eller Rysslands agerande i bakgrunden.

Det går inte att bomba bort en tanke, men det går att förändra den genom välstånd och genom att bygga ett samhälle där människor strävar efter att leva i trygghet i stället för att dö som terrorister. Därför är det avgörande att få Israel och Palestina att åter sätta sig vid förhandlingsbordet, för tvåstatslösningen är en av nycklarna för deeskalering i hela regionen.

I går var UNDP, en av FN-organisationerna, här och rapporterade om situationen i de palestinska områdena. UNDP betonade att trots den fruktansvärda situationen i Gaza är det avgörande att göra allt för att hålla igång samhällets strukturer. Därför krävs långsiktigt utvecklingsbistånd till Gaza. I dagsläget prioriteras det akuta humanitära biståndet, och det är bra och nödvändigt. Men bäge sorter behövs för att stötta civilsamhället och se till att det finns några som kan arbeta inom sjukvård, med sophämtning, på skolor och inom alla andra basverksamheter.

Jag vill därför här och nu skicka med till regeringen att Sverige som stor biståndsgivare borde ta lead och vara en av dem som prioriterar det långsiktiga biståndet till Gaza även i detta kaotiska läge.

Anf. 63 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Flera hinder står mellan ett fortsatt krig i Mellanöstern och en region som kan blomstra i fred och stabilitet. Det råder inga tvivel om att de Iranstödda terrororganisationerna Hamas och Hizbollah och därmed Iran självt spelar en avgörande roll. Det är omöjligt att förhandla om fred med en aktör som inte erkänner den andres rätt att existera. Denna fanatism tillåter inga kompromisser och måste mötas med beslutsamt motstånd på alla plan.

I ljuset av detta kan förra veckans nyheter ses som steg i rätt riktning. Israels eliminering av Hamasledaren och hjärnan bakom den 7 oktober, Yahya Sinwar, är en tydlig handling av ansvarsutkrävande och en form av rättvisa för både israeliska och palestinska offer för Hamas terror. Det ger hopp om ett snart slut på kriget i Gaza och minskat humanitärt lidande för den palestinska civilbefolkningen. På samma sätt erbjuder en eliminering av Hizbollahledaren Hassan Nasrallah en möjlighet att befria Libanon från Irans grepp och bana väg för demokrati, stabilitet och välbefinnande i landet.

Sedan den 8 oktober förra året, alltså den första dagen efter Hamas terrorattack, har Hizbollah avfyrat mer än 12 000 raketer mot Israel. Hizbollahs försvagning skapar nu en möjlighet att slutligen kunna genomföra FN:s resolution 1701. Det skulle innebära att Hizbollah avvärjas och tvingas bort från området söder om Litani-floden, och det skulle leda till ett israeliskt tillbakadragande och ett återupprättande av Libanons fulla suveränitet. Hizbollahs decimering ger även över 60 000 internflyktingar i norra Israel en chans att få återvända till sina hem.

(Applåder)

Anf. 64 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Magnus Berntsson.

Den ena handlar om bosättarrörelsen. Jag har inte fått något svar men skulle vilja ha det: Har Kristdemokraterna nu brutit med den militanta bosättarrörelsen på Västbanken, den bosättarrörelse som nu dessutom blivit beväpnad med automatvapen av Israels regering och i det närmaste fått fria händer att fördriva, trakassera och döda palestinier? Har Kristdemokraterna nu brutit med den? Det skulle jag vilja veta.

Den andra handlar om antisemitismen. Det var bra att den frågan kom upp i ett tidigare replikskifte. Den är ett gift i historien och ett gift som finns i olika kretsar – i islamistiska kretsar, i högerextrema kretsar och i vänsterkretsar. Kommer det upp antisemitism i socialdemokratiska kretsar renars vi ut den omedelbart, och det ska vi också göra.

Jag är stolt medlem i Svenska kommittén mot antisemitism sedan över tio år. Jag kan konstatera att ett av regeringsunderlagets partier, Sverigedemokraterna, nu kräver att anslagen till Svenska kommittén mot antisemitism ska dras in eftersom SKMA har kritiserat Sverigedemokraterna.

Då är min fråga: Vad tycker Magnus Berntsson om det?

Anf. 65 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Bosättningsvåldet måste upphöra, och steg måste tas mot en tvåstatslösning. Regeringen ser med stor oro på det ökade bosättningsvåldet på Västbanken och på expansionen av de illegala bosättningarna. Det finns ingenting som rättfärdigar den israeliska bosättningspolitiken. Tvärtom undergräver den aktivt möjligheterna till en framförhandlad tvåstatslösning.

Vi som parti står bakom sanktionerna mot extrema bosättare och tycker att man behöver gå vidare med dem. Vi har som parti inga som helst kopplingar till bosättningsrörelsen.

Stödet till SKMA, inte minst vad gäller hågkomstresorna, tycker vi kristdemokrater är väldigt viktigt. Vi kommer definitivt att se till att det fortsätter.

Anf. 66 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för bra besked i den första frågan. Berntsson sa att det inte finns något som rättfärdigar bosättningsrörelsen, och det tror jag är viktigt. Jag hoppas att vi då också får stöd för vårt förslag om att bosättningsvaror inte ska komma in på den europeiska marknaden.

När Sverigedemokraterna fick kritik av Svenska kommittén mot antisemitism dömde de ut kommittén. Dem ska vi inte ta på allvar, sa de. De är en part som bedriver opposition just mot oss. Sedan var det ett par enskilda sverigedemokrater som krävde att stödet till Svenska kommittén mot antisemitism skulle dras in.

Därför vore det bra om Magnus Berntsson kanske kunde vara ännu tydligare i sitt stöd till Svenska kommittén mot antisemitism så att inte detta händer. Organisationer har ju faktiskt fått sina pengar indragna om de kritiserat regeringen. Det är inget som vi tar ur luften, utan detta är faktiskt ett reellt hot. Om Magnus Berntsson kan garantera att det inte kommer att hända i det här fallet vore det väldigt bra.

Anf. 67 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag såg precis innan vi gick in i kammaren en artikel där företrädare för SKMA ställde frågor kring detta. Jag såg också att statsministern har varit väldigt tydlig i sina svar i dessa frågor. Här är regeringen definitivt enig.

SKMA har gjort ett väldigt viktigt arbete genom åren. Det är viktigt att varje form av antisemitism som tar sig in i vårt samhälle uppmärksammas och hanteras.

Kanske kan jag tycka att det är lite udda att frågan ställs till undertecknad när ledamoten Johansson hade möjlighet att ställa den direkt till Sverigedemokraternas företrädare.

(Applåder)

Anf. 68 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! I veckan deklarerade den israeliska bosättningsrörelsen att man avser att i strid med internationell rätt bygga nya bosättningar i Gaza – man har ju funnits där tidigare innan man drog sig tillbaka. Bosättarna är kärnan i den israeliska bosättningspolitiken. Bosättningsrörelsen står för ett dagligt våld i många palestiniernas vardag, ett våld som vi tydligt såg eskalera redan före den 7 oktober 2023 – året 2023 var det våldsammaste på 20 år redan innan dess. Därefter har vi också sett en klar ökning.

Som Morgan Johansson var inne på har Kristdemokraterna varit det parti som lagt sig närmast i att umgås med bosättarrörelsen, detta trots att bosättarorganisation efter bosättarorganisation nu sätts upp på EU:s, Storbritanniens och USA:s sanktionslistor. Utifrån de besked vi hör från Magnus Berntsson här undrar jag vilka bosättare Magnus Berntsson nu vill sätta upp på sanktionslistorna.

Anf. 69 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Detta är en process som pågår just nu i både EU och Amerika. Vi ser en utveckling där fler och fler sätts upp på listan, något som vi både uppskattar och tycker är viktigt. Det är viktigt att från EU:s och västvärldens sida skicka signalen att bosättningarna är ett hinder för freden.

Jag kommer inte att stå här i kammaren och säga några exakta organisationer eller namn. Jag tycker dock att det är otroligt viktigt att man går vidare med frågan.

Anf. 70 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket för svaret, Magnus Berntsson!

En fråga som nu är uppe till diskussion och som Josep Borrell, EU:s höga representant, har uttryckt en önskan om är att bosättarnas ledare, så att säga, Itamar Ben-Gvir och Bezalel Smotrich, som är ministrar och de absolut mest högerextrema elementen i Israels regering, skulle sanktionslistas utifrån de uttalanden de gjort och det stöd de gett till bosättarrörelsen, bland annat i form av att beväpna bosättarrörelsen i större utsträckning.

Vad tänker Magnus Berntsson om förslaget att sanktionslista dessa ministrar och på så sätt tydligt sätta press från EU:s sida på toppen av bosättarrörelsens politiska företrädare och därmed tydligt markera att det inte är den typen av krafter som EU och Sverige ska umgås eller samarbeta med för att nå fred i Mellanöstern?

Anf. 71 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag utgår från att detta är en diskussion som kommer att fortgå. Nu kommer Josep Borrell antagligen ganska snart att bytas ut mot en ny kommissionär och hög representant, Kaja Kallas från Estland. Diskussionen lär fortsätta, och det är viktigt att föra den. Jag kan inte i dag säga om EU kommer att landa i detta eller inte. Det är klart att det får ganska stora konsekvenser för förhållandet och möjligheten till dialog mellan EU och den israeliska regeringen.

Varken ledamoten Svenneling eller undertecknad utser regering i Israel. Det gör det israeliska folket. Att det också kommer att bli fler val framöver vet vi med säkerhet. I Israel är det många val. Det har varit tio val, tror jag, sedan den palestinske presidenten blev vald.

Anf. 72 JACOB RISBERG (MP) replik:

Herr talman! Det finns ett visst tema i frågorna till Magnus Berntsson, och det kanske finns en viss anledning till det.

Nu under olivskördesäsongen i de ockuperade områdena har våldet mot palestinier ökat. Internationella domstolen konstaterade i somras att ockupationen och bosättningarna är olagliga och att alla stater är skyldiga att inte erkänna ockupationen som laglig samt att inte ge stöd som kan

innebära att den fortsätter. Ministern Ben-Gvir, som vi nämnt flera gånger här, har till och med personligen stått och delat ut vapen till dessa bosättare.

Det är väldigt glädjande att höra att Kristdemokraterna säger att bosättningarna är ett hinder för fred. Jag undrar därför vad Magnus Berntsson vill göra för att få stopp på de olagliga bosättningarna och attackerna mot palestinier.

Anf. 73 MAGNUS BERTSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Vi har redan resonerat här i kammaren om en fortsättning med fler sanktioner gentemot fler personer och grupper. Det tror jag vore en väg framåt. Men den stora vägen framåt vore givetvis att få igång fredsprocessen och börja tala om en tvåstatslösning.

Jag tror att vägen till en tvåstatslösning ligger ganska nära det som diskuterades under Clintons tid då det fanns ett förslag på bordet som innebar att 97 procent av Västbanken skulle lämnas tillbaka till den nya palestinska staten. En fredslösning ligger väldigt nära vad Two State Coalition föreslår.

Anf. 74 JACOB RISBERG (MP) replik:

Herr talman! Jag blev inte riktigt klok på detta. Det låter nästan som att Kristdemokraterna inte vill se att bosättningarna nedmonteras eller försvinner innan det finns ett fredsavtal på plats. Det är väldigt oroväckande i så fall.

I februari stod vi i talarstolen och debatterade under den utrikespolitiska debatten. Vi talade bland annat om en resa som ledamoten hade gjort till Israel tillsammans med KKL. Ledamoten verkade då mest naivt oförstående inför vilket slags organisation han reste med. Han fick ganska mycket kritik för det hela.

I mars åkte ledamoten på ytterligare en resa till Israel och de ockuperade områdena och besökte bland annat Binyamin Regional Council, som organiserar en rad av bosättningarna i mellersta Västbanken och norr om Jerusalem. De har dessutom skänkt en massa pengar till Amana, som är en av de mest kontroversiella bosättarrörelserna och vars ledare dessutom har dömts för terrorism.

När ledamoten säger att han har klippt banden till bosättarrörelserna undrar jag om det verkligen stämmer.

Anf. 75 MAGNUS BERTSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag har träffat ledamöter i kneset av så gott som alla politiska färger, inklusive oppositionen till vänster. Jag har träffat medlemmar från Israels regering, men jag har också träffat personer som aktivt protesterar på gatorna mot den israeliska regeringen. Jag har träffat anhöriga till gisslan. Jag har träffat arabiska israeler, såväl muslimska som kristna. Jag har verkligen försökt att förstå israelisk inrikespolitik, vilket inte alltid är det enklaste.

Jag var under en resa i Israel med på en rundtur som tog mig tillbaka till först Kfar Aza. Som jag nämnde i mitt inledningsanförande var jag väldigt intresserad av att höra hur det hade gått för den där familjen. Där efter gick resan vidare till en bosättning. Jag blev där ombedd att skriva under ett uttalande som presenterades för oss, men jag var då extremt tyd-

lig med att jag inte ville göra det och sa ifrån, eftersom detta enligt min mening var något som tog ställning för bosättningar, vilket jag inte gör.

Anf. 76 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Kriget har nu utvecklats till ett flerfrontsrig. I Libanon har 1 800 personer dödats de senaste fem veckorna, och över 1 miljon människor är på flykt inom landet. Attackerna sträcker sig långt från gränsområdet, och centrala Beirut och bostadsområden har bombats. Sex sjukhus har slagits ut i Libanon.

Personsökarattacken chockerade världen och utgjorde ett tydligt folkrättsbrott. Attacken, som var riktad mot Hizbollah, slog hårt mot civila, däribland oskyldiga barn, och en mängd sjukvårdsarbetare som använde personsökare i sitt arbete. Tusentals människor fick skador på ögon och händer och fick stora sår i magen.

Att använda helt vanliga föremål som kan bäras av vem som helst som vapen är tydligt urskillningslöst. Det är dessutom förbjudet att orsaka onödig eller excessiv skada. Attacken har dessutom satt den libanesiska befolkningen i skräck. Ingen vet längre om deras elektroniska utrustning är säker eller om den kan explodera när som helst.

Även om detta uppenbara folkrättsbrott är regeringen tyst. Om den svenska regeringen menar allvar med det som sades i utrikesdeklarationen om att det är avgörande att den regelbaserade världsordningen, folkrätten och respekten för FN-stadgan upprätthålls måste regeringen också kraftigt agera mot och fördöma överträdelser av dessa oavsett var i världen de sker eller vilken stat som begår dem. Då måste också utrikesministern markera mot Israels krigsbrott i Gaza och Libanon med samma styrka som man fördömer andra överträdelser av den humanitära rätten.

Herr talman! Det världen och Mellanöstern behöver är ett upprätthållande av den humanitära rätten och mänskliga rättigheter och ett tydligt ställningstagande för den internationella ordning vi byggt upp.

Anf. 77 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! För 80 år sedan satt Magen David, davidstjärnan, på shtetljuden i gettot i Warszawa. I dag sitter davidstjärnan på Israels flagga. Israel blev och är tillflyktsort för världens judar. Men det vi nu ser runt om i världen, även i vårt land, visar hur oerhört viktigt detta är. Historiskt har stora grupper judar som levt under förföljelser och förtryck, precis som alla andra invånare gjorde i Sovjetunionen, lämnat sitt land för att bygga ett nytt liv i Israel. Likaså emigrerade ungefär 700 000 människor i Mellanösternregionen till Israel för att bygga ett nytt liv där.

Den våg av antisemitism vi nu ser skapar mycket stor rädsla för judars långsiktiga säkerhet. Det finns iranska mordplaner mot svenska judar. Iran har uppenbart kontroll över ledare i svenska kriminella gäng som kan skicka ut unga killar för att attackera till exempel Israels ambassad i Sverige eller något annat. Det förekommer hot mot judar generellt sett och mot judiska intressen. Vi ser en kraftigt höjd hotbild mot Sverige generellt och judiska intressen specifikt, så att man måste ha tungt beväpnad polis och snart kanske till och med militär som skyddar dessa institutioner. Vi ser antisemitism i skolor, på universitet och i en fullständig svallvåg på internet.

Herr talman! Det är viktigt att vi i den här debatten också ser att vi inte kan lösa alla världens problem, men vi – den här församlingen – har ansvar för att upprätthålla säkerhet och trygghet i vårt land. Vi måste göra allt för att göra det, och oavsett om det gäller hat mot judar, muslimer eller någon annan utpekad grupp kan det aldrig accepteras i Sverige.
(Applåder)

Anf. 78 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har samma fråga till Fredrik Malm som jag hade till Magnus Berntsson, och den gäller just antisemitismen. Som jag sa tidigare är det bra att detta kommer upp i debatten.

Antisemitismen är ett gift som går genom hela historien och som finns i olika kretsar. Den finns i islamistiska kretsar, högerextrema kretsar, vänsterkretsar och så vidare. Att den finns i alla kretsar är kanske just det som gör att det här är så avskryvart på en alldeles särskild nivå. Och, som jag sa, om den dyker upp i socialdemokratiska kretsar rensar vi ut den omedelbart.

Min fråga inställer sig eftersom regeringsunderlagets största parti, Sverigedemokraterna, går till attack mot Svenska kommittén mot antisemitism. Man lyfter frågan om att dra in stödet till bland annat hågkomstresor gällande Förintelsen. Jag ställer frågan till Fredrik Malm och Magnus Berntsson därför att de företräder två partier som sitter i regeringen och har makt över pengarna. Min fråga är helt enkelt: Tänker Fredrik Malm och Liberalerna slå vakt om stödet till Svenska kommittén mot antisemitism och sätta stopp för den attack som Sverigedemokraterna riktar mot kommittén?

Anf. 79 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är alldeles självklart. Svenska kommittén mot antisemitism gör ett jätteviktigt arbete. Jag var själv ledamot i kommittén i sju år. Jag var dock ute och kritiserade dem för en sak; det riktades kritik mot mig, men det var ju inte från kommittén utan från en enskild vänsteraktivist som skrev en artikel. Det var något helt annat, men jag tyckte att det var olyckligt att den publicerades där.

Deras hågkomstresor är centrala, men till det ska man lägga all den fortbildning av lärare som genomförs. Det är till Svenska kommittén mot antisemitism som lärare kan komma och ta upp specifika situationer i undervisningen, exempelvis: Hur löser vi den här klassrumssituationen där vi ska tala om Förintelsen och det kommer fram olika röster?

Jag såg också att någon var ute och yrade om det där. Det är trams. Självklart ska Sverige fortsätta att stödja Svenska kommittén mot antisemitism, och det kommer den här regeringen att göra.

Anf. 80 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för tydligheten i Fredrik Malms svar. Skälet till att jag tar upp detta är inte bara att jag tycker att det är extremt uppseendeväckande att ett parti angriper en organisation på det här sättet. Det är i och för sig inte första gången. Man har angripit andra organisationer som man inte heller tycker om, till exempel Civil Rights Defenders. Men den här regeringen har tyvärr också dragit in pengar till organisationer som man inte sympatiserar med. De fredsmiljoner som gick till fredsrörelsen från

Folke Bernadotteakademien ströks omedelbart så fort den här regeringen tillträdde, bara för att ge ett exempel.

Det är alltså inget tomt hot när Sverigedemokraterna angriper Svenska kommittén mot antisemitism och sverigedemokrater lyfter frågan huruvida man ska fortsätta att stödja den. Då gäller det att Liberalerna, Kristdemokraterna och naturligtvis Moderaterna är väldigt tydliga med att man sätter stopp för detta och inte låter sig toppridas av Sverigedemokraterna i den här frågan, vilket tyvärr är fallet i många andra frågor. Men jag tackar Fredrik Malm och Liberalerna för tydligheten i den här frågan.

Anf. 81 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Morgan Johansson om att det inte kommer att minskas något stöd som går dit.

Fru talman! Att man minskar en budgetpost är dock inte riktigt samma sak som att man specifikt är emot någon viss organisation som har fått del av medlen inom denna budgetpost, tycker jag ändå ska noteras. Det här är inte riktigt hederligt argumenterat.

Men när vi ändå är på det här spåret med partier: Om man går in på kommitténs blogg eller läser dess nyhetsbrev kan man se att den vid säkerligen tio tillfällen det senaste halvåret har kritiserat ett parti som Morgan Johansson vill ha med i ett framtida socialdemokratiskt regeringsunderlag, nämligen Vänsterpartiet. Vi har på Morgan Johanssons sida ett parti som han ska sätta ihop en budget med och som nu på löpande band måste utesluta människor på grund av att de stöder terrorism. Då blir andra halvan av partiet jättesura för att ledningen utesluter de här personerna. Jag skulle vilja ha ett svar från Socialdemokraterna om hur man ser på detta, men jag tror tyvärr inte att Morgan Johansson får någon mer replik.
(Applåder)

Anf. 82 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! I det senaste anförandet Fredrik Malm höll uppe i talarstolen sa han mycket som jag kan hålla med om. I replikskiftet med Morgan Johansson sa han ganska mycket som jag inte kan hålla om.

Jag tänkte lyfta upp något som ledamoten Malm sa för ungefär en och en halv timme sedan. Han resonerade kring Israels rätt att försvara sig. Han sa att Israel har rätt att försvara sig men att det såklart ska ske inom ramen för den internationella folkrätten. Min enkla fråga är: Tycker Fredrik Malm att Israel försvarar sig inom ramen för den internationella folkrätten?

Vad ser vi när vi tittar runt nu i Mellanöstern? Gaza är i fullständig förödelse och total hungersnöd. I Libanon närmar vi oss 1 miljon på flykt. På Västbanken ökar våldet mer än någonsin. Är det så att Israels rätt att försvara sig utövas inom ramen för den internationella folkrätten, eller har Israel enligt Fredrik Malm överträtt den folkrätten?

Anf. 83 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Generellt är svaret ja, men självklart har Israel också begått överträdelser i kriget. Det har skett från alla sidor. Jag är den förste att skriva under på det. Det är självklart helt oacceptabelt varje gång något sådant sker.

Sedan blir det i sådana här situationer alltid bedömningar i enskilda fall vad gäller proportionalitet; civila risker ställs mot militära målsättningar och överväganden. Krig innebär brutalisering. Det här är ett krig på ett litet område med en stor befolkning. Dessutom finns en djupt destruktiv, totalitär och terroristisk fiende som inte visar någon som helst respekt för civila liv. Krigföring i ett sådant område leder till massivt lidande för civilbefolkningen, och det är djupt tragiskt. Det är därför vi måste få fred, så att människor kan återvända och bygga upp en framtid igen.

Anf. 84 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är välkommet att Liberalerna nu har kommit till en punkt där man framför viss kritik mot Israels krigföring. För ett år sedan stod Fredrik Malms kollega Joar Forssell i talarstolen och pratade om att Israel skulle försvara sig mer, alltså i praktiken bomba mer. Vi var då många som chockerades av det uttalandet.

Nu pågår det rättsprocesser mot Israel och dess regering, dels i Internationella brottmålsdomstolen, där man åtar personer och det pågår en utredning mot bland annat Netanyahu, dels i ICJ, Internationella domstolen, där man utreder om stater har begått brott mot mänskligheten och folk-mord. Jag undrar hur Fredrik Malm ser på de här rättsprocesserna, där man utreder om Israel har brutit mot internationell rätt. Har vi stött de rättsprocesserna tillräckligt? Kan Sverige göra mer för att granska Israel, så att man följer den internationella rätten på ett bättre sätt än vad man gör i dag?

Anf. 85 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Håkan Svenneling citerar vad en kollega till mig sa för ett år sedan. Jag minns inte vad han sa eller ens om jag var närvarande. Men försvara sig mer tycker jag exempelvis att Ukraina ska göra. Det behöver inte innebära att man ska begå övergrepp. Det kan ju innebära att man exempelvis bygger upp ett starkt missilförsvar, så att man kan skydda sin civilbefolkning. Men jag har inte sett uttalandet i dess kontext och kan inte uttala mig mer om det än så.

Det finns ett antal internationella institutioner, och en del är mer handlingskraftiga än andra. Det finns också en rad processer som drivs. En del drivs mer på objektiva grunder, andra mer av politiska skäl och annat. De här processerna är väl inte konstigare än att det vid varje krig och konflikt bör göras utredningar om det sker övergrepp, oavsett vilken sida som begår övergreppen. Jag har inga synpunkter på att vi har internationella rättsprocesser kring Israel eller för den delen något annat land.

Anf. 86 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Det var glädjande att tidigare under debatten höra ledamoten Malm säga att Israel gjort fel i krigföringen, liksom att i det senaste replikskiftet höra honom säga att Israel även begått "överträdelser" – det var det ord ledamoten använde.

Den 10 oktober kom en rapport från en FN-kommitté som granskat framför allt attackerna mot sjukvårdsinrättningar och tagandet av olika typer av civila i fängsligt förvar. I rapporten slås det fast att Israel begått både brott mot mänskligheten och krigsbrott. Min enkla fråga till ledamoten Malm är: Håller ledamoten med om vad som står i kommitténs rapport

om att Israel i sin krigföring begått brott mot mänskligheten och krigsbrott?

Anf. 87 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag får inledningsvis säga att jag har lyssnat på hela debatten. Det finns en sak som skiljer Jacob Risberg från samtliga andra talare.

Samtliga andra talare här har på olika sätt uttryckt kritik mot båda sidor. Inte med en stavelse har jag hört Jacob Risberg uttrycka någon kritik alls mot till exempel Hamas eller Hizbollah. Jag bara noterar det. Det är en intressant iakttagelse om Miljöpartiets hållning i detta.

Sedan till sakfrågan. Jag har inte läst rapporten och kan inte uttala mig specifikt om den. Men generellt är det sätt på vilket Hamas väljer att föra sitt krig, och det sätt på vilket man har byggt upp Gazaremsan i en krigsekonomi med hjälp av Qatar, Iran och biståndsmedel under årtionden med hela tunnelsystemet och allting, någonting som leder till enorma umbäranden för civilbefolkningen när kriget blir storskaligt på Gazaremsan. Det är därför vi behöver en fred.

Anf. 88 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag har i talarstolen flera gånger fördömt Hamas attacker och sagt att de omedelbart bör släppa gisslan. Vi har även varit kritiska till och också fördömt Hizbollahs raketattacker. Men nu gäller frågan ett ställningstagande till hur Israel hanterar sin krigföring.

Jag ska växla över till ett annat spår. Även Liberalerna säger sig stå bakom en tvåstatslösning. Internationella domstolen sa i somras att ockupationen är olaglig och att man ska göra allt vad man kan för att inte på något vis stödja bosättningarna.

Det har framkommit tidigare här i debatten att vi har märkning vad gäller vissa bosättningsvaror. Det gäller inte alla bosättningsvaror. Det finns vissa partier inklusive vårt parti som vill stoppa all handel för tillfället med Israel med tanke på de brott som begås framför allt på ockuperat område.

Det jag undrar är: Kommer Liberalerna att ställa sig bakom ett förbud mot handel med varor från bosättningar?

Anf. 89 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Till att börja med har jag ingen aning om hur mycket sådana varor som eventuellt skulle finnas i till exempel svensk dagligvaruhandel, till exempel frukt som produceras.

Jag såg siffror för ett tiotal år sedan. Då var det 1–2 procent eller så av det som producerades av till exempel citrus, som är en vanlig produkt därifrån, som kommer från bosättningar på ockuperat territorium. Det mesta konsumeras inhemskt. Jag har ingen aning om hur utbredd det är.

Generellt är min uppfattning att det finns sådana processer på EU-nivå. Generellt är jag inte främmande för att lyfta upp en sådan diskussion. Men då bör det inte bara handla om att singla ut specifikt den här ockupationen.

Vi har en rad andra problematiska konflikter. Då får vi en diskussion som rör Marocko, Kina och också en rad andra länder. Det måste sättas in i den kontexten.

(Applåder)

Anf. 90 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M):
Fru talman! Regeringen ser inte alls bara på som vissa vill ge sken av. Sverige är en av de största givarna av humanitärt stöd till Gaza. Vi har tagit initiativ till sanktioner mot extremistiska bosättare. Jag talar regelbundet med företrädare i regionen från Israel, Iran, Jordanien och Egypten.

Morgan Johansson och Håkan Svenneling ger sken av att oppositionen är enig i de här frågorna. Med tanke på att Centerpartiet stänger dörren för samarbete med Vänsterpartiet på grund av de antisemitiska åsikter som vädrats av flera företrädare för Vänsterpartiet klingar detta falskt.

Låt mig vara mycket tydlig. Regeringen ger sitt fulla stöd till de initiativ till vapenvila som har lagts fram. Israel måste göra mer för att säkerställa humanitärt tillträde. Vi gör allt vi kan för att också säkerställa det och för att lindra den akuta nöden.

Oavsett om vi står på olika sidor hoppas jag att vi kan enas om tre saker. För det första måste målet vara en tvåstatslösning. För det andra ska vi inte göra Mellanösterns konflikter till våra konflikter.

Sist men inte minst måste vi klart och tydligt ta avstånd från alla former av antisemitism. På den punkten accepterar regeringen inga ursäkter och inga undantag.

Med det vill jag tacka för en anständig debatt och önska en trevlig helg så småningom.
(Applåder)

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 4 oktober justerades.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2024/25:111

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:111 Barnfattigdom och sänkta skatter för höginkomsttagare

av Ida Ekeröth Clausson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 15 november 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 23 oktober 2024

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Johanna Mihaic

Rättschef

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner
2024/25:38 till skatteutskottet
2024/25:41 till socialutskottet
2024/25:43 till finansutskottet

Motioner
2024/25:3234–3236 och 3239 till trafikutskottet

EU-dokument
COM(2024) 495 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 18 december*.

Svar på
interpellationer

§ 5 Svar på interpellation 2024/25:17 om bostadspolitiska åtgärder och statsstödsregler

Anf. 91 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Markus Kallifatides har frågat mig om jag och regeringen avser att ta fram ett förslag till utformning av statliga byggkrediter som förväntas vara förenligt med EU:s lagstiftning. Markus Kallifatides har också frågat mig om jag och regeringen avser att i vidare mening beakta beslutet från EU-kommissionen gällande det tidigare investeringsstödet vid utformning av bostadspolitiska åtgärder.

Regeringen avser att avsätta drygt 1,5 miljarder kronor fram till 2028 för att stödja den gröna industriomställningen och bostadspolitisk utveckling i norra Sverige. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att 140 miljoner kronor avsätts till bostadspolitisk utveckling i norra Sverige redan under 2025, och summan ökar till totalt 1,53 miljarder kronor för åren 2025–2028. Medlen ska fungera som en katalysator för bostadsbyggandet i de berörda kommunerna.

Den exakta utformningen av förslaget kommer regeringen att återkomma till. Anslaget får användas för utgifter för lån till bostadsinvesteringar i vissa kommuner.

Regeringen avser också att införa en möjlighet för Boverket att subventionera delar av kreditgarantiavgifterna, som gäller alla etablerings- och omställningskommuner oavsett var i Sverige de ligger. De medel som finns i det befintliga systemet med kreditgarantier utnyttjas i dag inte fullt ut. Det innebär att en del av pengarna inte används, samtidigt som behovet av bostäder är stort. Subventioneringen av kreditgarantiavgifterna syftar till att öka användningen av statliga kreditgarantier för bostadsbyggande i etablerings- och omställningskommuner.

Företagsetableringar och expansioner i norra Sverige bidrar till att vår nation kan vara världsledande inom innovation och den gröna omställningen. Det medför samtidigt stora utmaningar i att ordna bostäder till alla nyinflyttade. Bostadsbyggandet är en nyckel för att kunna investera i den gröna omställningen i framtiden i vårt hem Sverige.

Båda dessa åtgärder kommer att genomföras i enlighet med EU:s lagstiftning, inklusive beaktandet av tidigare beslut från EU-kommissionen.

Prot. 2024/25:23
25 oktober

Svar på
interpellationer

Anf. 92 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

I juni uppgav statsrådet här i kammaren att vårt socialdemokratiska förslag om statliga byggkrediter skulle vara svårt att förena med EU:s statsstödsregler.

Det var första gången som jag hade hört detta påstående från statsrådet eller någon annan företrädare för regeringen. Det framstod också som överraskande för mig eftersom byggkrediter finns i andra EU-länder och eftersom det investeringsstöd för byggande av hyresrätter och studentbostäder med lägre hyresnivå som nu är under förtida avveckling uppenbarligen har varit förenligt med EU-rätten.

Därför ställde jag en skriftlig fråga om vilket underlag statsrådet hade för bedömningen att statliga byggkrediter skulle vara svåra att förena med EU:s statsstödsregler. Infrastruktur- och bostadsministern svarade kortfattat.

Jag citerar: ”När det gäller de statliga byggkrediter behöver ett förslag tas fram som dels uppfyller syftena, dels är förenligt med EU:s statsstödsregler. En sådan analys måste göras utifrån de förutsättningar som gäller på den svenska marknaden för bostadsbyggande. Även om åtgärder för att stödja bostadsbyggande har införts i andra EU-länder, innebär det inte automatiskt att dessa lösningar kan tillämpas på samma sätt i Sverige.” Jag är enig.

Ministern hänvisade till statsstödsreglernas bestämmelser om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse samt ett viktigt beslut från EU-kommissionen.

Fru talman! Jag menar att en sådan analys och utformning av stöd i alla händelser borde ta sin utgångspunkt i EU-kommissionens uttryckliga godkännande av det statliga investeringsstöd för byggande av hyresrätter och studentbostäder med lägre hyresnivå som den nuvarande högerregeringen har avvecklat i förtid. Detta är något som jag också påtalade i min skriftliga fråga och faktiskt hade förväntat mig som utgångspunkt för ministrernas svar.

Därför ställde jag två frågor till statsrådet i denna interpellation.

Avser statsrådet och regeringen att ta fram ett förslag till utformning av statliga byggkrediter som förväntas vara förenligt med EU:s lagstiftning?

Avser statsrådet och regeringen att i vidare mening beakta beslutet från EU-kommissionen gällande det tidigare investeringsstödet vid utformning av bostadspolitiska åtgärder?

På den andra frågan i min interpellation, fru talman, har jag uppfattat ett mycket kortfattat svar: Ja, tidigare beslut från EU-kommissionen ska beaktas. Skulle det vara möjligt att få ett något mer fullödigt svar, statsrådet? Hur avser regeringen att beakta beslutet?

På den första frågan i min interpellation har jag inte uppfattat något svar alls. Svaret talar om statliga kreditgarantier. Men min fråga handlar ju om statliga byggkrediter! Är det något speciellt med statliga byggkrediter som skulle vara svårt att förena med EU-rätten? Och i så fall vad, Andreas Carlson?

Anf. 93 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag har svarat vad gäller kreditgarantierna. Det är ett system som finns på plats i dag och där den avisering som vi har gjort i budgeten syftar till att få högre nyttjandegrad av befintliga kreditgarantier. Jag antar att detta syftar till samma mål som ledamoten har med de förslag som han och hans parti har presenterat, nämligen att ge ett stöd för att kunna få igång byggandet och använda ett system som redan finns. Det här är från regeringens synpunkt ett sätt att få detta på plats snabbare.

Jag vill ändå säga att det faktum att EU-kommissionen en gång har godkänt det nu avvecklade investeringsstödet för hyresbostäder och bostäder för studerande inte har någon betydelse för andra frågor eller bostadspolitiska instrument som tas fram. Varje kommissionsbeslut om godkännande av en stödordning utgår från förutsättningar i det enskilda ärendet. Att EU-kommissionen en gång godkände nämnda investeringsstöd innebär inte någon garanti för att en statlig garanti med subventionsinslag skulle godkännas. Varje åtgärd analyseras och godkänns eller förkastas av EU-kommissionen på sina egna meriter.

De kreditgarantier för lån för bostadsbyggande som finns i dag innehåller inga subventionsinslag och är därmed förenliga med EU:s statsstödsregler. Att sänka delar av avgifter och subventionera avgiften, som är regeringens förslag i budgeten, innebär statsstöd. Förslaget kommer därför att förhandsanmälas till EU-kommissionen innan det kan godkännas.

Fru talman! Jag vill också påminna ledamoten och åhörarna av debatten om vad vi talar om, nämligen EU:s statsstödsregler. De säkerställer rättvis konkurrens på den inre marknaden. Statsstöd som snedvrider konkurrensen är i princip oförenligt med EU:s regler, men undantag kan göras om stödet bidrar till gemensamma mål, exempelvis ekonomisk utveckling, social sammanhållning eller miljöskydd.

Det som jag tidigare har angett i svaret på frågan, fru talman, handlar om att det måste göras en analys i det enskilda fallet utifrån de förutsättningar som gäller på den svenska marknaden för bostadsbyggande.

Ledamoten har ställt två frågor. På den första frågan är regeringens svar att använda de befintliga kreditgarantierna på ett mer effektivt sätt och få ett bättre utnyttjande genom en sänkt avgift.

Den andra frågan, om att beakta beslut, gav jag svar på: De åtgärder som regeringen har presenterat i budgeten kommer att genomföras i förenlighet med EU:s lagstiftning. Däri ligger förstas ett beaktande av tidigare beslut från EU-kommissionen.

Men att utgå från tidigare beslut och använda det som en mall för vad som kan komma att bli godkänt framöver låter sig inte göras – av samma anledning som jag uppgav i inledningen av mitt inlägg. Varje kommissionsbeslut om godkännande av en stödordning utgår från förutsättningarna i det enskilda ärendet. Därför behöver man göra en analys i varje enskilt ärende. I denna analys kan man givetvis – och det är vad regeringen kommer att göra – beakta tidigare beslut från EU-kommissionen. Det har jag redan gett svar på, fru talman.

Anf. 94 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Vi är alltså eniga. Nya ansökningar om tillåtelse att införa olika former av stöd, inklusive den subventionering av kreditgarantiavgifter som regeringen nu aviserar, måste disku-

teras med EU-kommissionen. Vi är helt eniga om detta, och vi socialdemokrater är inte negativt inställda till förändringar vad gäller subventionering av kreditgarantiavgifter.

En gång i våra ganska många debatter, Andreas Carlson, angav jag fel statlig utredning i min uppräknings av åtgärder som regeringen då hade vidtagit. Tidningen Altinget fångade upp mitt misstag. Både jag och ministern fick möjlighet att göra det som brukar kallas för en pudel. Jag sa fel, sa jag. Vore det inte på sin plats också för Andreas Carlson att säga något nu? Säg gärna: Jag svarade fel på Markus Kallifatides skriftliga fråga. Den avsåg statliga byggkrediter, inte kreditgarantier.

Fru talman! Det talas mycket om regelförenklingar i den bostadspolitiska debatten. Men när byggreglerna ska förenklas visar det sig att det är allt annat än enkelt att förenkla regler. Det talas om kortare ledtider, men att fatta skarpa beslut om att förändra samhällsbyggnadsprocessens olika moment har visat sig vara mycket lättare sagt än gjort.

Att få fram mer byggbar mark genom att ersätta kommuner för det arbete de redan gjort – och tagit avgift för – lär inte heller sätta några större avtryck i verkligheten runt om i landet. Tidömajoriteten gullar med det ägda boendet och gullar med dem som redan äger. Men de som bor i hyresrätt eller står utanför bostadsmarknaden får lite mer av kalla handen.

I dag är det löning, fru talman! I dag sprättar både infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson och jag upp våra lönekuvert. Av regeringen ska vi dessutom få stora skattesänkningar i nyårsgåva. Bland landets byggnadsarbetare och trähusindustriarbetare finns det tusentals som i stället får en betydligt mindre utbetalning från a-kassan jämfört med den tidigare lön man hade före det dramatiska fallet i bostadsbyggandet. Man kanske också är i färd med att söka sig till något annat yrke än det man drömt om och utbildat sig till.

Vore det inte på sin plats, Andreas Carlson, att säga något om detta? Jag vill gärna höra statsrådet säga: Jag gjorde fel. Jag skulle ha lyssnat på Socialdemokraterna. Vi skulle tidigare ha satt in stödåtgärder för att inte låta bostadsbyggandet falla så här dramatiskt.

Anf. 95 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Bara för att en ledamot i Sveriges riksdag inte är nöjd med ett svar innebär inte det per definition att svaret är fel. Vi har gett ett svar på vilka åtgärder regeringen vidtar, och jag menar att de är ett viktigt steg. Om jag tolkar ledamotens intention rätt vill vi nå samma mål: att kunna underlätta för bostadsbyggande. Där har regeringen sett att den låga nyttjandegraden av befintligt system med kreditgarantier behöver effektiviseras. Vi sänker nu, enligt det förslag som ligger i budgetpropositionen, avgiften för detta nyttjande för att få det att fungera bättre än det gör i dag.

Det är ett svar på en fråga som ledamoten har ställt. Jag har full respekt för att en ledamot av Sveriges riksdag kan vilja ha mer och ännu mer utförliga svar. Det ligger per definition i rollen, fru talman. Jag svarar förstås med att informera om de åtgärder som regeringen vidtar, och jag uppskattar det utbyte som vi har. Jag sätter också stort värde på det som ledamoten säger om att vi är eniga.

En sak som vi dock inte är eniga om är att regeringen enbart premierar dem som redan äger. Mycket av regeringens arbete för att stärka det egna ägandet och möjligheten för fler att äga sin bostad handlar om att sänka

trösklarna in. Vi har en utredning igång som tittar på hur man gör i Norge, nämligen hyrköpsmodeller. Man köper halva lägenheten och betalar av den andra halvan genom att leasa. Detta gör att man kan få in foten till ett halvägt boende och så småningom successivt betala av på den andra halvan. Det är ett mycket konkret exempel på vad regeringen gör för att stärka den ägda bostadsmarknaden och inte enbart sitta på händerna och tro att de som redan äger gynnas. Framför allt sänks trösklarna in för alla dem som vill äga sin egen lägenhet och bostad men som i dag inte kan.

Det är samma sak i fråga om att sju av tio vill bo i småhus. Här har reformer saknats som skulle ha möjliggjort för fler att äga sin bostad. Så om det är någon som ska sätta sig ned och säga att de hade fel och att de skulle ha lyssnat på den andra sidan är det Socialdemokraterna. De hade tid på sig att agera och ta tag i strukturella problem på den svenska bostadsmarknaden under sin tid vid makten.

Mycket av det vi i dag ser frukten av har inte uppstått under de senaste två åren utan är en konsekvens av att det har saknats reformer i tillräcklig utsträckning under mycket lång tid. Det är vad vi nu tar tag i. Det handlar om att stärka möjligheten för fler att äga och att bygga fler hyresbostäder som passar i livets olika omständigheter. Här har två domstolsavgöranden gjort att systemet med presumtionshyror inte har kunnat användas.

Regeringen har haft en utredning igång med förslag som har remitterats om att göra det möjligt för bostadsbyggare att få ihop kalkylen och bygga fler hyresbostäder i den utsträckning som behövs i Sverige. Här pågår också arbete.

Att säga att regeringen enbart fokuserar på ägande för dem som redan äger är fel i sak. Vi fokuserar mycket på att fler ska kunna äga genom att sänka trösklarna, och vi arbetar också med att stärka möjligheterna för dem som är i behov av en hyresbostad.

Anf. 96 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Svensk bostadspolitik kommer under nästa år, 2025, att i allt väsentligt bestå av ett snävt avgränsat och icke indexerat bostadsbidrag som har släpat långt efter hyreshöjningar och bostadspriser – och det som kallas skatteutgifter, det vill säga rotavdrag och obeskattade kapitalinkomster av ägande av eget boende.

Sverige lägger mycket lite offentliga resurser på bostadsförsörjningen, och det är av den anledningen som det skapas så stora problem med just bostadsförsörjningen.

Vi socialdemokrater har föreslagit ny samlad bostadsförsörjningslag, en nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen, bildandet av ett statligt fastighetsbolag, statligt startlån för förstagångsköpare och att bostadsbidraget måste följas upp som ett viktigt verktyg för ekonomiskt svaga hushåll. Därtill har vi föreslagit att allmännyttan ska befrias från kravet att följa den kostnadsdrivande lagen om offentlig upphandling. Därtill har vi föreslagit att det ska byggas 10 000 nya studentbostäder under de närmaste fyra åren med hjälp av en statlig byggstimulans, som också kan gälla på orter med stora industrietableringar. Därtill har vi socialdemokrater föreslagit att statliga byggkrediter om 5 miljarder kronor per år ska ställas ut och användas för att understödja nyproduktion av bostäder.

Tyvärr har den SD-kontrollerade högerregeringen avvisat samtliga av våra förslag, inklusive det om en parlamentarisk bostadskommission. Vi ser det som två år av förlorade möjligheter.

När nu regeringen under trycket från Industrisverige, inte minst norrut, inför någon form av stimulans för bostadsbyggande är det tyvärr för lite och uppenbarligen för sent.

Anf. 97 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är populärt att i opposition säga att det är för lite och för sent. Hade man tagit intryck av det uttalandet redan i regeringsställning hade vi säkert varit i en bättre position när vi gick in i ett läge i lågkonjunktur med mycket hög inflation, det vill säga om man då hade tagit de strukturella problemen på allvar när man hade chansen. Om man möjligtvis är lite positivt lagd kan ledamoten själv fundera över vad som var för lite och för sent.

En viktig del som påverkar bostadsbyggandet dramatiskt är att vi har varit i ett läge med hög inflation. Den mycket aktiva inflationsbekämpning som har präglat finanspolitiken och regeringens återhållsamma budgetar i början av mandatperioden har lagt grunden för att vi nu har en inflation på mer normala nivåer, att Riksbanken har aviserat räntesänkningar och redan har vidtagit flera sådana steg. Det i sig är en viktig faktor för att få en bättre fungerande bostadsmarknad så att fler bostäder byggs. Det är viktigt att ha med i uppräknningen av åtgärder som regeringen har vidtagit och som ledamoten missade.

Sedan var det frågan om andra åtgärder. Vi kommer att ta emot utredningen som ser över amorteringskravet och bolånetaket. Det är en utredning som regeringen har tillsatt och som kommer att rapportera i närtid. Dessutom är det åtgärderna för norra Sverige, och vi återkommer till den exakta utformningen. Det här är flera viktiga steg som kommer att få bostadsmarknaden att fungera bättre, i ett läge när dimman nu lättar och ljusningen kommer. Det kommer att ta tid att vända detta, och det är därför viktigt att fortsätta med reformtempot i fråga om åtgärder som kan ta tag i de strukturella problem som finns på bostadsmarknaden. Det kommer regeringen att fortsätta att göra.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:27 om framtiden för Västernorrlands flygplatser

Anf. 98 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Peter Hedberg har frågat mig dels när Sundsvall Timrå och Örnsköldsviks flygplatser kan förvänta sig ett besked från regeringen gällande framtiden, dels om jag avser att föra någon dialog med ägarna till dessa flygplatser samt näringslivet inför regeringens ställningstagande.

Först vill jag tacka Peter Hedberg för hans engagemang för de regionala flygplatserna. Ett väl fungerande, långsiktigt hållbart och tillförlitligt transportsystem, där alla trafikslag utvecklas och bidrar till de transport-

politiska målen, är en förutsättning för att hela Sverige ska fungera. Villkoren för att kunna leva, bo och verka i hela landet behöver förbättras.

De senaste åren har både Arlandautredningen och Flygplatsutredningen redovisat sina slutsatser. Båda redovisningarna innehåller en mängd viktiga och intressanta förslag för att stärka förutsättningarna för de svenska flygplatserna. Jag har varit tydlig med att löpande kommunicera de förslag från Flygplatsutredningen som regeringen inte avser att gå vidare med. Här har jag till exempel informerat om att regeringen inte avser att gå vidare med förslaget om att regeringen ska besluta om att den allmänna trafikplikten och den upphandlade flygtrafiken ska läggas ned på ett antal flyglinjer. Det gäller bland annat, precis som Peter Hedberg nämner, linjen Höga Kusten Airport–Stockholm Arlanda. Jag har även haft möten med representanter för flera flygplatser, exempelvis Örnsköldsviks flygplats, och jag sätter stort värde på den dialogen.

Utgångspunkten för regeringen är att den regelbundna linjetrafiken ska bedrivas på kommersiella villkor. I vissa fall är det dock inte möjligt att bedriva kommersiellt bärkraftig och regelbunden flygtrafik. Det kan i dessa situationer finnas behov av att inrätta flyglinjer med allmän trafikplikt för att säkerställa olika regioners tillgänglighet till Sveriges huvudstad. För detta arbete är Trafikverket ansvarig myndighet. Trafikverket använder sig bland annat av en tillgänglighetsmodell till stöd för att göra bedömningar vad gäller vilka sträckor som bör beläggas med allmän trafikplikt.

Sedan regeringen tillträdde har vi vidtagit flera åtgärder för att stärka flygets konkurrenskraft och värna om god tillgänglighet med flyg. Det gemensamma avgiftsutjämningsystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage, GAS, har fått ett tillskott på 1 035 000 000 kronor för att motverka avgiftshöjningar. Det statliga bidraget för driftstöd till icke-statliga flygplatser har dessutom fördubblats, och vi har nyligen även aviserat att flygskatten avskaffas från och med den 1 juli 2025 för att bland annat förbättra tillgängligheten i hela landet. Vidare fick Trafikverket i april i år ett uppdrag att utreda, förbereda och vidta nödvändiga åtgärder för att ge kommunala och regionala myndigheter möjlighet att komplettera det statliga utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt.

Med det sagt får mitt besked i dag bli att förslagen i utredningen alltså bereds vidare.

Anf. 99 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Precis som statsrådet säger i sitt svar, som jag också tackar för, är de regionala flygplatserna någonting som engagerar inte bara mig utan också väldigt många andra politiker och aktörer på både nationell och regional lokal nivå.

Det är inte så konstigt att jag valt att i min interpellation lyfta fram just Västernorrlands flygplatser eftersom jag representerar Västernorrlands län. Men det är också så att frågan om flygplatsernas framtid måste lyftas fram eftersom hela vårt läns infrastruktur befinner sig i ett mycket sårbart och ganska osäkert läge.

I Västernorrland beräknas det ske investeringar på mellan 100 och 120 miljarder kronor, och det är bara fram till 2030. Mer kan komma, men länets konkurrenskraft och tillväxt hotas av osäkerheten som både förtroendevalda och näringslivet står inför.

Flygplatsutredningen levererades i februari förra året, alltså 2023. Jag har flera gånger ställt skriftliga frågor och fått svaret att frågan gällande flygplatserna fortfarande bereds. Detsamma gäller uppenbarligen nu utifrån statsrådets svar.

Samtidigt som man väntar dras ägarna av flygplatserna Sundsvall Timrå och Örnsköldsvik med stora underskott och tyvärr även försämrat utbud. Nu har det lokala näringslivet steppat upp. De tar sitt ansvar och jobbar mer aktivt för att stötta flygplatserna. Men det hjälper ju inte om regeringen väljer att fortsätta dra ut på besked om vad som ska komma att gälla. Någon form av besked, oavsett vad det blir, måste komma snart.

Fru talman! Jag nämnde tidigare att det är ett svårt läge för stora delar av Västernorrlands län när det gäller infrastruktur. Tågtrafiken på Ostkustbanan är drabbad av stora problem med förseningar och stopp, och trots att statsminister Ulf Kristersson har lovat att Ostkustbanan ska vara fullt utbyggd 2035 saknas även här tillräckliga beslut.

Därför är det ännu mer allvarligt att också flygtrafiken i vårt län svävar i ovisshet och att det därmed finns risk att kommunikationerna mellan Västernorrland, Stockholm och övriga landet försämras ytterligare.

Jag vill verkligen framföra till statsrådet att det här inte på något sätt handlar om gnäll, offermentalitet eller liknande som man kan anklagas för. Det handlar om att vårt län rymmer väldigt många viktiga aktörer som bidrar till svensk skogsindustri, försvarsteknologi och energi. Vi är som jag sa tidigare ett attraktivt län för investeringar på över 100 miljarder kronor fram till 2030.

Det nämndes lite i en tidigare interpellation gällande satsningar i norra Sverige och vi har alltför ofta noterat att regeringen trots våra påstötningar tyvärr väljer att inte inkludera Västernorrlands län i strategin för norra Sverige, vilket uppenbarligen påverkar möjligheten till investeringar och stöd. Man ger inte heller besked om dubbelspår på Ostkustbanan, och nu förväntas vi sitta still i båten också gällande flygtrafiken i Sundsvall Timrå och Örnsköldsvik.

Jag skulle vilja ställa frågan till statsrådet om han kan lämna något besked som åtminstone antyder en inriktning för infrastrukturen i vårt län.

Anf. 100 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det gör jag förstås gärna. Jag kan börja där Peter Hedberg slutade.

Den infrastrukturproposition som regeringen presenterade innehåller ju en historiskt stor satsning. Det är en ökning av ramen, om man jämför på samma sätt som den nuvarande planen är konstruerad, med 27 procent i fasta priser. Det motsvarar 1 171 miljarder kronor, som är den ram som regeringen föreslår att riksdagen ska besluta om.

Mycket tyngdpunkt ligger på underhåll och vidmakthållande. Vägarna och järnvägarna i stora delar av landet, för att inte säga hela landet, lider av eftersatt underhåll. Det drabbar förstås även Västernorrland. Det finns betydande problem med kvaliteten på vägarna, vilket jag tror att Peter Hedberg väl känner till. Det är samma sak med järnvägstrafiken. Det har varit en destruktiv trend att inte satsa tillräckligt på underhåll i de tidigare planerna under lång tid.

Vi bryter nu den destruktiva trenden. Att ta hand om det vi har, att investera i underhåll för att man som företagare eller privatperson ska kun-

na lita på att infrastruktur bär en när man ska färdas, oavsett om det är på väg eller järnväg, är förstås viktigt för hela landet – även, tror jag att ledamoten understryker, för Västernorrland.

När det gäller nya investeringar finns det pengar också till det. Vi lyfter fram att även alternativ finansiering ska prövas, och vi trycker väldigt hårt på att kostnadskontrollen ska stärkas så att man får mer pengar till infrastruktur och mer infrastruktur för pengarna.

Vad gäller flyget och flygplatserna delar jag Peter Hedbergs bild av att många flygplatser har det väldigt tufft just nu, till stor del till följd av minskat resande i inrikestrafiken. Detta har flera orsaker. Jag tror att det är viktigt att titta på dem och lägga in åtgärder där för att stärka flygets konkurrenskraft. Det är där regeringen arbetar mycket aktivt.

Jag är glad att kunna ge besked i dag igen att flygskatten kommer att tas bort. Det kommer att stärka inrikesflyget. Den åtgärd som vi har vidtagit för bagage- och säkerhetsskulden som byggdes upp under pandemin hade drabbat flygbolag och flygplatser och ytterst resenärer om regeringen inte hade gjort det miljardtillskott som regeringen beslutade om. Det mer än dubblade driftsstödet har varit en överlevnadsfråga för många regionala flygplatser. Regeringen har alltså vidtagit åtgärder.

Man måste också komma till frågans kärna. Varför har det minskat? Här kan man inte bortse från den flygskamsdebatt som har pågått och de chanser att stärka flyget som missats under lång tid. Det har legat en våt filt över flyget under hela förra mandatperioden och den innan eftersom det varit politiskt icke gångbart att satsa på flygets infrastruktur i den utsträckning som behövs. Det ser vi i viss mån konsekvenserna av nu.

Jag noterar att kommuner och offentliga aktörer har resepolicyer som uttryckligen förbjuder anställda att flyga. Exempelvis här i Stockholm är Peter Hedbergs partikamrater med och driver den utvecklingen. Det finns ju andra alternativ. Att premiera hållbart flyg och köpa till biobränsle i tanken skulle påskynda omställningen och samtidigt stärka inrikesflyget.

Allt det behöver vi också ta upp i en sådan här debatt. Jag skulle vilja fråga Peter Hedberg vad han gör i sitt eget parti för att göra upp med flygskammen och faktiskt ge flyget rätt konkurrensförutsättningar.

Anf. 101 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Vare sig för mig eller för Västernorrlands län är mina partikamrater i Stockholms stadshus det stora problemet. Problemet är hur vi över huvud taget ska kunna räkna med att komma till Stockholm i framtiden om det här fortsätter.

Jag, mina partikamrater och väldigt många aktörer i Västernorrlands län slåss för att flyget ska få rimliga förutsättningar och att det också ska komma någon typ av besked.

Jag har väl inte fått något tydligare indikativt besked om vad som gäller för Sundsvall Timrå och Örnsköldsvik. Jag måste ändå fråga utifrån att statsrådet i sitt inledande svar sa att statsrådet och regeringen har lämnat besked i de avseenden där de inte tänker gå vidare med de förslag som de uppfattade som alltför negativa.

Man har lämnat besked gällande Ronneby och Höga Kusten Airport att man inte tänker ta bort allmän trafikplikt där. Men när det gäller Sundsvall Timrå föreslog utredaren att man skulle införa allmän trafikplikt på den sträckan för att vid ett senare tillfälle utreda huruvida det skulle ingå i det

nationella basutbudet. Det blir en form av trestegsraket vi pratar om, och där är min oro att vi kan stå inför en situation där Sundsvall Timrå flygplats kommer att sväva i ovisshet i flera olika steg.

I och med att det som utredaren föreslog gällande Sundsvall Timrå byggde på att trafikplikten skulle bort vid Höga Kusten Airport blir ju frågan egentligen vilka bedömningar man tänker göra utifrån det från regeringens sida. Finns det något sätt att snabbare utreda hur Sundsvall Timrå kan bli inkluderad i det nationella basutbudet?

Utifrån det tänker jag också på den del där statsrådet i sitt första svar angav att han hade haft dialog med ett antal aktörer tidigare. Det är ju bra, men det var ju i en mycket tidigare del av hela processen kring flygplatsutredningen. Det svarar inte på den andra frågan om statsrådet tänker föra en dialog med de aktörer som äger flygplatserna Sundsvall Timrå och Örnsköldsvik och för den delen även med näringslivet. Jag har tagit del av en skrivelse, som jag säkert tror att statsrådet också har tagit del av, från länsstyrelse, kommuner och näringsliv, där man uppmanar till, uppmuntrar och bjuder in till dialog för att diskutera både tåg- och flygtrafikens förutsättningar.

Man kan resonera utifrån Stockholms stadshus och Socialdemokraternas inställning här, men min viktigaste fråga är vad regeringen tänker göra med infrastrukturen i Västernorrlands län. Därför vill jag veta om statsrådet tänker tacka ja till denna inbjudan till dialog.

Anf. 102 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det jag lyfter fram är en rörelse mot att inte se flyget som en viktig del i transportsystemet utan aktivt välja bort det, även där man kan beställa biljetter med mer biobränsle och där det leder till social hållbarhet och kanske också finns en ekonomisk hållbarhetsaspekt som i vissa fall skulle kunna göra att man kan välja det trafikslaget. Att trafikslag aktivt ställs mot varandra är dock en av anledningarna till att inrikesflyget har en svagare position och att återhämtningen efter pandemin går långsammare i Sverige än i många andra länder.

Detta behöver vi, tycker jag, också ha med i en sådan här debatt. Varför ser det ut som det gör? Hur kommer man till roten av problemet, och hur kan vi ha en saklig diskussion om hur vi på allvar kan stärka flygets konkurrenskraft? Då är det väl inte ointressant, fru talman, att ta upp ett agerande från det parti som ledamoten företräder, som faktiskt går i motsatt riktning i förhållande till de önskemål och synpunkter som ledamoten för fram.

När det gäller de specifika frågorna är det precis som jag sa i mitt svar Trafikverket som är ansvarig myndighet för den upphandlade trafiken och allmän trafikplikt. Vi bereder fortsatt ett förslag som ligger i utredningen.

Det frågas också om dialogen. Jag uppskattar verkligen dialogen. Jag har besökt ungefär hälften, tror jag, av Sveriges flygplatser under halva mandatperioden. Jag återbesöker dem gärna och har gärna fortsatt dialog med både regioner och kommuner.

En av de frågor jag brukar ställa till regioner och kommuner som är med vid mötena är hur den egna lokala resepolicyen ser ut. I vissa fall skorrar det faktiskt lite falskt. Värmandet om den lokala eller regionala flygplatsen följs inte upp i de egna resepolicyerna. Jag vet inte hur det ser ut i

de här fallen, men detta är också något att titta på. Man kan vara konstruktiv och gemensamt försöka hitta vägar framåt.

Detta är väldigt angeläget för att hela Sverige ska fungera. Det är också angeläget i det säkerhetsläge vi befinner oss i, där flygplatserna förstås spelar en stor roll för vår egen beredskap och även för möjligheten att ge värdlandsstöd; det finns ett stort intresse från Nato.

Båda dessa utredningar tillsattes ju i ett delvis annat säkerhetspolitiskt klimat, så den fråga Peter Hedberg ställer om vilka bedömningar regeringen gör nu är relevant. Ett viktigt besked jag vill ge är att det säkerhetspolitiska läget och flygets betydelse för både vår och de allierades förmåga förstås väger tungt. Det var därför vi tidigt mer än dubblade driftsstödet till de regionala flygplatserna – för att lätta på bördan i det avseendet.

Min ambition är att vi ska arbeta vidare med dessa förslag i ett så snabbt tempo som medges. Men parallellt med detta råder en tuff situation för flyget, så det handlar också om att ge stöd. Det är därför vi har gett driftsstödet – för att inte med hänvisning till utredningen vänta och inte göra någonting. Vi har tvärtom tagit många viktiga steg, som vi har belyst, fru talman.

När det gäller den konkreta frågan om den aktuella inbjudan vill jag helst avstå från att hantera min kalender här i kammaren, fru talman. Detta ska vi förstås titta på, och jag välkomnar och ser positivt på den dialog jag har med många flygplatser och även med organisationen Sveriges regionala flygplatser, som förstås har en viktig roll att spela för att stärka flygets konkurrenskraft i Sverige.

Anf. 103 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Jag har full förståelse för att statsrådet inte vill göra kalenderbokningar på stående fot här i kammaren. Min poäng är snarare att visa på den dialog som behövs och som efterfrågas av olika aktörer i detta läge.

Jag tror definitivt att statsrådet är inne på något som är rätt. Man kanske på lokal och regional nivå måste reflektera över hur man har sett på sina resepolicyer och vilka krav man har ställt på utomstående aktörer, särskilt nu när vi också kan se att det kan ske en utveckling mot elflyg på kortare inrikes sträckor.

Men samtidigt ställs aktörerna, i detta läge när de regionala flygplatserna har stora underskott, hundratals miljoner kronor, inför ganska svåra avvägningar. Det är därför jag menar att det vore välkommet om regeringen åtminstone förde en tydligare dialog och kommunikation så att man får förståelse för när det kan komma något besked från regeringen.

Jag var tidigare i veckan en stund på den regionala flygdagen här i riksdagen. Där fick statsrådets statssekreterare också frågor kring tidpunkten och menade att det fanns saker som hade komplicerat beredningen och gjorde att det skulle dra ut på tiden. Detta kan man ha förståelse för, men jag tror att regeringen kommunicerar och informerar för lite, både gentemot de lokala flygplatsägarna och gentemot näringslivet. Viktiga investeringar som kommer att bidra till tillväxt och konkurrenskraft riskerar att skjutas upp.

Jag har noterat – statsrådet får gärna tydliggöra detta i sitt avslutande inlägg – att det inte heller sker någon direkt information till eller dialog med oppositionen i riksdagen kring denna fråga. Det blir alltså lite svårt att förhålla sig till något som man inte över huvud taget har någon infor-

mation om. Jag menar verkligen att det måste komma någon typ av besked snart, för annars kommer åtagandet att bli alltför stort för väldigt många regionala flygplatsaktörer.

Avslutningsvis vill jag tacka statsrådet för debatten.

Anf. 104 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill också tacka för debatten och för konstaterandet att det nog finns en del att titta på i kommunala och regionala resepolicyer som riskerar att aktivt motverka det som man i en annan del av kommunen eller regionen vill åstadkomma: att säkra flygplatsinfrastruktur, som ju är en väldigt viktig del när det gäller sjukvårdstransporter, brandflyg och beredskapsåtgärder och även för försvarets behov och, som ledamoten har varit inne på flera gånger och jag verkligen vill understryka, näringslivets behov.

Det handlar om arbetsresor men också om frakt av kritiska verktyg eller material som behövs för industrin; utan dem kan industrin stå helt still. Grundläggande transporter av de stora massorna sker ofta på järnväg, men kritiska specialtransporter som behöver gå mycket snabbt sker i dag ofta i luften. Flygfrakten står för bara 1 procent av den totala fraktvolymen i Sverige men för ungefär 30 procent av fraktvärdet. Detta är också en viktig aspekt som jag vill lägga till.

Jag välkomnar dialogen. Jag vill också understryka att detta inte är något som regeringen vill dra i långbänk, utan vi tar tvärtom många viktiga steg. Vi har också i arbetet med den nationella planen och infrastrukturpropositionen pekat på att de olika trafikslagen behöver giftas ihop på ett tydligare sätt – att man behöver stärka konkurrenskraften för vart och ett av dem men framför allt se hur man kan få ihop dem på ett annat sätt. Den nationella plan som vi efter att riksdagen har fattat beslut om infrastrukturpropositionen kommer att lägga fram åtgärder för kommer, utan att föregripa processen, inte att utesluta ännu mer förstärkningar när det gäller att bygga ihop det transportsystem som inte minst näringslivet och de boende i Västernorrland men även i hela Sverige behöver.

Detta kommer vi att ha anledning att återkomma till. Jag tackar för debatten i dag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:43 om tågförbindelserna till Blekinge och sydöstra Sverige

Anf. 105 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Magnus Manhammar har ställt ett antal frågor till mig om tågtrafiken och tågförbindelser till och från Blekinge och sydöstra Sverige.

Inledningsvis vill jag tacka Magnus Manhammar för engagemanget för kommunikationerna i Blekinge och sydöstra Sverige. Regeringens utgångspunkt för infrastrukturpolitiken är att hela Sverige ska fungera. Villkoren för att leva, bo och verka i hela landet ska stärkas. En välfungerande transportinfrastruktur stärker såväl Sveriges samlade konkurrenskraft som regional utveckling.

Prot. 2024/25:23
25 oktober

Svar på
interpellationer

Regeringen arbetar för en transportinfrastruktur som fungerar, där vägarna är hela och tågen går i tid. Underhållet av infrastrukturen har under lång tid tillförts för lite resurser, samtidigt som kostnadskontrollen har varit bristfällig. Men nu blir det ändring på det.

Den 3 oktober överlämnade regeringen en infrastrukturproposition till riksdagen med historiskt stora satsningar på transportinfrastrukturen. Den ekonomiska ramen för perioden 2026–2037 föreslås öka med 200 miljarder kronor jämfört med den tidigare planperioden, till 1 171 miljarder kronor. Behoven inom infrastrukturen är stora, och det är nödvändigt att göra genomtänkta prioriteringar mellan olika åtgärder. Det innebär att vi måste vårda det befintliga transportsystemet och prioritera underhåll men också investera i ny infrastruktur där det behövs.

Efter att riksdagen har behandlat propositionen kommer regeringen att ge Trafikverket i uppdrag att ta fram ett förslag till en ny nationell plan för perioden 2026–2037. Det är först i denna del av processen som konkreta projekt och åtgärder utreds och analyseras.

Anf. 106 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Tack, minister Andreas Carlson, för svaret och för ditt engagemang i frågan! Jag vill inledningsvis säga att syftet med den här interpellationen inte är att polarisera debatten och dela ut skuld till någon, utan tvärtom är det att sträcka ut en hand för att vi tillsammans ska kunna lösa de problem vi ser. Det gäller inte bara Blekinge.

Nu gäller ju den här interpellationen framför allt tåginfrastrukturen i Blekinge, men vi ser många problem i sydöstra Sverige som helhet. Jag vill vittna om mina egna upplevelser men framför allt om sådant som många människor har hört av sig till mig och berättat om.

I Blekinge och sydöstra Sverige kan man inte längre räkna med att man kan åka tåg. Veldig många företag får problem på grund av detta. Våra lärosäten får problem. Människor kan inte längre räkna med att kunna pendla till exempel Kalmar–Växjö, Växjö–Karlskrona eller Kristianstad–Karlskrona. Så stora problem med tåginfrastrukturen har jag aldrig upplevt under mitt över 40-åriga liv. Det är allvarliga problem som tyvärr är här och nu.

Jag uppskattar svaret från infrastrukturministern och de satsningar som ska ske framöver. Men de problem vi ser här och nu får tuffa konsekvenser inte bara för företagen utan framför allt för alla de individer som ställer upp för oss i Sverige. Det är människor som brinner för något och har hittat ett yrke som de vill jobba med, men de kanske har familjen någon annanstans och behöver pendla. Men nu går det inte att pendla längre.

Det som har varit oroväckande det senaste året är att det inte bara har varit på vintern utan också inte minst på sommaren som vi sett dessa stora problem. Man kan inte lita på tåget över huvud taget. Det leder till att många människor tvingas ta bil i stället, och man får inte direkt något statligt stöd för att kunna pendla med bil, för avstånden är ofta för korta, och enligt de instrument som Skatteverket har ska kollektivtrafiken gå i tid. Men den går alltså inte i tid, om den över huvud taget går.

Vi har sett många trafikanter fastna i tåg på vägen eller på den ort dit de rest och inte kunna ta sig hem till sin familj eller till jobbet.

En stor del av utbildningen av försvaret sker också i Blekinge. Marinbasen är central för utbyggnaden av försvaret nu när vi också är med i

Nato. Vi har också F 17, den mest aktiva flygbasen, där också samarbetet med Nato och USA kommer att ske. Även där får man stora problem med sin personalförsörjning och verksamhet på grund av dessa mycket allvarliga problem med tåginfrastrukturen.

Jag svartmålar inte här. Snarare tar jag i i underkant. Om man läser i medier och följer den debatt som finns i Blekinge kan man se att detta är väldigt oroväckande. När man frågade SJ:s pressansvarige hur SJ såg på detta uppmanade den pressansvarige till att man skulle avstå vissa resor från Stockholm till Blekinge, för man kunde inte räkna med att komma fram, åtminstone inte i tid. Det är klart att när SJ själva uppmanar till detta är det oerhört allvarligt.

Jag har ett helt batteri av åtgärder vi skulle kunna vidta utöver infrastrukturplanen. Det handlar om tågunderhållet, om underhållet av järnvägen och om samarbete mellan de olika operatörerna. Inte minst handlar det om att ge regionerna mer resurser för att utveckla den regionala kollektivtrafiken, så att den också kan fungera. I dag vet vi att regionerna inte har de pengar de behöver till vård. Att då ta pengar från vård för att satsa på tåg är inte aktuellt, utan självklart är det att rädda liv i vården som gäller.

Jag har lite fler åtgärder. Jag återkommer strax i mitt nästa inlägg med fler konkreta förslag som vi kan diskutera.

Anf. 107 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar Magnus Manhammar för frågan, för den utsträckta handen och för att vi kan ha ett bra utbyte om hur problemen ser ut.

Det hade varit positivt om detta bara gällde Blekinge, för då hade vi kanske kunnat hantera det snabbare. Men tyvärr är det som Magnus Manhammar beskriver här ingenting som stannar i Blekinge, utan stora delar av infrastrukturen i Sverige lider av en bristande funktionalitet till följd av bristande underhåll. Man kan fundera på varför det har blivit så här. Varför har det uppstått?

Precis som ledamoten säger är problemen här och nu. Så stora problem som det är nu har ledamoten aldrig någonsin tidigare sett. Det är många som känner igen sig i den beskrivningen, och jag delar den. Det är en mycket ansträngd situation på den svenska järnvägen och även i det svenska vägnätet. Det kan vara så att de som upplever sig tvingade att ta bilen också måste färdas på vägar som har ett dåligt underhåll och därmed drabbas av både trafiksäkerhets- och framkomlighetsproblem.

Låt mig göra en liten historisk tillbakablick med järnvägen som utgångspunkt. Två tredjedelar av den svenska järnvägen är 100 år eller äldre. Trafikeringen på den svenska järnvägen har ökat mycket kraftigt de senaste åren. Det är en efterfrågestyrd marknad som har lett till att man ökar trafiken. Det är många regioner som har haft möjlighet att öka kollektivtrafiken. Det har funnits en efterfrågan på att resa mer med tåg, vilket i grunden är positivt.

Det blir alltså en ökad trafik på en väldigt gammal bana, och en ytterligare omständighet är att det i decennier har varit eftersatt underhåll. Detta är ett problem som har byggts upp, ett berg som har byggts under mycket lång tid. I kronor räknat uppgår berget i dag till 92 miljarder kronor i eftersatt järnvägsunderhåll. Det är alltså egentligen ingen slump att järnvägen inte fungerar om man konsekvent struntar i att underhålla den och trafike-

Prot. 2024/25:23

25 oktober

Svar på

interpellationer

rar den hårdare. Om man tar i beaktande att den i stor utsträckning byggdes för 100 år sedan är det kanske inte konstigt att det ser ut som det gör.

Det konstiga är att man har tillåtit detta att ske trots att det redan för tio år sedan fanns konkreta förslag på hur man skulle kunna vässa järnvägsunderhållet och att man skulle kunna öka underhållet på tider då det inte stör trafiken. Dessa förslag har legat men – kanske av politiska skäl; jag vet inte – inte tagits vidare.

Detta såg jag när jag tillträdde som infrastruktur- och bostadsminister. Jag har också samlat stora delar av sektorn: Trafikverket, de stora tågföretagen som till exempel SJ och också underhållsentreprenörerna, som står för en stor del av underhållet, liksom även godsköpare. Jag tror att det var Volvo som vid ett av mötena sa att om man behöver höja takten i underhållet någon vecka skulle de kunna anpassa sin produktion lite.

Det behövs ett samspel för att se till att vi kan underhålla järnvägen samtidigt som vi ju är beroende av att trafiken fortsatt kan gå. Man kan inte stänga all järnväg för att underhålla den ett antal decennier och komma till rätta med problemet, utan vi måste också motsvara den förväntan som finns. Detta uppdrag gav vi till Trafikverket för ungefär ett år sedan. Man har nu vidtagit åtgärder för att inte bara fylla på säcken med pengar till underhåll utan också få mer underhåll för pengarna.

Det vidtas åtgärder. Det är växlar som byts och banor som behöver hanteras. Men det kommer att ta tid att vända utvecklingen till följd av att det varit så eftersatt under många decennier.

Anf. 108 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Tack, ministern, för detta inlägg! Jag tycker att det är konstruktivt och bidrar till den ton vi behöver för att lösa detta tillsammans. Det är jättebra. Som sagt behöver vi se mindre polarisering och mer lösning av problemen.

Jag tycker att det är jättebra att ministern tar upp att det finns en underhållsskuld på 90 miljarder. Men i politiken, här i kammaren, i utskotten och i samarbetet mellan regeringen och oppositionen blir det mer polarisering och mer av att man kastar negativa saker på varandra. Kan vi inte i stället mötas och komma överens om hur vi ska lösa skulden och hitta finansiering till den som kan gälla både när ni styr och när vi styr, så att det inte behöver vara något som vi inte är överens om? Då kan vi faktiskt göra något. Det finns ett stort intresse av det, i alla fall från vår sida. Det skulle inte minst hjälpa Blekinge, och det skulle även hjälpa de andra regionerna i Sverige. Vi gör mycket gärna detta.

Detta med underhållsentreprenörer tycker jag är jätteintressant. Jag känner många. Många som jobbar som entreprenörer, som jobbar i Trafikverket, som kör och jobbar på tåg och även många av våra trafikanter hör av sig till mig. Man vittnar mycket om att problemet med underhållet är privatiseringen av det – tyvärr. Det har diskuterats tidigare i kammaren, inte just av ministern och mig, men av många andra. Vi har lyft det i olika sammanhang. Jag har även pratat om det hemma i lokala medier.

Det finns något som man ofta beskriver när det gäller privatiseringen av underhållet. Det är att tidigare var det kanske en mil eller två som en särskild operatör var ansvarig för, alltså en statligt anställd person. Den operatören hade hela tiden koll på alla växlar och bytte ut och satte dit de elektriska motstånd som kanske höll längst. Det kanske fanns ett elektriskt

motstånd vid en växel som kunde vara i tio år, och satte man en extra reserv bredvid kunde det vara i 20 år. Om det ena gick sönder kopplades det andra in. Då var det inte på det sätt som det är nu.

Nu är det kortsiktiga upphandlingar med olika entreprenörer som inte ens kommer från bygden, som aldrig varit där tidigare och som inte ens bor i närheten. Det tar väldigt lång tid att komma dit. Man vet att man kanske förlorar upphandlingen redan efter ett år eller två. Enligt de vittnesuppgifter jag får sätter man då ofta dit ett motstånd som varar i fem år eller ibland kanske bara tre år. Man vet att man tjänar mer på att ha det motståndet, för underentreprenörsföretaget ska tjäna så mycket pengar som möjligt. Man ska inte göra så bra verksamhet som möjligt åt Trafikverket, för man vet inte om man vinner nästa upphandling.

Det finns alltså en kortsiktighet i detta. Det är också ganska kortsiktigt för dem som jobbar med det. De vet inte om de har samma jobb efter två år.

Kortsiktigheten i underhållet är jätteproblematisk. Jag skulle säga att det är problematiskt om man privatiserar och delar upp infrastruktur i olika delar.

Detta är något som är av allmänintresse. Det är i regionernas intresse, fru talman. Alla vi som är i detta rum har intresse av det, och det är hela Sveriges intresse.

Detta är en sådan fråga där vi verkligen skulle vilja komma överens. Det är inga politiska skiljelinjer här eller någon typ av vallgrav för att man ska vara höger eller vänster. Låt oss lösa problemet och lyssna på dem som jobbar med det!

Jag har själv flera bekanta som jobbar som underentreprenörer och som jobbar i Trafikverket. De vittnar hela tiden om dessa problem, som kommer varje dag. De vill hitta en långsiktighet i detta.

Detta är bara en av de saker som vi gärna skulle vilja se.

Jag kan tänka mig att ministern precis som jag reser mycket i Europa. Det man ofta ser ute i Europa är att tåginfrastrukturen är mycket mer utbyggd. Det är ofta dubbelspår, och det är i alla fall mötesspår på alla ställen där det behövs. Hos oss är det dubbelspår på väldigt få ställen, och det är mötesspår på ett fåtal ställen där det såklart behövs. Men det finns ett mycket större behov.

Jag skulle gärna höra hur ministern ser på den frågan – utöver detta med underhållet. Hur ser det ut med den utbyggnaden? De investeringar som är aviserade här innebär inte jättemånga fler dubbelspår än så länge och inte jättemånga fler mötesspår. Kan vi kanske komma överens om att göra mer också där tillsammans?

Anf. 109 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag kan börja med just de olika åtgärderna kring mötesspår och så vidare. Detta framkommer inte i infrastrukturpropositionen. Denna typ av åtgärder kommer att läggas fram i den nationella planen, som regeringen beslutar om efter att Trafikverket har tagit fram förslag och, ytterligare ett steg bakåt, efter att riksdagen har fattat beslut i kammaren.

Det som regeringen föreslår är dock att man ska höja gränsen för så kallade trimningsåtgärder, alltså mindre åtgärder som Trafikverket självt kan besluta om, från 100 till 150 miljoner kronor i fråga om projektets omfattning. När något tickar över 100 miljoner i dag blir det ett namngivet

projekt och ganska mycket administration kopplat till det. Denna ganska kraftiga höjning – det är mycket mer än om man hade räknat upp detta utifrån inflationen – gör att man förhoppningsvis kan få ännu mer trimningsåtgärder. Det är alltså lite mindre åtgärder, men de kan ha ganska stor effekt, inte minst i Blekinge men också i andra delar av landet.

Det handlar om den typen av åtgärder – mötesspår och förlängningar. Det kan vara projekt som inte kostar särskilt mycket i förhållande till helt nya banor men som kan öka kapaciteten och tillförlitligheten i den järnväg som vi har. Det ser jag väldigt positivt på, men vi kommer förstås att återkomma till exakt utformning av detta i det fortsatta arbetet.

Jag är den första att välkomna en så bred samsyn som möjligt kring järnvägsunderhållet. Det finns dock en faktor som har gjort att en del underhållsentreprenörer är försiktiga med att göra investeringar i Sverige. Det är just den politiska risken att det inte längre skulle vara en marknad i konkurrens, som den vi har med underhållsentreprenörer. De kan då välja att satsa i andra länder i Europa. Det tror jag är en del i förklaringen till att man inte gör investeringar i mer avancerade maskiner och en mer anpassad maskinpark.

Detta gör nu Trafikverket stora framsteg i. Jag förväntar mig ännu mer och högre framdrift i detta. Det handlar om att använda en maskinpark som gör att man kan underhålla med mindre avbrott i trafiken.

Frågan om att återta hela järnvägsunderhållet i statlig regi tittade Gunnar Alexandersson på i en utredning. Det var väl alliansregeringen som gav honom det uppdraget, men han jobbade ganska många år med det. Sammanfattningen är att det i praktiken är omöjligt eller ogenomförbart att återta underhållet.

Samtidigt vet vi att många av de underhållsentreprenörer som i dag finns på marknaden och som också arbetar i andra länder har nya sätt att byta växlar, till exempel. Man kan göra det på ett par timmar under några nätter i stället för att blockera för banarbete i tre dygn. Vi behöver vara överens om att vi behöver använda den kompetensen.

Jag skulle se väldigt positivt på om vi kunde uppnå någon form av samsyn kring detta så att det inte uppfattas som att det finns en politisk risk för företag som vill investera i och att ta plats på den svenska marknaden och som vill bidra till att skynda på upprustningen av den svenska järnvägen.

Mycket handlar också om kontraktens utformning och om hur man upphandlar underhållet. Det handlar om det uppdrag som jag hänvisade till tidigare, fru talman. Regeringen har varit väldigt tydlig i uppdraget till Trafikverket med att man ska stärka sin beställarförmåga, öka den operativa kompetensen och ha upphandlingar som går i linje med de ambitioner som regeringen har, nämligen att vi ska få mer underhåll för pengarna och kunna rusta upp järnvägen.

Det är ett arbete som pågår. Det skulle vara väldigt positivt om vi kunde få en politisk borgfred kring järnvägsunderhållet. Detta innebär förstås att Trafikverket ökar kontrollen, men det innebär inte att vi stänger järnvägsunderhållsmarknaden för alla de entreprenörer som har kompetens att vara med och bidra.

Anf. 110 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag välkomnar verkligen detta. Fru talmannen och allihop är välkomna att sätta sig ned och diskutera dessa frågor tillsammans. Det skulle vara väldigt bra om vi kunde hitta tid för det – gärna på regional nivå men såklart också på nationell nivå.

Jag får höra vittnesmål från underentreprenörer och entreprenörer som håller på med tågunderhållet. De vill faktiskt inte jobba i de privata företagen. Det är klart att de som äger företagen och tjänar pengar på det är mycket intresserade av detta. Men de anställda känner en osäkerhet i sin anställning. De känner att de inte kan göra sitt bästa jobb, för de får inte förutsättningar för det av sina chefer på företagen. Företagen drivs ju av vinst, inte av att göra det bästa underhållet av järnvägen. Det är problemet.

Jag skulle säga: Ingenting är omöjligt. Detta har varit statligt tidigare. Vi kan förändra hela världen om vi vill. Vi har gått med i Nato. Vi bygger upp försvar. Det är klart att vi kan rädda tågunderhållet i Sverige tillsammans. Det är inga konstigheter. Det är klart att vi kan ha det i offentlig regi om vi vill, och det kan såklart också vara i privat regi, som det är nu.

Det som vi gärna hade behövt från Blekinges sida – jag vill gärna höra ministrerns syn på det – är fler lite längre sträckor. Ofta är det många olika tågentreprenörer. En har en sträcka. En annan har nästa sträcka. En tredje har den tredje sträckan. Det skulle kunna vara samma. Regionerna vill ofta ha lite längre sträckor, men de har inte ekonomi för det.

Jag tittade lite grann på de pengar som har lagts här. Regionerna har frågat efter 20 miljarder inför budgeten för nästa år, och de fick drygt 3 miljarder. Samtidigt ligger det 27 miljarder i skattesänkningar från regeringens sida. Jag tänker så här: Om man hade använt dessa 27 miljarder till att hjälpa regionerna och till att göra många av de andra satsningarna hade man kanske kunnat löst dessa problemen redan nu, på kort sikt.

Jag vill höra ministrerns syn på det. Det spelar helt enkelt roll vad vi lägger pengarna på. Det är som sagt ingen polarisering här, utan det handlar om att vara konstruktiv. Vad hade vi kunnat använda dessa pengar till, eller hur skulle vi ha löst det tillsammans?

Anf. 111 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag får tacka för debatten.

När det kommer till hur mycket pengar man kan lägga på järnvägsunderhåll har Trafikverket gjort bedömningen att det som regeringen nu föreslår ska avsättas för järnvägsunderhåll det kommande året maximalt är vad systemet klarar av att hantera. Även om man hade hittat mer pengar någon annanstans hade risken, om man uttrycker sig så, varit att Trafikverket helt enkelt fick betala tillbaka de pengarna, och det tycker jag inte är en tillfredsställande ordning.

Vi behöver se hur man kan få ännu mer underhåll för pengarna. Hur får vi ut mer underhåll, och, höll jag på att säga, hur kan vi göra av med mer pengar? Även om det inte handlar om det är frågan hur vi kan investera i underhåll i ännu högre takt än vad som är möjligt i dag med tanke på hur situationen ser ut.

Det är det som är bakgrunden till det uppdrag som Trafikverket slutrevisade i början av den här veckan. De kan peka på åtgärder som har vidtagits redan i år med utbyte av strategiska växlar och åtgärder som har gjorts till följd av det mycket tydliga regeringsuppdraget för att resenärer

så snabbt som möjligt redan i år och nästa år ska märka att det sker en förändring i rätt riktning.

Som den här debatten har åskådliggjort, fru talman, är detta någonting som har byggts upp under mycket lång tid. Det kommer att ta tid att vända det, men jag är glad över ansatsen att vi nu gemensamt ska försöka ta oss an detta med så hög framdrift som möjligt. Det finns en proposition på riksdagens bord, där vi föreslår att maximera underhållet på järnväg. Jag hoppas förstås att vi kan få en så bred samsyn för de förslag som vi har i den propositionen, och jag välkomnar givetvis fortsatt dialog.

Det här är viktiga frågor för att hela Sverige ska fungera. Jag förstår engagemanget för den landsända som Magnus Manhammar representerar. Det engagemanget är något som jag tror att han delar med varje riksdagsledamot i den här kammaren. Därför är det väldigt angeläget för mig att vi nu arbetar på och bryter den destruktiva trenden att inte satsa tillräckligt på underhåll utan både ser till att vi får mer pengar till underhåll och att vi får mer underhåll för pengarna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:73 om akut stöd till västahariska flyktingläger

Anf. 112 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Lotta Johnsson Fornarve har frågat mig om jag kommer att verka för att Sverige ska skicka akutstöd till de västahariska flyktinglägren för att möta behoven av mat, medicin och andra förnödenheter i den akuta situation som nu råder i de västahariska flyktinglägren. Vidare har Johnsson Fornarve frågat om jag kommer att agera för att garantera ett långsiktigt stöd till de västahariska flyktinglägren för att möta de mer långsiktiga behoven av mat, medicin och andra förnödenheter.

Jag vill inleda med att understryka att regeringens mål är att genom det svenska humanitära biståndet rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet hos människor som utsätts för, eller står under hot att utsättas för, katastrofliknande förhållanden. Genom de svenska bidragen vill vi finansiera de organisationer som arbetar effektivt och transparent med fokus på de allra mest utsatta.

Genom Sveriges långsiktiga stöd till de västahariska flyktinglägren är Sverige en av de största givarna av kärnstöd till FN:s flyktingorgan UNHCR och FN:s livsmedelsorgan WFP. Dessa organ är de två största FN-organen med verksamhet i flyktinglägren i Tindouf, och Sverige bidrar därmed med finansiering till just dessa.

När det gäller frågan om akutstöd till de västahariska flyktinglägren vill jag uppmärksamma Lotta Johnsson Fornarve på att Sverige under 2024, via Sida, kanaliserat direkt stöd till lägren i Tindouf om 10 miljoner kronor. Stödet innefattar bland annat materiell katastrofhjälp med skydd, vatten, medicin och livsmedel. Dessutom innefattar hjälpen åtgärder för att samordna leverans av humanitär hjälp, inklusive logistik och kommunikationssystem.

Anf. 113 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret på min interpellation – även om jag inte är helt nöjd med svaret!

Situationen i de västsahariska flyktinglägren i Saharas öken är akut och har kraftigt försämrats under den senaste tiden på grund av stora nedskärningar i biståndet samtidigt som antalet flyktingar har ökat. För några veckor sedan drabbades lägren av häftiga regn som ledde till stora översvämningar som har raserat ett stort antal hus och förstört förnödenheter.

Ett redan hårt utsatt folk är nu ännu mer utsatt. Att då svara att Sverige redan ger stöd via internationella organisationer och ett litet stöd via Oxfam hjälper inte mycket. Det behövs ett extra akut stöd i den här mycket svåra situationen.

Det kanske är lätt att glömma bort Västsaharakonflikten mot bakgrund av alla andra stora konflikter som pågår runt om i världen, men det gör inte den västsahariska situationen mindre allvarlig – tvärtom. Världen måste klara av att uppmärksamma fler än en eller två konflikter i taget.

Världen har ett ansvar att leva upp till FN:s beslut om Västsahara. Afrikas sista koloni ska avkolonialiseras, något som ännu inte har skett. I Saharas öken lever sedan nästan 50 år tusentals västsahariska flyktingar under allt svårare förhållanden. De västsahariska flyktingarna flydde från Västsahara i samband med Marockos illegala ockupation av landet 1975, en ockupation som strider mot folkrätten och mot FN:s och Internationella domstolens vilja.

Marockos ockupation fortgår alltjämt, och de västsaharier som valt att bo kvar i landet utsätts för ständiga trakasserier och förföljelser. Situationen har ytterligare förvärrats av det krig som återigen har blossat upp som ett resultat av att Marocko 2020 bröt den långa vapenvila som rått sedan 1990. De västsaharier som bor i flyktinglägren vill inget hellre än att återvända hem, men då måste Marockos ockupation upphöra. Fram till dess har man inget annat val än att stanna kvar i något av de fem flyktinglägren.

Flyktinglägren, som är belägna i Saharas öken, kännetecknas av ogästvänliga förhållanden som gör jordbruk och odling i stort sett omöjligt. På grund av det karga ökenlandskapet går det inte heller att täcka vare sig livsmedelsbehovet eller behovet av vatten på egen hand. Befolkningen är helt beroende av humanitärt stöd utifrån för sin överlevnad. Det isolerade geografiska läget försvårar också möjligheten till sysselsättning, och inkomstkällorna är få.

Flyktingarna måste få stöd här och nu, och det börjar bli bråttom. Sverige och omvärlden kan inte titta på, utan nu krävs omedelbara, kraftfulla insatser. Kommer regeringen att skicka akut stöd till de västsahariska flyktinglägren för att möta behoven av mat, medicin och andra förnödenheter i den här mycket svåra situationen? Kommer regeringen att garantera ett långsiktigt stöd till de västsahariska flyktinglägren för att möta de mer långsiktiga behoven av mat, medicin och andra förnödenheter?

Anf. 114 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för närvaron här och också till Lotta Johnson Fornarve för en viktig interpellation som betyder väldigt mycket i den tid vi befinner oss i!

Precis som interpellanten tar upp är Västsaharas befolkning i flyktinglägren, exempelvis Tindouf där jag själv har varit på besök, i en väldigt

extrem situation. Det råder brist på mat, många barn lider av undernäring och hundratals familjer har drabbats av översvämningar på senare tid och förlorat sina hem.

Det här är en av de flyktingkatastrofer som har pågått under längst tid i världen, den näst längsta enligt FN. Som statsrådet förstås känner till är Västsahara Afrikas sista koloni. Under nära 50 års tid har västsaharierna varit utsatta för ockupation. Landet finns på FN:s avkolonialiseringslista. Omvärlden säger sig alltså på papperet stödja de ockuperade, men i praktiken görs väldigt lite för att stödja folket. EU-domstolen har sagt att det är inte rätt att vi från EU:s sida handlar med Marocko över huvudet på Västsahara, så i dagsläget drar man helt enkelt undan försörjningsmöjligheterna för befolkningen.

Här har vi ett folk som har tagit sig till flyktingläger i Algeriet för att komma undan den ockupation som pågår.

I dagsläget är dessa flyktingläger utsatta för ett omänskligt lidande. Vi vet att många barnfamiljer drabbas. Jag minns själv min resa till flyktinglägren som något oerhört starkt som jag aldrig kommer att glömma. Det är barn som får för lite näring, och så var det redan innan den ännu mer extrema situation som vi upplever just nu.

Precis som interpellanten säger har World Food Programme, som har funnits på plats sedan 80-talet, sett att situationen förvärrats. De har själva tvingats minska de månatliga matransonerna med 30 procent. Även UN-HCR har minskat biståndet till flyktinglägren med 20 procent 2024. Detta påverkar tusentals familjer, och det drabbar som sagt barnen väldigt hårt. Det handlar om att de växer upp med brist på näringsämnen och i värsta fall hunger och svält.

Sverige behöver agera till stöd för ett utsatt folk och till stöd för flyktingar som lever under omänskliga förhållanden. Därför vill vi socialdemokrater, i likhet med interpellanten, också lyfta upp denna fråga: Kommer statsrådet att verka för att lindra situationen för de flyktingar som lever under omänskliga förhållanden? Kommer man att skicka akut stöd eller på annat sätt se till att det kommer fram förnödenheter? Det som finns i dag räcker inte.

Anf. 115 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Sverige har en lång tradition av generöst och ambitiöst humanitärt bistånd. Just kärnstödet, som jag tog upp i mitt första inlägg, hör till de absolut största i hela världen, så där har Sverige mycket att vara stolt över. Det är precis den typen av kärnstöd som de stora programmen efterfrågar, för att kunna agera snabbt och ambitiöst där man gör allra störst skillnad.

För Sveriges säkerhet och stabiliteten i omvärlden är det avgörande att den regelbaserade världsordningen, folkrätten och respekten för FN-stadgan upprätthålls. Regeringens uppfattning är att frågan om Västsaharas status endast kan avgöras genom en rättvis, hållbar och ömsesidigt godtagbar förhandlingslösning i enlighet med folkrätten, inklusive FN:s säkerhetsråds resolutioner.

En politisk lösning på Västsaharafrågan skulle vara positiv för både stabiliteten och den ekonomiska utvecklingen i regionen liksom, inte minst, för att minska det humanitära lidandet.

Västsahara utgör en avkolonialiseringsfråga inom FN, så som nämndes tidigare under debatten. Internationella domstolen antog ett rådgivande yttrande om områdets status redan 1975. Det innebär att världssamfundet inte erkände Marockos anspråk på suveränitet över territoriet.

Sverige och EU fortsätter att stödja en rättvis, hållbar och ömsesidigt godtagbar förhandlingslösning på frågan om Västsahara i enlighet med folkrätten, inklusive FN:s säkerhetsråds resolutioner.

Regeringen stödjer de ansträngningar som Staffan de Mistura, FN:s sändebud för Västsahara, gör för att få till stånd en politisk lösning på Västsaharafrågan inom ramen för den FN-ledda processen.

Säkerhetssituationen i delar av Västsahara är utmanande, så som också nämndes tidigare i debatten. Det förekommer kränkningar av mänskliga rättigheter, och yttrandefriheten, mötes- och demonstrationsfriheten och rätten till privatliv är begränsade. Journalister är särskilt drabbade, och godtyckliga frihetsberövanden förekommer. Situationen är med andra ord mycket oroande.

I den senaste rapporten om Västsahara från FN:s generalsekreterare uppmärksammas vikten av att respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter liksom behovet av ökade ansträngningar och ytterligare stöd för att tillgodose de västsahariska flyktingarnas behov.

Sverige fortsätter att vara en stark röst och aktör för demokrati och mänskliga rättigheter och är engagerat i det internationella arbetet för att främja skyddet av försvarare av dessa rättigheter.

Möjligheten till oberoende och opartisk informationsinhämtning är nödvändig för att bevaka situationen när det gäller mänskliga rättigheter i Västsahara. Regeringen avser att fortsätta att verka för fredsanssträngningar, inklusive konfliktförebyggande och stabilisering, i syfte att minska konflikter som driver ökade humanitära behov.

Mot denna bakgrund tål det att upprepas att Sverige fortsatt stöder FN:s arbete för en lösning på Västsaharafrågan grundad i folkrätten, inklusive FN:s säkerhetsråds resolutioner. Som sagt förblir vi en av de största kärnstödsgivarna till de program som finns på plats. Det är just kärnstöd som dessa viktiga FN-organisationer efterfrågar.

Anf. 116 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Tack, ministern, för ytterligare svar! Jag måste säga att jag är glad för att ministern står upp för FN, för de resolutioner som antagits där angående Västsahara, för folkrätten och för en lösning på Västsahara-konflikten.

Det är bra att Sverige inte har ändrat sitt ställningstagande när det gäller Västsahara, men nu gäller det situationen i flyktinglägren. Ja, vi ger ett kärnstöd, men dels har det svenska kärnstödet minskat, dels räcker inte de insatser som görs i den situation som nu råder.

Jag har också besökt de västsahariska flyktinglägren flera gånger, och jag har sett hur utsatta de är. Ministern verkar inte riktigt ha tagit in detta och insett att läget har förändrats och försämrats drastiskt och att situationen blir alltmer akut för varje dag som går på grund av matbrist och översvämningar.

På kort sikt behöver omvärlden öka det humanitära biståndet, och i ett större perspektiv behöver Västsaharas rätt till självbestämmande infrias. Omvärlden kan inte tillåta att ett folk fördrivs till öknerna, där de görs bero-

ende av bistånd under ett halvt sekel. Detta är helt klart, men nu minskar i stället biståndet drastiskt, precis som vi har hört här, samtidigt som allt fler flyktingar strömmar in i lägren från den befriade delen av Västsahara som ett resultat av kriget. En svår situation riskerar nu att bli helt katastrofal.

Som vi hört minskade World Food Programme, som har funnits på plats sedan 80-talet, de månatliga matransonerna med 30 procent i slutet av 2023. Även UNHCR har minskat biståndet till flyktinglägren med 20 procent 2024, något som direkt påverkar tiotusentals familjer.

En allvarlig matbrist uppstod under sommaren för den stora majoriteten av befolkningen i flyktinglägren, och nu har Röda Korset skurit ned matransonerna till ett minimum. Tre av fyra gravida och ammande kvinnor lider av svår anemi, och en tredjedel av alla barn led av kronisk undernäring redan 2022, visar en undersökning från UNHCR och World Food Programme.

Under de två senaste åren har situationen försämrats ytterligare. Situationen förändrades ännu mer nu i september när de stora regnen kom, vilket ledde till översvämningar. Skolor, sjukhus och infrastruktur förstördes, och hundratal familjer förlorade sina hem. Västsahariska Röda Halvmånen meddelade att det västsahariska flyktinglägret Dakhla numera är ett katastrofområde.

Det har hänt mycket som gör att situationen har förändrats den senaste tiden, och detta gör att det behövs ett akut stöd just nu. Då räcker det inte att komma med det stöd som vi har gett tidigare, utan nu behövs extra insatser.

Jag återupprepar därför min fråga: Kommer regeringen i den här svåra situationen att skicka akut stöd till de västsahariska flyktinglägren för att möta de stora behov som finns av mat, medicin och andra förnödenheter och för att möta den akuta situation som nu råder? Och kommer regeringen att garantera ett långsiktigt stöd till de västsahariska flyktinglägren? Kommer det stöd som nu ges till Oxfam att få fortsätta framöver? Även om stödet inte är så stort är det ändå viktigt.

Anf. 117 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret här i kammaren! Även jag vill, i likhet med interpellanten, ta upp att det är bra att vi har en gemensam syn på hur det rättsliga läget ser ut och att det bryter mot internationell rätt att hålla ett folk ockuperat på det sätt som Marocko gör.

Också i likhet med interpellanten kan jag säga att det inte är hållbart att ett folk ska leva under sådana förhållanden i flyktingläger under ett halvt sekel, i en situation där de inte heller har möjlighet till självhushåll eller självförsörjning. Det är omöjligt att bedriva ett ordentligt jordbruk eller på annat sätt förbättra situationen för sig själv och sina nära. Man är väldigt beroende av bistånd och av omvärlden för att överleva. Det är givetvis inte hållbart. Det är viktigt att komma med en politisk lösning. Där kan vi alltså enas.

Det akuta läget, där barnfamiljer lider av svår hunger och där gravida och alla andra drabbas av näringsbrist, leder till en farlig situation för fostren. Det är oerhört viktigt att omvärlden reagerar och ger akut stöd. Därför vill även jag fråga hur man avser att verka nu. Det handlar ju om att rädda liv. Det är barn som inte får näring. Situationen var dessutom svår redan före kriget och översvämningarna.

Klimathotet innebär också extremväder med skyfall som gör området ännu mer svårtillgängligt och medför risk för olika typer av sjukdomar. Det är alltså väldigt viktigt att reagera med ett akut stöd och inte bara värna det långsiktiga biståndet.

Prot. 2024/25:23
25 oktober

Svar på
interpellationer

Anf. 118 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag kan inte annat än instämma med både Jytte Guteland och interpellanten om att det humanitära läget i regionen är mycket allvarligt. Det är som bekant också allvarligt i Gaza, Sudan, Jemen, Ukraina, Myanmar och på många andra platser runt om i världen. Det är just därför lejonparten av vårt humanitära arbete sker inom ramen för de stora FN-programmen, som också kan poola ihop resurser från andra länder och som är bäst riggade för att få humanitärt tillträde. Vi är bland de största givarna till organen som befinner sig på marken, på plats.

Vad gäller klimathotet vet vi att Mellanöstern och Nordafrika är några av de mest utsatta regionerna när det gäller ökade temperaturer och torka. Klimatet påverkar bland annat livsmedels-, energi- och vattenförsörjningen negativt. De höjda livsmedelspriserna i världen till följd av både pandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina har försvårat för bland annat UNHCR att ge tillräckligt stöd inom ramen för de medel FN förfogar över.

Beroendet av humanitärt stöd bedöms kvarstå i avsaknad av lösning på konflikten. Det har också nämnts. Civilbefolkningen drabbas hårdast av det konfliktbelagda läget i Västsahara. Flyktingar från Västsahara har bott i läger nära den algeriska staden Tindouf i sydväst sedan 1975. Värmen, vattenbristen och den utmanande politiska och socioekonomiska kontexten gör att människor kämpar för att få tillgång till försörjningsmöjligheter. Vår ambassad i Alger deltog i november förra året i UNHCR:s givarbesök i dessa länder. Situationen för de västsahariska flyktingarna är mycket svår med höga lufttemperaturer, brist på vatten och brist på möjligheter till försörjning.

Regeringen verkar också för att fler länder i likhet med Sverige ska ge flexibel, flerårig humanitär finansiering i syfte att möjliggöra för våra samarbetsorganisationer att snabbt bemöta uppkomna och förvärrade kriser. Sverige är en av de största kärnstödsgivarna till både UNHCR och WFP. Dessa FN-organ är de som har störst verksamhet i de västsahariska flyktinglägren. UNHCR arbetar dessutom aktivt för att inkludera västsahariska flyktingar i viktiga samhällstjänster. De arbetar med både myndigheter och civilsamhälle för att minska skyddsrisken och underlätta tillgång till arbete.

Genom att främja deltagande i lokalsamhället strävar UNHCR efter att öka västsahariska flyktingars motståndskraft, säkerställa deras tillgång till grundläggande tjänster och skapa möjligheter till självförsörjning trots de utmaningar som långvarig flyktingstatus medför. Utöver bistånd till kärnstödsorganisationer fördelar Sverige genom Sida ett humanitärt stöd om ytterligare 10 miljoner kronor per år till flyktinglägret i Tindouf i Algeriet.

Anf. 119 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Tack, ministern, för ytterligare svar! Jag tycker att det är bra att ministern ser den svåra situation som de västsahariska flyktingarna lever under i flyktinglägren i Saharas öken utanför Tindouf. Men det duger inte att bara hänvisa till det stöd som Sverige redan ger till bland annat FN-organisationer och Oxfam i det här svåra läget, för nu är det en ny situation,

som är dramatiskt förändrad och försämrad. Läget är akut, och det handlar om att rädda liv. Då behövs extra stöd.

På kort sikt behöver omvärlden öka det humanitära biståndet i stort, och i ett större perspektiv behöver Västsaharas rätt till självbestämmande förverkligas. Omvärlden kan inte tillåta att ett folk fördrivs ut i öknen, där de under ett halvt sekel varit beroende av bistånd. Den västsahariska frågan måste naturligtvis få en lösning.

Det minsta man kan göra i denna mycket svåra situation är att skicka ett akut stöd. Även en liten summa skulle betyda väldigt mycket för dessa hårt utsatta västsahariska flyktingar, framför allt kvinnor och barn. Återigen: Kommer regeringen att skicka ett akut stöd? Kan man tänka sig att ompröva detta och skicka stöd till de västsahariska flyktinglägren för att möta de akuta behoven av mat, medicin och andra förnödenheter? Kommer regeringen att garantera att det långsiktiga stödet till de västsahariska flyktinglägren fortgår – inte bara kärnstödet utan också det stöd som Oxfam nu får och som vad jag vet annars kommer att avslutas under nästa år?

Anf. 120 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag håller som sagt med både Jytte Guteland och Lotta Johnsson Fornarve om att situationen i flyktinglägren är extremt akut.

Jag vill också lägga ut texten kring det bredare, långsiktiga perspektivet, vilket efterfrågades. Regeringen avser att öka andelen svenskt humanitärt bistånd inom befintlig biståndsbudget för att lindra nöden hos människor som drabbats av katastrofer, väpnade konflikter, fördrivning, otrygg livsmedelsförsörjning och svält. Den regionala strategin för Mellanöstern och Nordafrika tar sikte på just det.

Sveriges omfattande, flexibla och fleråriga kärnstöd gör det också möjligt för de humanitära organisationer som arbetar med flyktingar i lägren att anpassa sig till nya behov och själva prioritera sin verksamhet. UNHCR har till exempel genomfört insatser inom olika sektorer som syftar till att förbättra människors levnadsstandard genom att på ett innovativt sätt främja samhällets motståndskraft. Det är avgörande inte minst vad gäller möjligheten att skapa motståndskraft mot väderintroducerade katastrofer och således också minska det humanitära lidandet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:79 om strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället

Anf. 121 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Lotta Johnsson Fornarve har ställt ett antal frågor till mig som rör den nya strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället 2025–2029.

Den första frågan är om jag anser att det hade varit bättre att ha låtit redan ingångna avtal löpa tiden ut.

Regeringen har tagit fram den nya modellen för genomförandet av strategin med ambitionen att skapa ett öppet, transparent och inkluderande ansökningsförfarande för organisationer som vill ta del av medel genom

CSO-strategin, att säkerställa att myndighetsutövning sker på just en myndighet samt att genom färre transaktionsled säkerställa att det går att följa till vem och till vad stödet går.

För att skapa förutsägbarhet tydliggjordes regeringens ambitioner redan när reformagendan presenterades förra året. Att regeringen arbetade med denna helt nödvändiga reform förtydligades genom beslutet den 1 februari i år om ny CSO-strategi för 2024. I februari fattades även beslut om att höja civilsamhällesorganisationernas egeninsats från 2025 – ett viktigt steg för att öka organisationernas oberoende. I september, mer än tre månader innan reformen börjar rulla ut, fattade regeringen beslut om en ny strategi som inkluderade den nya fördelningsmodellen.

Regeringen har också haft en tät dialog med Sida för att säkerställa en ansvarsfull övergång till den nya modellen från myndighetens håll. Detta gör det möjligt för samtliga parter att anpassa sin verksamhet till den nya modellen samtidigt som förutsättningarna för genomslag för regeringens biståndspolitiska prioriteringar förbättras. Med detta har regeringen givit så goda förutsättningar som rimligtvis kan förväntas för alla parter att anpassa sin verksamhet till dessa helt nödvändiga förändringar.

Det är också på sin plats att påpeka att samtliga avtal Sida har ingått med CSO:er inom CSO-strategin har tre månaders uppsägningstid. Det har alla organisationer skrivit under på.

Den andra frågan rör huruvida det är min avsikt att civilsamhällesorganisationer som får del av medel inte ska ha möjlighet att påverka eller granska länder och företag som inte är mottagare av bistånd.

Regeringen välkomnar debatt, dialog och granskning av biståndet, inklusive det svenska. Med det sagt är det regeringens uppfattning att svenskt skattefinansierat bistånd inte ska gå till mottagare i Sverige eller andra icke-ODA-länder vars avsikt är att bedriva lobbyarbete gentemot de beslutsfattare som delar ut dessa medel. Biståndet ska i stället gå till just biståndsverksamhet. Vill aktörer ägna sig åt påverkansarbete står det dem fritt att göra det – vi lever i en demokrati – men då finansierat med andra, egna, medel och inte de medel som är avsatta för humanitärt bistånd och utvecklingsbistånd.

Den tredje frågan uttrycker ett önskemål om att jag ska tydliggöra vilka de svenska intressen är som nämns i CSO-strategin.

Regeringen värnar det civila samhällets självständighet och oberoende. Utvecklingssamarbetet är ett viktigt utrikespolitiskt verktyg för att driva och värna svenska intressen samt för att möta de utmaningar som vi och världen står inför. Inom ramen för just denna strategi främjas naturligtvis regeringens prioritering att skydda och stärka utrymmet för ett fristående och pluralistiskt civilsamhälle i partnerländerna, något som uttrycks tydligt i reformagendan för biståndet.

Det ska vara glasklart att samtliga organisationer som erhåller skatte-medel via biståndsbudgeten står bakom den regelbaserade världsordningen och tar avstånd från all icke-demokratisk verksamhet. Det är centrala svenska utrikespolitiska intressen.

Den fjärde frågan är huruvida jag stöder det civila samhället i dess egen rätt eller enbart om det agerar i enlighet med regeringens prioriteringar.

Jag vill börja med att förtydliga civilsamhällets definition. Med det civila samhället avses en arena, skild från staten, marknaden och det enskil-

da hushållet, där människor organiserar sig och agerar tillsammans utifrån gemensamma intressen.

Civilsamhällesorganisationer är viktiga partner i det humanitära biståndet och utvecklingssamarbetet, inte minst genom sina samarbetsrelationer och sin lokala närvaro. Det är viktigt att påminna sig om att det finns civilsamhällesorganisationer, även sådana som verkar inom biståndet, som aldrig tar emot en krona av statliga bidrag, just för att manifesteras sitt oberoende.

Genom CSO-strategin avser regeringen att förbättra förutsättningarna för civilsamhällesaktörer att agera självständigt, bland annat genom stärkt lokalt ägarskap, stöd för civilsamhällets demokratiska handlingsutrymme och diversifierad finansiering. Regeringen bidrar till diversifierad finansiering genom kravet på ökad egenfinansiering och möjligheten att ansöka om medel från strategin till finansiering av egeninsats för exempelvis EU-ansökningar.

Den femte och sista frågan rör huruvida jag står fast vid att den nya CSO-strategins genomförandemodell innebär att medel enbart i undantagsfall ska betalas ut i fler led än ett.

Svaret är ja. I den nya genomförandemodellen anges att vidareförmedling i fler led än ett som regel ska undvikas. Det framgår också att väl motiverade undantag får medges. Regeringen har identifierat utmaningar med det tidigare systemet vad gäller antalet led som stödet förmedlas genom. Möjligheterna till insyn och extern granskning har därmed varit begränsade, vilket står i kontrast till kraven på myndigheters offentlighet. Medborgarna har rätt till insyn och ska kunna vara säkra på att skattefinansierat bistånd går till rätt ändamål och gör skillnad för världens nödställda.

Anf. 122 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret på även den här interpellationen.

Det är bra att strategin betonar att civilsamhällesorganisationerna är viktiga partner i det svenska biståndsarbetet.

Ministern säger i sitt svar att övergången från den gamla strategin med SPO:er, alltså strategiska partnerorganisationer, har varit ansvarsfull. Jag och stora delar av civilsamhället instämmer inte i det; det kan jag faktiskt lova. Att man sa upp ingångna avtal innan de löpte ut skapade stor oro och förvirring. Även om avtalen förlängts några månader gäller fortfarande att alla de 1 750 organisationer som tidigare hade avtal med Sida nu måste kasta bort existerande planer, avbryta pågående och planerat arbete samt säga upp personal då anställningstrygghet inte längre finns i och med de uppsagda avtalen. Det gäller till exempel organisationer med fleråriga avtal.

Nu måste organisationerna i stället lägga ned massor av arbete på att skriva nya ansökningar. Mycket arbete har gått förlorat, och förtroendet för svenskt bistånd har också minskat. Det har naturligtvis framför allt drabbat aktivister för demokrati och för kvinnors och mänskliga rättigheter runt om i världen hårt. De stod plötsligt helt eller delvis utan finansiering.

Det hade varit bättre att åtminstone låta de ingångna avtalen, alltså flerårsavtal, löpa ut och därmed undvika onödig oro, otydligheter och merarbete. Den nya strategin lämnar faktiskt många frågetecken när det gäller

avtal, budget och den nya ansökningsprocessen, och de behöver rätas ut snarast.

Strategin innehåller även flera andra otydligheter. I strategin skriver regeringen att medlen inte kan användas till påverkans-, informations- eller lobbyarbete riktat mot icke-ODA-länder. Det är en högst anmärkningsvärd skrivning. Ministern bekräftar också detta i sitt svar här: Bistånd ska alltså inte gå till att påverka icke-biståndsländer.

Det här visar att regeringen inte riktigt förstår sig på hur modernt rättighets- och demokratiarbete går till. Det skulle till exempel inte existera ett klimatavtal om vi inte hade konferenser, samarbete, påverkansarbete och dialog mellan aktörer i EU, i Sverige och på andra ställen. Hur ska vi med trovärdighet kunna arbeta med problem med rovdrift på råvaror i exempelvis konfliktens Kongo om vi inte får samtala och påverka i EU och Sverige gällande hur vi kan skapa mer effektiv lagstiftning kring konflikt-mineraler? Hur ska vi kunna samarbeta med människorättsaktivister i Kambodja om vi inte får påverka EU:s handelsavtal med Kambodja gällande hur avtalen ska kunna hantera brott mot mänskliga rättigheter?

Jag kan hålla på hur länge som helst och ge massor av exempel på när det är viktigt med samverkan, samarbete och påverkan. Civilsamhället måste ges rätt att påverka; det bidrar till att göra biståndet mer effektivt.

Biståndet lever inte isolerat inom nationsgränserna. I regeringens instruktioner till Sida kring stödet till det civila samhället sägs inte bara att UD vill vara med och styra beslutsprocessen, utan det finns även en skrivning om att verksamhet inte får motverka svenska intressen. Vad är då svenska intressen? Vem bedömer det och på vilka grunder?

I det avtal som slöts mellan det civila samhället och regeringen och som handlar om gemensamma åtaganden betonas att regeringen ska stödja det civila samhället i dess egen rätt även om det på vissa punkter kan vara kritiskt till regeringens politik. Ska civilsamhället nu gå mer i regeringens ledband? Det skulle vara oerhört olyckligt och i förlängningen ett hot mot vårt demokratiska samhälle. Civilsamhället måste ha rätt att agera i sin egen rätt.

Anf. 123 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag tror att man behöver upprepa varför vi gick fram med den här reformen från första början.

Det var alltså 17 organisationer som hade en särskilt privilegierad ställning gentemot Sida, som dessutom har fått kritik av organisationer som inte har fått vara en av de 17 organisationerna. När man pratar om att det finns ett stort missnöje bland civilsamhällets organisationer tror jag alltså att man får fundera på vilket urval av dessa organisationer man pratar med och träffar. Jag har själv träffat många organisationer som är väldigt positiva till den här förändringen, eftersom de inte har varit en av de 17 speciellt utvalda organisationer som har fått dela på de här 1,8 miljarder kronorna årligen. Det är alltså inga småbelopp i det stora hela.

Det har också kommit kritik från Riksrevisionen och Statskontoret gällande att det inte har funnits ett öppet ansökningsförfarande. Det har varit höljt i dunkel varför just de här 17 organisationerna har varit utvalda, och det har varit begränsat med insyn och transparens. Det har varit väldigt många led, och man har undrat: Var hamnar den här skattecronan någonstans ute i fält? Går den till byråkrati och administration på vägen, eller i

Prot. 2024/25:23

25 oktober

Svar på
interpellationer

värsta fall till och med till korruption eller extremism på något sätt? Det har alltså varit svårt att följa den skattekronan när det har funnits fyra, fem, sex eller kanske sju olika led.

Det här är bakgrunden till att vi driver igenom reformen. Det kan inte ha kommit som en chock för någon som följer svensk biståndsdebatt. För två år sedan fick vi förtroendet av svenska folket att reformera biståndet. Att vi skulle göra det sa vi både före och efter valet, och nu gör vi det.

I just denna enskilda fråga har diskussionen pågått i över ett års tid. För att säkerställa en så smidig övergång som möjligt kommer dessutom det gamla och det nya systemet att kunna parallellköras under en stor del av nästa år, och Sida är ytterst ansvarigt för att se till att övergången blir så smidig som bara möjligt.

Så till frågan om lobbyarbete. Kanske är det en ideologisk fråga huruvida svenska skattekonor ska gå till att lobba mot svenska och europeiska politiker eller till att faktiskt förbättra situationen för världens mest utsatta människor. Jag vet var jag står i den frågan. Jag tycker att svenska skattemedel primärt ska gå till de mest utsatta människorna på jordklotet och inte till dyra konferenser, lyxiga möten och dyra resor till Sverige och andra rika länder.

Anf. 124 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Att göra om stödet till civilsamhällesorganisationerna är kanske inte fel, men det måste göras på ett bra sätt så att biståndet inte drabbas. Det gör man inte när man säger upp ingångna avtal i förtid, något som har drabbat hundratals organisationer runt om i världen som plötsligt står utan finansiering, vilket är ytterst allvarligt. Att biståndet inte har fungerat stämmer inte, utan det har fungerat väldigt bra. Organisationerna har i detalj redogjort för hur de har använt biståndsmedlen. Det går bland annat att läsa tydligt på Openaid.

Det bästa hade varit om denna förändring hade gjorts på ett bättre sätt så att dessa människor organisationsorganisationer med flera ute i världen inte hade drabbats så hårt. Det hade varit mycket bättre om man hade låtit de ingångna avtalen löpa ut.

Ett av regeringens ledord för biståndet är transparens. Tyvärr verkar det inte gälla på hemmaplan eftersom man först minskade infokomanslaget och nu verkar dra in det helt och därmed stänga möjligheten att söka medel för att bedriva påverkans- och informationsarbete riktat mot icke-låginkomstländer och medelinkomstländer, bland annat Sverige. Detta är oerhört bekymmersamt och visar att regeringen inte förstår hur modernt rättighets- och demokratiarbete går till. Det krävs samarbete och samverkan mellan länder, där även rika länder ingår, för att uppnå förändring. Klimatarbetet är ett exempel. Vi kommer aldrig att få till en lösning utan samarbete och samverkan, och här spelar civilsamhället en viktig roll som pådrivare och synliggörare.

När det gäller skrivningen om att verksamheterna inte får motverka svenska intressen undrar jag vilka intressen som avses utöver dem som nämns i strategin, det vill säga demokratiska värderingar, mänskliga rättigheter och att inte ge stöd till våldsbejakande extremism eller verksamhet som motarbetar den regelbaserade världsordningen. Vilka övriga intressen utöver de uppräknade är det som avses?

Det är beklagligt att regeringen slår fast att det bara i undantagsfall ska vara möjligt att betala ut medel i flera led. Det gör det svårt för organisationer som använder sig av flera led att verka. Många gånger är det helt nödvändigt med fler än ett led för att kunna nå lokala eller särskilt utsatta organisationer. Risken är att möjligheten till undantag tolkas så restriktivt att det i praktiken blir omöjligt att driva vissa typer av projekt. Att överföra stora summor pengar till en lokal organisation med svaga strukturer i ett land med utbredd fattigdom är riskabelt ur korruptionssynpunkt. På samma sätt kan instabila samhällsstrukturer och institutioner innebära att pengarna inte kommer fram. Därtill finns länder vars lagstiftning begränsar transfereringar, vilket gör det svårt eller omöjligt att begränsa antalet led till ett enda. Sammantaget kan exempelvis en större regional partner eller annan part vara nödvändig för att pengarna ska hamna rätt och komma till största möjliga nytta.

Slutligen är jag också kritisk till att regeringen riskerar att slå undan fötterna för en rad mindre biståndsorganisationer i och med kravet på att minst 15 procent av medlen måste samlas in av organisationerna själva. Det innebär en stor utmaning för många små organisationer och kan i praktiken innebära att ideella organisationer som inte har möjlighet att samla in pengar snabbt kan bli tvingade att lägga ned sitt biståndsarbete, något som skulle få stora konsekvenser för tusentals lokala organisationer runt om i världen.

Anf. 125 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Lotta Johnsson Fornarve målar upp en bild av att hundratal organisationer förlorar sitt anslag. Det är snarare tvärtom. Hundratal organisationer kommer nu att slippa behöva gå via 17 särskilt utvalda organisationer utan kan gå direkt till Sida, och mindre aktörer kommer att få hjälp med ansökningsförfarandet. På sikt hoppas vi också kunna ta hjälp av våra ambassader runt om i världen så att även lokala eller regionala organisationer som kämpar för människor i nöd eller är aktivister mot auktoritära stater och regimer ska kunna få ta del av dessa pengar, pengar som alltså tidigare bara gått till 17 särskilt utvalda organisationer – ett system som har varit relativt statiskt sedan 70-talet. Detta borde inte vara en ideologisk fråga. Vi behåller exakt lika mycket pengar som tidigare, men fler får ta del av dem. Det blir också lättare att spåra var skattebetalarnas pengar hamnar någonstans.

Det här med flera led är en legitimitetsfråga gentemot skattebetalarna. Man kan helt enkelt inte följa var skatte kronan hamnar om det är för många led.

När det gäller svenska intressen handlar det om relativt okontroversiella saker som demokrati, mänskliga rättigheter, synen på barn och kvinnorättsfrågor – viktiga svenska intressen som jag hoppas att Vänsterpartiet också kan ställa sig bakom.

Jag håller inte med om att CSO-databasen och Openaid har varit tillräckligt transparenta. I CSO-databasen är det väldigt svårt att se var pengarna hamnar i slutändan, och därför har vi gett Sida i uppdrag att förbättra transparensen för journalister, politiker och svenska folket så att man kan se var pengarna i slutändan hamnar.

Anf. 126 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Omläggningen har skapat mycket förvirring och oro ute i världen. Även om avtalen förlängs några månader gäller fortfarande att alla de 1 750 organisationer som tidigare hade avtal med Sida måste kasta bort existerande planer, avbryta pågående arbete och säga upp personal. Detta har medfört mycket oro, och övergången kunde ha skötts på ett bättre sätt.

Låt civilsamhällets organisationer verka i egen rätt och sluta att försöka detaljstyra dem.

Låt civilsamhället påverka och kritisera även icke-ODA-länder som Sverige och andra EU-länder. Det tjänar alla på i det långa loppet. Det krävs samarbete och samverkan mellan länder, där även de rika länderna ingår, för att uppnå förändring. Här spelar civilsamhället en viktig roll som pådrivare och synliggörare.

Var inte så hård med att det bara i undantagsfall ska vara möjligt att betala ut medel i fler än ett led. Det kan slå undan fötterna för många viktiga projekt.

Slå inte undan fötterna för en rad mindre biståndsorganisationer genom att kräva att minst 15 procent av medlen måste samlas in av organisationerna själva. Det kan innebära att ideella organisationer som inte har möjlighet att samla in pengar snabbt tvingas att lägga ned sitt biståndsarbete, något som kommer att få stora konsekvenser för tusentals lokala organisationers arbete världen över.

Låt civilsamhället verka i egen rätt och tvinga det inte att gå i regeringens ledband. Det skulle vara oerhört olyckligt och i förlängningen ett hot mot vårt demokratiska samhälle. Civilsamhället måste vara en arena skild från staten.

Anf. 127 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Jag hoppas kunna lugna interpellanten Lotta Johnson Fornarve med beskedet att Sverige förblir en demokrati även med den nya CSO-strategin. Vi har fortsatt åsiktsfrihet, yttrandefrihet och demonstrationsfrihet med den nya strategin. Det handlar om vart svenska skattepengar ska gå. Ska de gå till dyra resor till Sverige, lyxiga konferenser och den typen av kommunikationsinsatser för att lobba mot oss två? Eller ska de gå till att göra skillnad för världens fattigaste människor och till aktiver som kämpar för demokrati och frihet?

Hela statsbudgeten är en fråga om prioriteringar. Ingen av oss två har ju ett hemligt pengatråd som vi kan gå till och hämta ytterligare några tusenlappar. Man måste välja. Där är regeringens tydliga uppfattning att pengar gör störst nytta ute i fält, inte här hemma för att finansiera lobbyinsatser.

Den nya strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället syftar till att bidra till ett starkt civilsamhälle i utvecklingsländer och till att en ökad andel stöd når just lokala organisationer. Civilsamhällesorganisationer utgör en viktig del av ett lands demokratiska fundament. Det har vi sett inte minst de senaste decennierna. De är också viktiga partner i genomförandet av det svenska humanitära biståndet och utvecklingssamarbetet, inte minst genom sin lokala närvaro och förankring.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:85 om nedskärningar och förändringar i det svenska biståndet

Prot. 2024/25:23
25 oktober

Anf. 128 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Lotta Johnsson Fornarve har ställt ett antal frågor till mig som rör svenskt bistånd och de förändringar som nu genomförs av regeringen.

Låt mig börja med att kommentera enprocentsmålet, vilket frångicks i budgetpropositionen för 2023. Det svenska biståndet är och förblir generöst. Genom en treårig ram om 56 miljarder kronor per år 2023–2025 har biståndet varit förutsägbart och blivit mer fokuserat och effektivt i linje med regeringens prioriteringar.

Sverige är fortfarande ett av de fem länder som de facto lever upp till FN:s utfallsmål om 0,7 procent av bni till bistånd. Biståndsbudgeten 2024 som andel av bni 2024 beräknas till 0,84 procent, och som andel av bni 2025 beräknas biståndsbudgeten uppgå till 0,81 procent.

Genom att vi i budgetpropositionen för 2025 aviserar en ny treårig ram om 53 miljarder kronor per år 2026–2028 behålls en förutsägbarhet för biståndet. Nivåerna för biståndsramen bedöms av regeringen vara tillräckliga för att bidra till regeringens arbete med ett mer fokuserat och högkvalitativt bistånd och därmed effektivare bidra till ett genomförande av de biståndspolitiska prioriteringarna under perioden 2026–2028.

Med det sagt överstiger utvecklingsbehoven vida de tillgängliga resurser som finns inom det samlade internationella utvecklingssamarbetet. För att möta det kraftigt växande finanseringsgapet krävs därför också en mobilisering av kapital från den privata sektorn samt ett bättre nyttjande av de innovationslösningar som finns inom näringslivet. Regeringen bereder också ett nytt gåvoskatteavdrag som ska omfatta företag och juridiska personer, i syfte att ytterligare öka den privata finansieringen av hållbar utveckling i världen.

För att öka förutsägbarheten finns också ett tak för avräkningarna för kostnader för mottagandet av asylsökande och skyddsbehövande i Sverige, vilket är maximalt 8 procent av biståndsbudgeten per år.

Riksdagsledamoten undrar vidare om jag anser det rimligt att ge 2,6 miljarder kronor av biståndet till att finansiera Migrationsverkets tomma flyktingbostäder.

För det första utgår regeringen från de prognosunderlag som tas fram av berörda myndigheter för vad som utgör kostnader som kan räknas som bistånd i enlighet med den modell för avräkningar som beskrivs i budgetpropositionen.

För det andra genomför regeringen nu en omfattande reformering av migrationspolitiken och systemet för mottagandet av asylsökande för att uppnå ett mer ordnat och effektivt mottagande. För att genomföra reformeringen av mottagandet behöver Migrationsverkets boendebestånd anpassas, vilket initialt kan medföra omställningskostnader. Det innebär bland annat att kostnaden per person i mottagandet under en period kan komma att öka.

Angående frågan om huruvida Sverige bör gå i en riktning som innebär att biståndet blir mer bundet anser jag fortsatt att huvudinriktningen ska vara att svenskt bistånd ska vara obundet. Det bundna biståndet till exem-

Svar på
interpellationer

pelvis svenska civilsamhällesorganisationer och svenska myndigheter utgör endast en liten del av den totala biståndsbudgeten.

Lotta Johansson Fornarve har också frågat mig om kopplingen mellan återvändandekostnader och internationellt bistånd. I en tid med ökad irreguljär migration och tvångsfördrivning har migration blivit ett allt viktigare område inom utvecklingssamarbetet. Att människor drivs på flykt av bristande framtidsutsikter, krig, förtryck eller fattigdom skapar ett enormt lidande, och de humanitära behoven i världen är i dag mycket stora. Därutöver migrerar ett väsentligt antal personer utan skyddsbehov irreguljärt, vilket innebär såväl risker för den enskilda som negativa konsekvenser för mottagarländer.

Regeringen har varit tydlig med att biståndspolitikerna ska fokuseras för att utgöra ett verktyg för att motverka irreguljär migration, öka återvändandet och bidra till ett effektivt arbete för frivillig återvandring och hållbar återintegrering.

Slutligen har Lotta Johansson Fornarve frågat mig vad anledningen är till att regeringen nu överger PGU.

De millenniemål som låg till grund för PGU har ersatts av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. De mål och perspektiv som ingick i PGU inkluderas i allt väsentligt i det mål som riksdagen har godkänt för Agenda 2030. Som stor givare av utvecklingsbistånd, klimatfinansiering och humanitärt stöd bidrar Sverige starkt till det globala genomförandet av Agenda 2030.

För att täcka de stora finansieringsbehoven krävs dock resursmobilisering från andra finansieringskällor. Utvecklingssamarbetet behöver även i större utsträckning fungera som hävstång för att öka den inhemska resursmobiliseringen och mobilisera privata kapitalflöden för hållbara investeringar, inte minst i Afrika. Regeringen arbetar därför också för att tillvarata synergier mellan handel och bistånd – manifesterat i reformagendan för biståndet men även i den utrikeshandelsstrategi som antagits – för att främja hållbar tillväxt i världen.

Anf. 129 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret på min interpellation!

När vi ser hur fattigdomen återigen ökar i världen och hur kriser och konflikter fördjupas är det viktigt att rika länder som Sverige visar vägen och står upp för ett generöst internationellt bistånd.

Ministern säger att nivåerna för biståndsramen av regeringen bedöms vara tillräckliga för att bidra till regeringens arbete med ett mer fokuserat, högkvalitativt och effektivt bistånd. Det indikerar att regeringen anser att det tidigare biståndet inte varit tillräckligt effektivt och högkvalitativt. Biståndet har smutskastats av regeringen sedan den kom till makten, detta trots att svenskt bistånd fått ett mycket gott betyg och ofta framhållits som ett föredöme globalt av bland annat OECD.

Nu håller regeringen i stället på att slå sönder ett väl fungerande bistånd, samtidigt som man gör kraftiga nedskärningar. I en tid när biståndet behövs som allra mest, mer än någonsin, väljer regeringen att överge en-procentsmålet, som legat fast i decennier. I årets budget aviseras dessutom ytterligare en sänkning av biståndet med 3 miljarder från 2026.

Prognosen är att Sverige 2028 kommer att hamna under 0,7 procent av bni i bistånd om det sker minsta utveckling av svensk ekonomi. Därmed frångår regeringen EU:s och FN:s rekommendationer om nivån på biståndet. Är det verkligen ministrernas avsikt att Sverige inte ens ska stå upp för EU:s uttalade rekommendationer när det gäller internationellt bistånd? Och kan han tänka sig att sänka biståndet ytterligare? Finns det någon undre gräns?

Sverige, som under lång tid setts som ett internationellt föredöme när det gäller internationellt bistånd, håller nu på att förlora ledartröjan. Att sänka biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen och skickar helt fel signaler till världens övriga rika länder.

Regeringen sänker hellre skatten för Sveriges miljonärer än upprätthåller ett anständigt internationellt bistånd. Det är väl självklart att pengarna spelar roll. Alla som har en begränsad hushållskassa vet att om en tredjedel av kassan försvinner blir det mindre varor i matkassen. Alla förstår att om drygt 10 miljarder försvinner från biståndet, och sedan ytterligare 3 miljarder 2026, blir det mindre pengar till demokrati, mindre pengar till klimat- och människorättsförsvare, mindre pengar till att hjälpa våldsutsatta kvinnor och mindre pengar till att ge barn en bra och säker skolgång, tillgång till rent vatten med mera.

Att regeringen dessutom väljer att lägga 2,6 miljarder av biståndet på Migrationsverkets tomma flyktningbostäder innebär att Migrationsverket 2025 blir en av de största mottagarna av svenskt bistånd. Det gynnar inte människor som lever i fattigdom och förtryck.

Det är minst sagt anmärkningsvärt att använda bistånd för att täcka kostnader för inhemsk integration, något som strider mot OECD-Dacs regelverk, vilket regeringen har erkänt. Anser inte ministern att Sverige ska leva upp till och följa OECD-Dacs regelverk?

Anf. 130 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Sverige är och förblir ett av världens mest generösa biståndsländer. Bilden som målas upp av att regeringen skulle smutskasta det svenska biståndsarbetet eller slå sönder det svenska biståndet delas inte av regeringen. Jag känner själv inte igen mig i den bilden. För några veckor sedan besökte jag FN:s generalförsamling. Där kände man väl till de justeringar av svenskt bistånd som kommer.

Vi är inte en ensam satellit i världen som gör så här, utan det finns många andra länder som också tvingas göra tuffa prioriteringar. Vi ska ha klart för oss att det finns stora problem också här på hemmaplan.

Vi har en tuff situation vad gäller säkerhetsläget runt Östersjön med Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina, vilket innebär att vi måste rusta upp vårt försvar också. Vi har en situation kopplad till gängkriminaliteten som har blivit alltmer akut, med skjutningar, bombattacker och annat. Då måste man som politiker prioritera. Vi kommer aldrig att lova allt till alla eller lova runt och hålla tunt, utan nu gör vi det som vi gick till val på.

Man ska också ha klart för sig att även med en justering på 3 miljarder kastas svenskt biståndsarbete inte omkull, utan vi förblir en av världens mest generösa biståndsgivare som det finns all anledning att vara stolt över.

Biståndets övergripande mål är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Regeringen prioriterar därför fattigdomsbekämpning, mänskliga fri- och rättigheter, demokrati, miljö och klimat samt kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter och egenmakt högt. Ett problem med svenskt bistånd de senaste decennierna är att vi har varit lite av en vattenspridare och inte satsat och vattnat där det växer.

Nu fokuserar vi biståndet på ett tydligare sätt där vi själva känner att vi kan göra störst nytta och i regioner och på platser där vi också gör störst nytta. Det betyder att vi är beredda att göra rätt tuffa prioriteringar inom den biståndsram som finns. Vi är beredda att satsa mer resurser på länder och projekt där vi känner att det går bra, och i länder och projekt där vi känner att det *inte* funkar bra är vi beredda att skala ned eller helt skala bort verksamhet.

Det är detta slags tuffa prioriteringar som inte gjordes av den av Vänsterpartiet stödda tidigare regeringen. Men det lovar jag att vi kommer att göra så att vi får maximal effektivitet och nytta för den väldigt generösa biståndsram som vi har.

Anf. 131 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Jag tackar ministern för ytterligare svar.

Ministern säger att det finns stora problem på hemmaplan och att man måste prioritera, men då tycker jag att man gör en väldigt konstig prioritering när man väljer att sänka skatten för miljonärer i stället för att bibehålla en hög nivå i biståndet och den svenska välfärden.

Inte nog med att regeringen skär i biståndet med drygt 10 miljarder. Det är mycket pengar. Men sedan försvinner ytterligare 3 miljarder nästa år. Det är självklart att det kommer att märkas. Det kommer att drabba de mest utsatta och fattiga människorna i världen. Jag fick inget svar på om det finns någon lägstanivå för biståndet. Tycker inte ministern att det är ett problem att Sverige från 2028 inte kommer att hamna på den nivå som EU rekommenderar, det vill säga 0,7 procent?

Regeringens nya reformagenda för biståndet innebär en ny riktning för biståndet. Biståndet ska i större utsträckning vara till för att tillgodose svenska intressen. Det går faktiskt emot hur bistånd ska användas. Bistånd ska gynna mottagaren, inte givaren. Biståndet ska gå till dem som är i störst behov av stöd och inte till att gynna svenska företag.

Utöver insatserna i krigets Ukraina, som nu är Sveriges största mottagare av bistånd, prioriterar regeringen numera alltmer de länder där svenska företag har intressen. År 2024 avslutas stödet till Burkina Faso, Kambodja, Mali och Sydsudan, några av världens allra mest utsatta länder. Under de kommande åren kommer ytterligare samarbetsländer att fasas ut. Det är oroande.

Regeringen talar om reformer för effektivt bistånd, men det går inte ihop när de stora förändringarna handlar om att använda bistånd till svenska exportorgan. Det är inte ett effektivt bistånd utan lutar mer åt ett bundet bistånd, något som dömts ut av seriösa biståndsorganisationer. Ministern säger nu i sitt svar att huvudinriktningen ska vara ett obundet bistånd. Det låter förstås bra, men den nya inriktningen pekar på ett mer bundet bistånd. Bundet bistånd är både dyrare och mindre effektivt. Kostnaden för bundet

bistånd uppskattas vara 15–30 procent högre än för obundet. Ett obundet bistånd är därför mycket mer effektivt.

Regeringen vill även knyta biståndet till att öka återvändandet utan att vara tydlig med vilken typ av återvändandekostnader som kan finansieras med internationellt bistånd. Enligt OECD:s regelverk kan enbart frivilligt, tryggt och värdigt återvändande av flyktingar från ett utvecklingsland till ett annat vara biståndsverksamhet. Återvandring från Sverige kan aldrig någonsin finansieras med någon form av biståndsmedel.

Att dessutom använda en stor summa av biståndet till inhemsk integration, helt emot OECD-Dacs regelverk, är minst sagt anmärkningsvärt. Hela 893 miljoner kronor av biståndsbudgeten går till ukrainska flyktingar. Jag har absolut inget emot att vi stöder ukrainska flyktingar, men det är inte bistånd. Ytterligare 506 miljoner kronor tas av biståndet för schablonersättningar för integration, vilket inte heller får räknas som bistånd. Anser inte ministern att Sverige ska följa OECD-Dacs regelverk? Jag skulle vilja ha ett svar på det.

I budgeten meddelar regeringen att politiken för global utveckling, PGU, överges, med hänvisning till arbetet med Agenda 2030. Vänsterpartiet ser med oro på riskerna med det, inte minst med tanke på att regeringens arbete med Agenda 2030 inte är tillräckligt. PGU togs fram efter en lång process av diskussioner och samförstånd. Varför överger regeringen politiken för global utveckling?

Anf. 132 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Jag tycker att Lotta Johnsson Fornarve underdriver regeringens biståndspolitik när hon kallar den ”ny inriktning”. Jag vill hävda att det här är den största omläggningen av svenskt bistånd sedan 70-talet.

Det stämmer att svenskt bistånd kommer att se väldigt annorlunda ut om två år än hur det såg ut för två år sedan. Det handlar om att vi delvis har gjort upp med den ganska märkliga ordningen att ha ett enprocentsmål. Jag tycker att det är märkligt att vi per automatik måste skjuta till ytterligare biståndsmedel bara för att det går bra för svenska företag och för att Scania exporterar ytterligare en lastbil. I stället borde vi fundera på var svenska biståndspengar gör som störst nytta och var behoven i världen är som allra störst just nu.

När vi talar om svenska intressen kan det delvis handla om att koppla samman handel med bistånd. Det handlar primärt om att bygga upp det lokala, regionala och nationella näringslivet på plats i landet. Inget land har någonsin lyfts ur fattigdom enbart genom bistånd, utan det sker genom att bygga institutioner, handla med andra länder och bygga upp en marknadsekonomi, något jag vet att Vänsterpartiet inte känner särskilt starkt för.

Genom arbetet i Ukraina visar vi hur synergierna mellan handel och bistånd har kommit som allra längst. Där anstränger vi oss verkligen för att få svenska företag att sourca eller på andra sätt göra affärer med det lokala, regionala och nationella ukrainska näringslivet. Vi har också ett särskilt uppdrag för att hjälpa till vid närmandet till EU och bygga upp det ukrainska näringslivet. Jag hoppas att vi kan duplicera eller på olika sätt använda den modell som vi nu bygger upp i Ukraina på fler platser runt om i världen där just handel och bistånd kan hitta varandra och göra lång-

Prot. 2024/25:23
25 oktober

Svar på
interpellationer

siktig skillnad för väldigt fattiga eller för länder som befinner sig i en konfliktsituation.

Att värna svenska intressen handlar också om att titta på hur man ställer sig till viktiga nationella eller säkerhetspolitiska avvägningar. Vi tittar noggrant på hur olika länder röstar i förhållande till Ryssland och Ukraina. Jag vet inte om det är kontroversiellt för Vänsterpartiet, men för mig är det en självklarhet att länder som på olika sätt tar ställning för Rysslands sak framför Ukrainas inte ska få svenska skattepengar.

Det kan också handla om att man knyter biståndspolitikerna närmare invandringspolitiken, något som vi till exempel hade en presskonferens om tidigare i veckan. Vi har sagt i reformagendan och även i det som presenterades i veckan att utgångspunkten ska vara OECD-Dac, men i undantagsfall kan man gå ifrån det. Utgångspunkten ska dock alltid vara OECD-Dac.

Vad gäller att prioritera på hemmaplan är det viktigt för regeringen att tidigt visa på hur biståndsramen kommer att förändras, så att Sida och andra myndigheter som jobbar med bistånd får förutsägbara spelregler och kan anpassa verksamheten därefter. Jag tycker att det har varit en seriös process där vi har vägt de här olika intressena mot varandra. Att sänka skatten är ingenting jag skäms för.

Anf. 133 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Ministern säger att det här är den största omläggningen någonsin av svenskt bistånd. Men varför bygger man inte på det som faktiskt har fungerat tidigare? Svenskt bistånd har fått mycket goda betyg i internationella jämförelser och framställs ofta som ett föredöme globalt. Jag har inte någonting emot handel, men bistånd får aldrig användas för att främst gynna svenska företag och svenska intressen utan ska gynna mottagaren.

Gör om och gör rätt, ministern! Återgå till att 1 procent av bni ska gå till internationellt bistånd! Det är fullt möjligt. Det visar vi i Vänsterpartiet i vår skuggbudget, där vi står upp för världens fattiga genom att lägga 1 procent av bni på internationellt bistånd samtidigt som vi gör stora investeringar i välfärd och den gröna omställningen. Detta går om man gör rätt prioriteringar och inte prioriterar att sänka skatten för landets miljonärer.

Se till att biståndsmedel går till att gynna dem som har störst behov: världens fattigaste, barn, kvinnor, demokratikämpar, miljöaktivister och utsatta! Skär inte ned på biståndet till Palestina, Sudan, Afghanistan och Kambodja, utan stärk det! Bistånd ska inte gå till att gynna svenska företag utan till att gynna världens fattiga. Gör om och gör rätt! Sverige kan bättre. Låt oss återigen ta på oss ledartröjan i världen och stå upp för ett generöst internationellt bistånd!

Anf. 134 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Jag tycker att den här debatten på ett tydligt sätt visar de ideologiska skiljelinjerna mellan Moderaterna och Vänsterpartiet och mellan regeringen och oppositionen. Det stämmer att Vänsterpartiet vill höja skatterna för undersköterskor och bussförare för att öka biståndsbudgeten.

Vi har länge varit kritiska mot enprocentsmålet. Bara för att det går bra för Scania, Astra Zeneca, Ericsson eller Spotify måste biståndet öka. När någon någonstans i världen tecknar ytterligare ett Spotifyabonnemang måste vi per automatik höja biståndsbudgeten. Det är en ganska märklig ordning. Jag är stolt över att vi nu har gjort upp med den.

Pengarna ska gå till de mest behövande – till de demokrati- och kvinnorättsaktivister runt om i världen som kämpar mot auktoritära regimer eller kränkande stater. Därför ökar vi transparensen, skär ned på antalet transaktionsled och rensar upp i byråkrati och administration, så att så mycket pengar som möjligt går till just de aktörerna.

Jag lovar att jag aldrig kommer att skämmas för att jag gynnar svenska företag och det svenska näringslivet. Det är just svenska företag som bidrar till nya skatteintäkter, så att vi också har råd med en så pass generös biståndsbudget som vi kommer att ha även efter nästa år.

Att hitta synergierna mellan handel och bistånd handlar primärt om att bygga upp det lokala, regionala och nationella näringslivet. När jag träffar företrädare för andra länder, fattigare länder – det kan vara utrikesministrar, utrikeshandelsministrar eller biståndsministrar – är de ofta väldigt glada över det svenska biståndet, men de är ofta ännu gladare när vi pratar om handel och om att få svenska företag att etablera sig på de här ofta utsatta och komplexa platserna runt om i världen. Där är jag stolt över allt det arbete som Sida, Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit gör. Det är ingenting jag skäms för.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 24 oktober

2024/25:139 Kulturkanon och nationella minoriteter

av *Mirja Räihä* (S)

till kulturminister *Parisa Liljestrand* (M)

2024/25:140 Ellastbilar

av *Isak From* (S)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2024/25:141 Arbetsmiljöstrategin

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2024/25:142 Vargen

av *Patrik Björck* (S)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2024/25:143 Svenska elpriser

av *Birger Lahti* (V)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

- 2024/25:144 Nystartsjobb som går till kriminella**
av *Patrik Lundqvist* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)
- 2024/25:145 Östersjöns sill- och strömmingsbestånd**
av *Anna-Caren Säterberg* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
- 2024/25:146 Hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning**
av *Anna Vikström* (S)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)
- 2024/25:147 Luftföreningar och bilprovningen**
av *Jytte Guteland* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
- 2024/25:148 Svensk försvarsindustristrategi**
av *Johan Andersson* (S)
till försvarsminister Pål Jonson (M)
- 2024/25:149 En konsekvent och långsiktig klimatpolitik i Sverige**
av *Joakim Järrebring* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
- 2024/25:150 Ökande utsläpp från den svenska ekonomin**
av *Joakim Järrebring* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
- 2024/25:151 Vinstdrivande skolor**
av *Åsa Westlund* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)
- 2024/25:152 Hbtqi-rättigheter i Georgien**
av *Daniel Vencu Velasquez Castro* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)
- 2024/25:153 Skattepolitikens effekter på tillväxten**
av *Jytte Guteland* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
- 2024/25:154 Vattkoppsvaccination i det nationella allmänna vaccinationsprogrammet**
av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

§ 12 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 oktober

- 2024/25:311 Samverkan hög-projektet inom Trafikverket**
av *Mikael Larsson* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
- 2024/25:312 Oseriösa aktörer i begravningsbranschen**
av *Jessica Wetterling* (V)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)
- 2024/25:313 Pneumokockvaccination av personer 75 år och äldre**
av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:314 Skyddsombudens dag

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2024/25:315 Statligt ansvar för infrastruktur vid industrietableringar

av *Peder Björk* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2024/25:316 Avsteg från 0,7-procentsmålet

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet *Benjamin Dousa* (M)

2024/25:317 Riktade biståndsinsatser mot de fattigaste länderna

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet *Benjamin Dousa* (M)

2024/25:318 Genomförandet av jämställdhetsmål i biståndet

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet *Benjamin Dousa* (M)

2024/25:319 Ekonomisk ojämlikhet mellan män och kvinnor

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2024/25:320 En strategisk satsning för Europas tågindustri

av *Isak From* (S)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2024/25:321 Möjliggörande av en ökad kapacitet av kriminalvårdsplatser i Spenshult

av *Katja Nyberg* (SD)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2024/25:322 Demokratiläromedel för anpassad gymnasieskola

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till utbildningsminister *Johan Pehrson* (L)

2024/25:323 Villkoren för ungt företagande

av *Johnny Svedin* (SD)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2024/25:324 Förhöjd risk för jordskred och negativ miljöpåverkan i Kolmårdsområdet med anledning av Ostlänken

av *Clara Aranda* (SD)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2024/25:325 Dagens älgförvaltning

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

§ 13 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 24 oktober

2024/25:153 Demokratisäkrande av EU:s utvidgning

av *Matilda Ernkrans* (S)

till statsrådet *Jessica Rosencrantz* (M)

Prot. 2024/25:23
25 oktober

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 13.34.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 1 anf. 79 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 124 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

§ 1 Särskild debatt om situationen i Mellanöstern.....	1
Anf. 1 HÅKAN SVENNELING (V).....	1
Anf. 2 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	1
Anf. 3 MORGAN JOHANSSON (S)	2
Anf. 4 ARON EMILSSON (SD).....	3
Anf. 5 HÅKAN SVENNELING (V).....	4
Anf. 6 ANNA LASSES (C).....	5
Anf. 7 MAGNUS BERNTSSON (KD)	6
Anf. 8 JACOB RISBERG (MP)	7
Anf. 9 FREDRIK MALM (L)	7
Anf. 10 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	8
Anf. 11 MORGAN JOHANSSON (S) replik	9
Anf. 12 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	9
Anf. 13 MORGAN JOHANSSON (S) replik	10
Anf. 14 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	10
Anf. 15 HÅKAN SVENNELING (V) replik	10
Anf. 16 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	11
Anf. 17 HÅKAN SVENNELING (V) replik	11
Anf. 18 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	11
Anf. 19 ANNA LASSES (C) replik	12
Anf. 20 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	12
Anf. 21 ANNA LASSES (C) replik	12
Anf. 22 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	13
Anf. 23 JACOB RISBERG (MP) replik.....	13
Anf. 24 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	13
Anf. 25 JACOB RISBERG (MP) replik.....	14
Anf. 26 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	14
Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S)	14
Anf. 28 ARON EMILSSON (SD) replik.....	15
Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	15
Anf. 30 ARON EMILSSON (SD) replik.....	16
Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	16
Anf. 32 HÅKAN SVENNELING (V) replik	16
Anf. 33 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	17
Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V) replik	17
Anf. 35 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	17
Anf. 36 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik.....	18
Anf. 37 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	18

Anf. 38	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	18
Anf. 39	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	19
Anf. 40	FREDRIK MALM (L) replik.....	19
Anf. 41	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	19
Anf. 42	FREDRIK MALM (L) replik.....	20
Anf. 43	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	20
Anf. 44	ARON EMILSSON (SD).....	20
Anf. 45	HÅKAN SVENNELING (V)	21
Anf. 46	ARON EMILSSON (SD) replik	22
Anf. 47	HÅKAN SVENNELING (V) replik	22
Anf. 48	ARON EMILSSON (SD) replik	22
Anf. 49	HÅKAN SVENNELING (V) replik	23
Anf. 50	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	23
Anf. 51	HÅKAN SVENNELING (V) replik	23
Anf. 52	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	24
Anf. 53	HÅKAN SVENNELING (V) replik	24
Anf. 54	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	24
Anf. 55	HÅKAN SVENNELING (V) replik	25
Anf. 56	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	25
Anf. 57	HÅKAN SVENNELING (V) replik	25
Anf. 58	FREDRIK MALM (L) replik.....	26
Anf. 59	HÅKAN SVENNELING (V) replik	26
Anf. 60	FREDRIK MALM (L) replik.....	26
Anf. 61	HÅKAN SVENNELING (V) replik	27
Anf. 62	ANNA LASSES (C)	27
Anf. 63	MAGNUS BERNTSSON (KD).....	28
Anf. 64	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	28
Anf. 65	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	29
Anf. 66	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	29
Anf. 67	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	29
Anf. 68	HÅKAN SVENNELING (V) replik	29
Anf. 69	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	30
Anf. 70	HÅKAN SVENNELING (V) replik	30
Anf. 71	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	30
Anf. 72	JACOB RISBERG (MP) replik.....	30
Anf. 73	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	31
Anf. 74	JACOB RISBERG (MP) replik.....	31
Anf. 75	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	31
Anf. 76	JACOB RISBERG (MP).....	32
Anf. 77	FREDRIK MALM (L)	32
Anf. 78	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	33
Anf. 79	FREDRIK MALM (L) replik.....	33
Anf. 80	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	33
Anf. 81	FREDRIK MALM (L) replik.....	34
Anf. 82	HÅKAN SVENNELING (V) replik	34
Anf. 83	FREDRIK MALM (L) replik.....	34
Anf. 84	HÅKAN SVENNELING (V) replik	35
Anf. 85	FREDRIK MALM (L) replik.....	35
Anf. 86	JACOB RISBERG (MP) replik.....	35

Anf. 87 FREDRIK MALM (L) replik	36
Anf. 88 JACOB RISBERG (MP) replik.....	36
Anf. 89 FREDRIK MALM (L) replik	36
Anf. 90 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	37
§ 2 Justering av protokoll.....	37
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	37
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	38
§ 5 Svar på interpellation 2024/25:17 om bostadspolitiska åtgärder och statsstödsregler	38
Anf. 91 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	38
Anf. 92 MARKUS KALLIFATIDES (S).....	39
Anf. 93 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	40
Anf. 94 MARKUS KALLIFATIDES (S).....	40
Anf. 95 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	41
Anf. 96 MARKUS KALLIFATIDES (S).....	42
Anf. 97 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	43
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:27 om framtiden för Västernorrlands flygplatser	43
Anf. 98 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	43
Anf. 99 PETER HEDBERG (S).....	44
Anf. 100 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	45
Anf. 101 PETER HEDBERG (S).....	46
Anf. 102 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	47
Anf. 103 PETER HEDBERG (S).....	48
Anf. 104 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	49
§ 7 Svar på interpellation 2024/25:43 om tågförbindelserna till Blekinge och sydöstra Sverige	49
Anf. 105 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	49
Anf. 106 MAGNUS MANHAMMAR (S)	50
Anf. 107 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	51
Anf. 108 MAGNUS MANHAMMAR (S)	52
Anf. 109 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	53
Anf. 110 MAGNUS MANHAMMAR (S)	55
Anf. 111 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	55
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:73 om akut stöd till västsahariska flyktingläger	56
Anf. 112 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	56
Anf. 113 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V).....	57
Anf. 114 JYTTE GUTELAND (S).....	57
Anf. 115 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	58
Anf. 116 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V).....	59
Anf. 117 JYTTE GUTELAND (S).....	60
Anf. 118 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	61
Anf. 119 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V).....	61
Anf. 120 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	62
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:79 om strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället.....	62
Anf. 121 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	62
Anf. 122 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V).....	64

Anf. 123 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	65
Anf. 124 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	66
Anf. 125 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	67
Anf. 126 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	68
Anf. 127 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	68
§ 10 Svar på interpellation 2024/25:85 om nedskärningar och förändringar i det svenska biståndet.....	69
Anf. 128 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	69
Anf. 129 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	70
Anf. 130 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	71
Anf. 131 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	72
Anf. 132 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	73
Anf. 133 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	74
Anf. 134 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	74
§ 11 Anmälan om interpellationer	75
§ 12 Anmälan om frågor för skriftliga svar	76
§ 13 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	77
§ 14 Kammaren åtskildes kl. 13.34.	78